

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Gava Bible

Guduf-Gava Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Gava Bible
Guduf-Gava Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Luke Initiative for Scripture Translation, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 5/31/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Guduf-Gava at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Guduf-Gava at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matthew1

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'

Dividing his garments among them, they cast lots."

Luke 23:34

Matthew

1 Ina ndazhazhana kə tugwa mbərt Yasu Kristu, zər Dod, zər Brakhim. **2** Brakhim kə yiga Ishaku, Ishaku kə yiga Yakub, Yakub kə yiga Yakhud zə zarbakh sar, **3** Yakhud kə yiga Perez zə Zera ai yiga Tamar, Perez kə yiga Khezron, Khezron kə yiga Ram, **4** Ram kə yiga Aminadab, Aminadab kə yiga Nakhshon, Nakhshon kə yiga Salmon, **5** Salmon kə yiga Boaz, bab sara Rakhab, Boaz kə yiga Obed bab sara Rutl, Obed kə yiga Yese, **6** Yese kə yiga Dod shik. Dod kə yiga Sulemanu ai yiga nus Uri. **7** Sulemanu kə yiga Rekhobom, Rekhobom kə yiga Abij. Abij kə yiga Asa, **8** As kə yiga Jehkoshafat. Jehkoshafat kə yiga Joram, Joram kə yiga Uzi. **9** Uzi kə yiga Jotlam, Jotlam kə yiga Ahaz. Ahaz kə yiga Khezikay, **10** Khezikay kə yiga Manas. Manas kə yiga Amon, Amon kə yiga Yosi. **11** Yosi kə yiga Yekoni, zə zarbakh sar ən tə sarte tsa khutsalud udakh ya Yakhud da man vəb ən Khay ya Babil. **12** Ən tə khal kə bətral 6a tsud da khaya Babil. Ka yiga Yekoni ad Sheyaltiyal. Sheyaltiyal kə yiga Zerobabel, **13** Zerobabel kə yiga Abikhud. Abikhud kə yiga Eliyakim. Eliyakim kə yiga Azor, **14** Azor kə yiga Zadok, Zadok kə yiga Akim, Akim kə yiga Eliyud **15** Eliyud kə yiga Eliyazar, Eliyazar kə yiga Matan, Matan kə yiga Yakub, **16** Yakub kə yiga Yusuvu zil Maryam, Maryam tsuguna ka yigan ad Yasu ai dakhud də Kristu. **17** Tsiyif ənt Brakhim kakh da tə Dod, a nala kə kəlgwidz klatəm ufad. Tsiyif ən tə Dod, tsa kəlgwidz klatəm ufad ən sarte a dzətrarud ak Izrailakh da man vəb ən Babil. Tsiyif ən tə sarte tsən manud vəb ən Babil da tə sarte yigdud Kristu tsa kəlgwidz klatəm ufad. **18** Auna dule a yigdud Yasu Kristu. Ən sarta səb Maryam bab Yasu kə Jisav, kəda ngudatara səba tsuda, ka dzoghər khud tsin tə dəva də ndzəda Sədikw Chuwadadan. **19** Jambu sar Jisava ud charan, nagh ba də kədara zhiru ən tatak udakh bi. Ka dayanan ad ghər kə təkaghera tsitar bəghanyan. **20** Madvin ən dəya ghəra, dzagwdlam əmdlawala zərbəla Yazhigəl tsin ən suwan. Niya tsin, “Jisav zər Dod, a duwa gədza kə zəb Maryam kə nəga kə nusagh, wirva khudsarna a sa tədəva də ndzəda Sədikw Chuwadadan. **21** Da yigayiga də zər dədungw, da barva bəg kha dakhya Yasu. Wirva in da kat yakhtar ən khaipakh tar.” **22**

Daghan ina a dzoghər kə righada dəge a kwarga Dadzikān tə dəva də tlayang kwarne, **23** “Da dləgh khud dughmbəl, da yiga yiga ad zer. Ka da barva dakhud Manuwel.” Dəge tuku Manuwel na in kwarne “Dagha kənda zə Yazhigəl.” **24** Tsiyif kə Yusuvu ən khara, ka gatars kə lave a kwararkhe zərbəla Yazhigəl. Yusuvu tsuguna ka bəf ad Maryam kə nəga kə nus sar. **25** A khənarghər bi, ba yiga tsin zər sar. Ka barva Yusuvu ad dakhya Yasu.

2 A java Yasu ən kəs ya Baitalkhami ən əntla khay ya Yakhudi ən kwarga shik Khiridus. Ən tə yanən kə sart, ka sosəg kə li tsatsəg ən təghər kə kwadladlakh səgo ən mbərt kəs, da wurshalim. Ka ndida tsitar **2** kwarne, “Ən vara fitl na yavan ai da nəga kə shik Yakhudakh ni? Wirva a nəgha tsəkənda kwadladl sar səgo ən mbərt kəs, wirva yana a so da dabadaba kənd.” **3** Tsəna kə Khiridus Shik ad yan, ka tsiyif məkən sar zəva udakh daghan ən Wurshalim. **4** Ka dzakhanəf ad zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka ndidatərwal ad vake da yigdud Kristu. **5** Ka nəv itar tsin, “Ən kəs ya Baitalkhami, ən əntla khay ya Yakhudi. Wirva a vindzga ndək yan tlayangen ad dəge a kwarga Yazhigəl kwarne, **6** “Ghəra tsugun Baitalkhami əntla khay ya Yakhud, Khədikan bakhən li man tləkəs ən Yakhud bi; Wirva da səgawal ən təb tsəkur dadake da man tləks, Dadake da zighw udakhar ya Israil.” **7** Ka dakhga Khiridus ad li tsatsəgen bəghanyan, ki nəghda tsatsəg tsin ad sarte tsa əmdlawala kwadladlən. **8** Ka bəlatəral dəgal da Baitalkhami, ka ni, “Dam da nəghamako ndəghər nəgh ad fitlən dussa nikur. Da tlarghər kur, ka kwara ke kur ki dəgal kə ghərar da dabadab.” **9** Udzala tsitar ən tsən lav shika, ka dal itar. Kwadladle tsa nəgha itar ən mbərtə kəsəna ən tə vuk tar. Ka gatars gata tsitar tləm sa tsin da təghər kə vake də fitlən. **10** Nəgha tsitar ad kwadladlən ka righəf itar də khwadəga char. **11** Da tsitar da məghen, ka nəgha tsitar fitlən zə Maryam bab sar, kalga itar juguv ən tə vuksar, ka dabanəf itar. Ka vadana itar mbəl jiladakh tar ka bara itar ad dawan zə tərshin dīz ai manavadal səgawal ən uf ai dakhud frankinsens, zə ai dakhud Mir ən tlərna uf. **12** Ka gwiagh itar ən tə tlərna dūl da kəstar, wirva tsa təkhatəranud ən suwan kwarne, a duwa itar gwiya daks da vak Khiridus. **13** Ən tə khal kə daldəg tsitar, ka tlarghər zərbəla Yazhigəl

kə Yusuvu ən suwan, avin, “Tsiya, zəba ad fitl na zə bab sar khwaya dəgal da Masar. Gidam gidan vin kwa kwara kurkhai ka saks, wirva da gatagata Khiridus ad zərna kə kədakəd.” 14 Ka tsiyaf Yusuvu 6əf ad fitlen zə babsar kəvid, ka dal da khay Masar. 15 Ka nndzəgan ən vin da tə sarte a əmtsəga Khiridus. Ina kə digit a dzaughər ki zəda righada däge a kwarga Dadzikan ən tə dəva də ghay tlayangen kwarne, “A dakhadəghər ən Masar ka zərar.” 16 Katlga kə Khiridus kwarne raja kharghəra liye tsa digit ən təghər kə kwadladlen, ka ngudərən tsin char. Ka 6əlanəf ad udakh kə khadzga dēghwa zər dədungw ən Baitalkhami zai ən gədzar kəsakhe təvəgh, tsiyif ən tə vėg mits da tə vunj, kalkala sarte tsa kwararkhai li tsatsəgen ən tə ghər kə zəren. 17 A righif lave tsa kwarga Irimi tlayang; 18 “Ka tsəna tsəna tsud ad kwind ən dləgh tsits. Kwində tuwa ziwaziw, Rakhil ən tuwa wirva zarsar. A piyarwala kitlandagh rəv. Wirva a ruga zar sar.” 19 Təkhəl kə əmtsa Khiridus, ka tlarəghər zər6əla Yazhigəl kə Yusuvu ən suwan ən Masar 20 ni, “Tsiya 6əf 6a də fitlən zə bab sar gwiya daks da Izrail, wirva liye gat kəd fitl na a ruwargan.” 21 Ka tsiyif, 6əf ad fitlen zə babsar ka gwiya da khay ya Izrail. 22 Ai tsəna tsin kwarne zər Khiridus, ai dakhdud Arkilayus kə chauga tləksa dad sar, ən man tləks ən khay ya Yakhudi, ka gədza tsin dəgal da vinen. Wirva tsa təkhatəranud ən suwana, ka khutsval da ɔntla khaya Galili. 23 Ka dal da gidən tlərna kəsən ən dakhdud də Nazarat. “Ki righada däge tsa kwarga tlayang kwarne, Zərna da ɔakha də zil Nazarat ud.”

3 Ən tə yanən kə sart, a sawal Yukhan dadak para ud da kwardu lav Yazhigəl ən təghəl ɔntla khay ya Yakhudi. 2 Ni, “Pəlam pəla ghər, wirva tləksa Yazhigəla a khərzgan.” 3 Tsa Yukhan dadake tsən kwara Ishay tlayang ad laven təghər tsin kwarne, “Kwində ud ən tləkh ən təghəl kwarne, “Dikamarna dūl kə Dadzikan, Andz ger nəv dūlsar.”” 4 Gabage taləm Yukhan na a manava də guj tləgwam. Ngudan sambal ən tə khukw tsin. Dəg zuwa sara tsəvakwa zə mam təghəl. 5 Təkəna udakh ya Wurshalim zə ɔntla Yakhudi daghan, zə daghan ɔntla khay zagħ Urdun, ka sakhgawal itar da vaksar, 6 ka kwarakh khaipakhtar itar, ka paratəra para tsin ən zagħ Urdun. 7 Ai vazga kə Yukhan ad Fərisakh zə Sadukiyaħ zikən səgawal da

vaksar kə paratərapar, ka niya tsitar, “Kur zar ya pushakh. War kə khidakurf kə ngikh kuba rəvakhud Yazhigəl nən saks? 8 Manam gide da əmdla kwarne a palga kur ghər ən khaipakhur. 9 Dzamam ba ən khudur kwarne, ‘Dadənda Brakhim bi,’ Ən təkha kura təkha kə. Təkha Yazhigəl kə vėrdarkhai zara kə Brakhim səgawal ən kurakhan. 10 Audzalud ən bars khil kə mbərt uf. Itsera kə ufe kwal yig zar charan ka ɔntlarsud kədaghud da kar. 11 “Ni ka ən para kura də yu kə, kə mətlada kwarne a palga kur ghər, ude ndanga təghər tsəka da saks ən tə khal tsək, ude itsa kimbak sar təkh ba ka kə 6ənəf bi. In da para kuran də Sədikw Chuwadafan, zə kar tsugun. 12 Khutan ad kwat kava sar, kə kav khi sar ən tə ghwuzay, ka dzanəf ad khi, didagh ən kuvur sar, ka ndəghanan ad tilitl də kare kwal təkha tsud kə kədgan.” 13 Ən tə khalak yan ka sagha Yasu ən Galili, da vak Yukhan kə parapara tsud ən zagħa Urdun. 14 Tsən na Yukhan ad gadlara gadl. Ka niya tsin, “Ka tsən nagħa paraka para tsəkha ka kha kə sagħa da vakara?” 15 Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “nalnəgin ndək yan, wirva ndək yan khwaran kə righada däge ən nagħa Yazhigəl.” Khal kə yana ka khayanəf Yukhan. 16 Ən tə khal kə Parandal tsud Yasu, madvin ən səgawal ən yu, təvin təvina ka ngurəf garazhigəl, ka nəghan ad sədikw Yazhigəl ən səgadagh ndək kakur, sodagh da təghər tsin. 17 Ka tsənud lava səgadagh ən gharazhigəl kwarne, “Ina zərare ən waya kə, ən tsən zəda sar ka char.”

4 Ka fiwandal Sədikw Chuwadafan ad Yasu da təghəl kə kurakura kə wurdu. 2 A zə6ga Yasu ad ndəl khəna kul ufad vida zə fatsi. Kə khala ka ndzikənəf way. 3 Ka sa wurdu niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha, kwarara kwara kə kurakhan nalnəg itar kə dēg zu.” 4 Ka ngawarkhe Yasu kwarne, “Vindzan ən kadkad Yazhigəl kwarne, ‘Uk ən safən tə dēg zuwa kitakul bud bi, khekwa də itsera kə lave ən səgawal ən ghay kə Yazhigəl.”” 5 Ka 6ala wurdu da dləmdla kəs Chuwadafan ən Wurshalim, ka 6ə6a tsin da tə ghər kə bedem fəta Yazhigəl. 6 Niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha,” ghədzəvdagh ghədzəva dēg dagħ da khay, wirva vindzan kwarne, “Da batra bəg Yazhigəl ad ndzəda kə zar6əlakħ sar kə kat kha kat. Ka da chau kha chawa itar də dāv tar. Khek kədkhe kə kur ən tə sig.”” 7 Ka nəv Yasu tsin, “Vindzan tsugun

kwarne, ‘Kura ba dā Dad zikan Yazhigēla bi.’” **8** Ka gwīdēn wurdu ad bōba dāgo da tē tsōbān na kē ghay ghuḅ, ka mādḷaran ad tlēksakh lard zē zika khwara sar daghan. **9** Ka niya tsin, “Da kēla ke kha juguv dāba ke kh. Daghan dēgakhana da bakha bēg kē.” **10** Ka nēv Yasu tsin, Tsiya dēgal ēn van kha shatan, wirva vindzan kwarne, “‘Dabādāba Dad zikan Yazhigēlakh, tsuguna in kitakul da manara kha tlēr.’” **11** Khalak yana ka dūwars wurdu, ka sēgdagh kē zarbōlakh Yazhigēl da nēgharu nēgh. **12** Tsēna kē Yasu kwarne a viyava Yukhan da sal, ka tsiya tsin dēgal da Nazarat ēn Galili. **13** Ka dūwars ad Nazarat, dal da gidēn Kafarnakhum, ai tēvai ēn tuk dōlv ēn tē ghala ēntla khaya Zēbulun zē Naftali. **14** Ki da righada lave kwarga Yazhigēl ēn tē dēva dē Ishay tlayang kwarne, **15** “ēntla khay mbōrt Zebulun, zē dēg Naftali ēn Galili. ēn tē dūl dōlva Madateri, tangw da tē ēntla khay zagha Urdun, Galili vake ēn gidḍa liye kwal Yakhudakh. **16** Liye ēn gidēn gurtl. Nēgha tsitar kēs khedāf char. Liye gidēn kēs sēdikw fayam ēmtsa. A mēdlawala khedāda kes da vak tar.” **17** Tsif tē yanēn kē sart, a farsa Yasu ad kwardu lav Yazhigēl, ēn kwar kwarne, “Pēlam pēla ghēr, wirva tlēksa Yazhigēl a khērzēgan.” **18** Madēv Yasu ēn dēgal ēn tē kalam dōlva Galili ma, ka nēghanēgha tsin zarbabakh mits, Simane dākhḍud dē Bitrus zē zer bab sar Ndros. ēn dāy sika vay kilf itar da dōlv, wirva li vay kilf itar. **19** Ka nēv Yasu tsitar, “Gatamakēs gat, da nakurar nēg ka kē li khutsado ud ndōkve ēn vaya kur kilf.” **20** Tēvin tēvina ka dūwars itar ad sikakh tar, ka gatars itar. **21** Din ēn zu vuk dē dēga, ka nēghan ad yakhaya kē zarbabakh mits tsugun, ai Yakub zēr Zabadi zē zer bab sar Yukhan. ēn peryu itar zē dad tar Zabadi, ēn dika sikakh tar itar. Ka dākh tērkhai. **22** Tēvin tēvina ka dūda itar peryu tar zē dad tar, ka gatars itar. **23** A gwayafkhai Yasu ēn kēs Galili daghan, ēn tsagakḥdu lav Yazhigēl ēn gud dzakhav Yakhudakh. Ka kwardu lav zēdēn tēghēr kē tlēksa yazhigēl. ēn mbakha itsera kē khulf kuz, zē liye kwal yang kē udakh. **24** A tsa tē dēva dē yan kē tlēr ud ad Yasu ēn khay ya Suri daghan. Ka zabardo li kwal yang ud zē liye ēn tuk kuzakh sikh sikh sikh zē li khōḅ dlād, zē li sēdikw bēzan, zē liye tḷavarghēr wurdu zē li ēmtsa kalam vēgh, a mbakhatru daghan. **25** A gatars dzakhava udakh zikēn sēgawal ēn Galili, zē ēntla khaya kēsakh kēldāk, zē Wurshalim,

zē ēntla khaya Yakhudi, zēva liye ēn ghēdzēva zagha Urdun.

5 Vazga kē Yasu a dzafkhai udakh zikēn, do da tē gil, ka mndzēgan. Ka saks kē furakh sar da vak sar, **2** ka farsa tsagatēra lava tsin kwarne; **3** A batērgḥēr Yazhigēl ad bark kē liye ēn tsa khōtsala khōtsa tar ēn dēgakhe ēn nagha Yazhigēl, Wirva tlēksa gharazhigēla da dēg tar. **4** Nēg bark kē liye bazan rēvakhud. Wirva da kitla tēra rēvud. **5** Nēg bark kē liye gulandagh ghērtar, Da wurawura itar ad dēgakhe manga Yazhigēl ad lanji sar. **6** Nēg bark kē liye way man dēgakhe ēn nagha Yazhigēl. Wirva da bagha tēra bagh. **7** Nēg bark kē liye mēdla kwidkwidērēv. Wirva da mēdla tēra mēdla Yazhigēl ad kwidkwidērēv. **8** Nēg bark kē liye chuwadāf rēva tar. Da nēghanēgha itar Yazhigēl. **9** Nēg bark kē liye matla gidā khwid. Da dākh tēr dē zar Yazhigēl ud. **10** Nēg bark kē liye ēn batērud dlād wirvōn man dēgakhe ēn nagha Yazhigēl itar. Wirva tlēksa Yazhigēla dēg tar. **11** Nēg bark tsēkur, madēv udakh ēn lakh kur lakh, zē bakura dlād, zē ngatla filakh ēn teghēr tsēkur sikh sikh sikh, wirva li gataks gata kur. **12** Kwam khwadēg zē panakha rēv char, wirva da gēmadu gēma kur dēg sigur zikēn ēn ghērāzhigēl, wirva a batra ndāk yan ud dlād ak tlayangakh Yazhigēl liye tsa soghēr chak tēghēr tsēkur. **13** Kuram tlēgul lard. Da tēkaghēra tlēgul zē nashnash sar, da wurōndēghēr ndarud zēda sari? Aghba dḷa dēge ēn tukuwin bi akwa diduwud, ghēdlapakh gud. **14** Kuram khedāf lard. Afke dlēmḍla kēs ai khavēn tē bēdar ēn bēghafēkhai bi. **15** Na bud ēn vēdzanēf kara kazaz ka khēmbarghērud gagay bi, akwa bugud ēn tē vak ghitsa sar vake da mēdlaradin dūl kē li mēgh khedēf. **16** Ndāk yan tsugun, namal nēg khedēf tsi kē udakh, wirva da nēgha tsitar ad tlēr khwarane manakur, da farghērāfēg itar kē Dadure ēn ghērāzhigēl. **17** Dzamamba kwarne a sodagh da kala ndzikhandzikh Mus zē dēge vindzan ēn kadkad tlayangakh ba ka bi. A so da kala kala ba ka bi, a so kē regharegha kē. **18** Kadī ēn kwara kura kē, akwa mbasu ghērāzhigēl zē khay, nga itsa khēdikana kē lav ai da bēlal ēn dēge a tsagdu Mus bi, kwa reghanaud itḥaud. **19** Wirva yan dāga ude kēlanēm itsa kitakul ēn khēdikan nak ndzikha ndzikha khan, zē tsagardu kē udakh ad kēla ndzikha ndzikha khan, da dākha dē khēdikan kē udud ēn tlēksa

Yazhigəl. Ude gatars, ka tsagardu kə udakh tsugun, da dākha də zikan kə udud ən tləksa Yazhigəl. 20 Ən kwara kura kwara kə, da malga ba kur liye tsagdu nzikha nzikh Mus zə Farisakh kə kanadi bi, na kur daks da tləksa Yazhigəl tsa ndar bi. 21 Tsəna tsəkur a kwarar khai yud kə dzidzakh mar kwarne, kədam ba safə itsawar bi, itsera kə ude ən kədgə saf, ka da takara lavud. 22 Ən təkha kura təkha kə, ude ngudarva rəv kə zər bab sar, ka da takara lavud. Tsugun, ude gəmp kha niya kə zər bab sar, da bəbud da təvuk li taka lav ya Yakhudakh. Ude dākħ zər bab sar tsugun də dlag, da kədf dagħ da kara fay ud. (Geenna g1067) 23 Wirva yan, dən bədu dəg tsufa khən tə vak sadak, da dzamana kha kwarne nəg dəge ən təbur zə zərbaba gh, 24 bəga kha dəg tsufaghen ndan ənt vak sadak. Dəg dəgal ndan da dīkva zə zər babagh. Khalak yan ka saks kha da bədu dəg tsufaghen. 25 Da kəlgə udan ad juguvagh, kujad dīkfəkhai kha zin təkur ən təghər kə dəg, kəda tsukwa tsukur ən tə vak takalaven. Da na ba ndək yan bi, ka da matlakha zə dadak takalav, dadak takalava tsuguna ka bəkha da vak del, tsuguna ka ngudəkhai yud ən zaw. 26 Jir ən kwara kha kə, na ba itar da bəlakhs bəla bi, kwa pəlgakha kwaḡ na dagħan ai gataksud din. 27 A tsəna tsəkur a kwaravan kwarne, a duwa man gwaragwar. 28 Ən kwara kura kwara ka kwarne, ude kəmgə dəg khər, audzal ən manga gwaragwar zin ən rəvakhud sar. 29 Da di dəva kafagh ən bəg khan da man khaip, ndədadal ndəda tləvarskh. Azəgha bəghal ən tlərna tlepel vəghagh təghər kəddagh dumba vəghagh da kar. (Geenna g1067) 30 Da dəva kafagh ən bəg khan da man khaip, əntlars kha tləvarskh. Azəgha bəghal ən tlərna tlepel vəghakh təghər kəddagh dumba vəghagh da kar. (Geenna g1067) 31 A gwidən ud kwara kwara kwarne, ude təkaghəran zə nus sar, barari bara kadkad təkaghəra tsin. 32 Dəge ən kwara kura ka in kwarne, da təkaghəra udan zə nus sar dən təghər kə khaipa man gwaragwar bin bi, a ba da man gwaragwar. Itsawar ən bu nuse a təkaghəra ze zil sar, gwaragwar ən manin. 33 Dakhkana a tsəna tsəkur a kwarkhai ud kə dzidzakh mar kwarne, kəla ba də wadə manga kha bi, kwa righanəf kha wadə tsa wadga kha kə Dadzikan. 34 Ai dəge ən kwara kura ka in kwarne wadam ba dīkidiki bi, itsa də gharazhigəl, wirva vij gidə Yazhigəl. 35 Wadam ba də khay tsugun bi, wirva vak bəg siga sar kə Yazhigəl, awana tsad

Wurshalim wirva in dləmdla kəs zikan kə shik. 36 Wad ba də ghərahk tsugun bi, wirva təkħ bakha kə nandala guj kitakul kə madəkw tsa kə lusan bi. 37 Dəge khwara kə kwara tsəkur in kwarne, ana bi au, da bəlin sig ən mbiyan a so ən vake da wurdū yan. 38 Tsəna tsəkur a kwarga Yazhigəl kwarne, da chībārnakhə di kə ud, ka chībākhanud diyagh tsəgun. Da lardarkha tliḡ kə ud, ka lakhdalud tliḡda tsəgun. 39 Ai dəge ən kwara kura ka in kwarne, da mana kurkhai udan ad ghaza pəlama bi. Da diyakhwal udan ad mekhwpəngw ən tə diwa dəva kaf, ka gwiyrənəf khad diwa dəva dleḡa tsugun. 40 Da kəlakghər udan ad juguv wirva pərdəghval gabagagh, ka bara kha zəva khəḡikana kə gabagagh. 41 Da njəghakhu dadak ndzəḡan kə dəgal da əntla fətəl kitakul, ka dara dəg kha əntla fətəl mits. 42 Da takadga udan ad digit ən vakagh, barakh. Ude a sagħ da takad gəmau ən vakagh tsugun, piyardu bi. 43 Tsəna tsəkur a kwarga Yazhigəl kwarne, waya ad tləghər witəghagh, dūda kha dadak dawagh. 44 Dəge kwara kura ka in kwarne wayam dadak dawur, mana matəra dəgau kə li bakura dlad. 45 Ən tə dəva yan da nəga kur kə zar Dadur ən gharazhigəl, dadake ən bəg fatsi da təvən təghər kə li kalali zə liye kwal kalali, təḡadagh ad yu gharazhigəl tsugun da təghər kə li kanadi zə liye kwal kanadi. 46 Da uk liye ən way kur way ən waya kur, ira kə dəg siga da bakurudi? Itsa liye ən dza khadama, ən mana ndəkyan bakh itara? 47 Da uk zar babakhur ən nəgardi kur, ai, uḡa manga kur mal kə yakhayi? Itsa liye kwal tsa Yazhigəla ən mana ndək yan bakh itara? 48 Wirva yan regħanyan nəv gidur ndəkve regħan Dadur ən gharazhigəl.

6 Tsukwamana ghər, bamaru ba tlər kanadiyur kə di bi. Wirva da manga kur ndək yan, da gəmadu ba kur dəg sigur ən vak Dadur ən gharazhigəl bi. 2 Wirva yan, da da bədu dəg buti kh, baldu bən ghay bi, ndək ai ən mana mbadīrakh ən gud dzakhav zən tə ḡulakh bi, wirva kə dləba təra dləba tsud. Ən təkha kura təkha kə, audzala itar ən gəmadu dəg siga tar. 3 Da ka da bədu dəg buti kur kə dadake kwaldin, tsa ba dəva dleḡagh ad dəge ən mana dəva kafagh bi. 4 Bədu bəgha nalnəgin bəghanyan. Dadaghe ən nəgha nəgh ad daga dəge bəghanyan, da bakha dəg sig. 5 Da da dəgawa kur, manam ba ndək mbadīrakh bi, li way dəgau ən vak ghits ən gud dzakhava zə

tuk dūl ki nəghatəra nəgha kə udakh. Jir ən kwara kura kə, audzala itar ən gəmadu dæg siga tar. **6** Ai da da dægawakh, dæg daks da gud, ka khəfardu kh. Dægawaru dəga kə Dadaghe kwal ən nəgha tsud. Dadaghe ən nəgha däge manud bəghanyan, da bakha dæg sig. **7** Da da dəgawa kur, a dūwam gwayars kə lava zikən ndək liye kwal tsa Yazhigəl, liye da ghər tsitar ən kurana, da gwayars itar kə lava zikəna, ka da tsəntru tsənud. **8** Manam ba ndək itar bi, wirva tsa kə Dadur ad däge na kur, kəda da takada takada tsəkur. **9** Auna dūle da dəgauda kur. Dadmare ən gharazhigəl, Farghər fəgud kə dakhaghe chuwaɖad. **10** Tləksagha ausəgin səgdagh. Manud ad däge ən nakh ən lard. Ndəkve ən manud ən gharazhigəl. **11** Bakənda bəg dæg zuwa khan, ndəkve ən bakənda kha tsika fatsi. **12** Bisa kəndana kha khepa khənd. Ndəkve bisara kənda kə li mana kənda ghaz. **13** Bəla kəndu ba di daks da dləgd bi. Ai kat kənd kat ən dəva kə wurdu. **14** Da ka bisarna kur kə li mana kura ghaz, Dadure ən gharazhigəl tsuguna da bisa kura bis. **15** Ai da ka bisarna ba kur kə udakh tsugun bi, Dadure tsuguna, na ba da bisa kura khaipa khur bi. **16** Dən zəb ndəl kur, bazamdu ba vakdi ndəke mana mbadīrakh bi. Ni itara ən bazdu kə nəghda mədlara kə udakh itar kwarne ən zəb ndəl itar. Kadikadi ən kwara kura kə, audzala itar ən gəmadu dæg siga tar. **17** Ya dən zəb ndəl kh, pardu kha vakdiyagh, masəm kha wal ən ghər, **18** ki khək katlga tsud kwarne, ən zəb ndəl kh, uk Dadaghe kwal nəgha tsud da tsan. Dadaghe ən nəgha däge manud bəghanyan, da bakha dæg sig. **19** Dzakha mara ba ləman kə ghərur ən lard bi, vake da bazdu terar zə kwalavi, zə vake da təkha gəlakh kə chibənan kə daks da gəl. **20** Dzakha mara kə ghərura ad ləman ən gharazhigəl, vake kwal da təkha kə tərara zə kwalavi kə bazdu, zə vake kwal təkha kə gəl kə chibənan kə daks da gəl. **21** Wirva vake də ləmanagha, ən vin məkənagh. **22** Diya in kara kazaza vəgh, da ka lapi diyagha, daga vəgha gha ka da nəga kə khedəf char. **23** Da ka yanga ba diya bi, daghan vəgha gha da nəga kə gurtl char. Da nala khedəfa vəghagh kə gurtla, ka da zikakhghər zika gurtl. **24** Na ude təkha kə manarkhai kwatnakh kə dadməgh mits bi, akwa waygan ad fanga, dudan ad fang. Bi khəmbarvan kə yana ka nenanən ad yan. Ən manawa ba gatars kə Yazhigəl zə kwaɖ tsəkha bərdagha bi. **25** Wirva yan ən kwara kura kwara

kə, dzamam ba safur, zə däge da zuwa kur zə däge da khəfa kur bi, zə kadlange da tala kur kə vəghur bi. A malga bakh safu ad dæg zuwa? Tsəguna a malga bakh vəgh ad kadlange da tala kura? **26** Ən nəgha bakh kur dīkakh ən pədlən tə gharazhigəla, na itar ən tukha bi, na itar ən tsəg khi bi, naba itar ən dza khi da kuvur bi. Sakhkana Dadure ən gharazhigəl ən batra dæg zu. A malga bakh ndangura ad dīkakh? **27** Warek ən kur ən tə dəva də dāngw sar təkha kə səgarghər əntla sart tetl kə safu sari? **28** Ai wudek lava tsəkur ən dzamghər ən təghər kə däge da tala kuri? Ən nəgha bakh kur daka kə sasikw zə firakh ən tə təghala? Na itar ən man tlər zə takhara kadlang kə ghər tar bi. **29** Sakhkana ən kwara kura kwara kə, itsa Saluman shik zə daghan ndanga sar, a taɖa ba də chadɖəkhai ndək itsera tar bi. **30** Da ka təkha Yazhigəl kə chadanəf sasikw ən tə təghal ndək yan, ai khana nəga, təkhuła tləvdahgud da kara ka ndəghanud, tək bakh Yazhigəl kə chada kuruf mal kə yana? Kuram li khətsa fadəghəro fəg. **31** Wirva yana ndidam ba kwarne, uɖa da zuwa kiyami? Uɖa da khəfa kiyami? Uɖa da tala kiyami? **32** Afke li kwal tsa Yazhigəl ən gat yakhana kə digitakh, ai tsa kə Dadure ən gharazhigəl kwarne ən nəgha kur ad yakhana kə digitakh daghan. **33** Ai dæg chaka gatam gata tləksa Yazhigəl zə man dəgakhai ən nəgha Yazhigəl, daghan yakhena kə digitakh da bakuran ghər bəgud. **34** Wirva yan ndidam ba khul bi, wirva khula ən saks də dladakh sar. Dladakhe khana a tlakurar kə khanen.

7 Bamarghər ba də ghaza kə itsawar bi, khai kə ba kur ghər kə Yazhigəl ad ghaz. **2** Ya khulf taka lave manakur kə udakh, da taka kura ndək yanud. Darame ən kurara da kur kə udakh, da kura kura din ud. **3** Uɖa kə mangan tsəkha ən vaz sasikw ai ən di kə zər babagh, ai nguse ən di tsəkha nga dāngwa din biyi? **4** Da kwara ndarkha kə zər babagh kwarne, Bakhdal ɖa ka sasikw ən di tsək, Ghəra ghəragh ngusan di tsəkhe? **5** Mbadīrana digi. Ndəɖadal ndəɖa ad nguse ən di tsa kha ndan, ki zəɖa nəgha nəgha tsəkha char, kə da ndəɖado sasikw ai ən di kə səkwtagh. **6** Bamara ba dəgakhe dæg Yazhigəl kə ghəd bi, kadamardu ba dæg kwinda chadure dzau gan ən təf kə daguwakh bi. Wirva da tərkwədu tərkwə itar, da guyaɖkhai itar da vakur da vandz kur vandza itar. **7** Dawam

dāwa, da bakura bəgud. Gatam gata da gəmadu gəma kur. Dughwam dughwa ghay gud da ngura kura ngurud. **8** Wirva ude takadgana da bara bəgud, ude gatgana da gəmadu gəm, tsuguna ude dughgwan ad ghay gud da ngurara ngurud. **9** War ən təb tsəkur, kur dadakh, da ka dāuga zər sar ad dæg zu, ka baran ad kuri? **10** Awana da takadga zər ad kilf, ka baran ad bubi? **11** Da kure kələdakha tsa tsəkur bara dəgakhe khwarkhwaran kə zarur, ngədukw Dadure ən gharazhigəl, afke da bədu bəg ad dæg khwarkhwaran kə udakhe takadgan ən vak sar. **12** Daga däge ən nagh kur mana kura mana kə udakh ka manatəra mana ghərur, wirva yan däge ən tuku ndzikha ndzikh Mus zə tsagdutsaga tlayangakh Yazhigəl. **13** Damaks ən tə dlikhwan na kə rang, wirva rangena bang, dūl daksa tsuguna bang daks da kar. Liye ən daks ən təf tsuguna zikən itar. **14** Wirva rang da tə dūl mbəladu safa kə ngədə dlikhw, dūlen tsuguna dlikhw. Liye ən gatars kə dūlen tsuguna na itar zikən bi. **15** Tsukwamana ghər də tlayang filfilakh liye sakhasaks da vakura ən jakva tuwaghakh, ən khud tara ndək khəda təghalagh itar liye mbatəra way. **16** Da katltər ən tə dule manda itar tlər kur. Ən mbəlo mbəlakh zər inabi ən tə əmdaga? Awana zər ghədīv ən tə dzadzəfa? **17** Ndəkyan itsera kə ufa khwaran ən yig zər khwaran, ufe bəzan tsuguna ən yig zər bəzan. **18** Ufa khwaran naba da yig zər bəzan bi, ndəkyan ufa bəzan tsugun, na ba da yig zər khwaran bi. **19** Dəghwa ufe kwar nəg ən yig zər khwaran, da əntlars əntlud tləvdagh ud da kar. **20** Wirva yan, da tsa diwa vak man tlər tar kur ad tlayang filakh. **21** Daghan ba ude ən dakh ka də Dadzikan, Dadzikan da daks da tləksa gharazhigəl bi. Kwa ude a manga däge nagma Dadare ən gharazhigəl. **22** Ai fitsa Taka lava, zikən udakhai da kwara ka kwarne Dadzikan, Dadzikan, tsa kwarga bakh kənda lave da dzaughər ən təvuk də dakhagha? A lakwdu bakh kənda shadən ən dakhagha? A manga bakh kənda tlərakh dæg japər ən dakhagha? **23** Ka da kwara təra kwara ka kwarne, ən tsa kura ba ka lingling bi. Tsiyam tsiyan ən vakar, kuram li man kələd. **24** Wirva yan, dəghwa ude a tsənga lavaran, mangan tsugun ad tlər din, da ndək ude kwelemlem ai khəga fətasar ən tə fərad. **25** Tədga kə yu, ka saudagh rəkhagw, ka tsiyawo fud səgo ka tlæg məghen, a mbədga ba tsugun bi, wirva a ndəravən ən fərad. **26**

Dəghwa ude tsəna lavaran tsugun kalwala kə manaman, da ndək dlage ndərga fətasar ən zagh. **27** Tədga kə yu, ka saudagh rəkhagw, ka tsiyawo fud səgo ka tlæg məghen, ka mbədgan kwashang kwashang. **28** Audzala kə Yasu ən kwarakh dəgakhan, ka ndawatəref tsagdu lavsar na kə dzakhava udakh, **29** a tsagatərdu ba ndək li tsagdu ndzikha ndzikh bi, wirva tsagatəru ndək ude nəg də ndzədə tsagdu lav.

8 Saudagh kə Yasu ən tə bədar, ka gatars udakh zikən. **2** Ka sa dadak madagwilf da təvuk sar, kəlgan ad juguv ka ni, “Dadzikan, da khayanəfkə təkha kə mbaku fidigid.” **3** Ka talal Yasu ad dāv sar ka gəman ad uden, ka ni, “A khayanəf kə, mbumbəg fidigid.” Ən təvin təvin ka mbu ən tuk fich. **4** Ka nəv Yasu tsin, “Tsəna, kwarara ba kə itsawar ad däge dzaughər bi, dæg da mədlara ghəragh kə zil kəs, bədu kha dæg zaḃa tlatləḃ ndək vai kwarga ndzikha ndzikh Mus niya. Manga mana ndəkyan, ki da mədla kwarne a mbukha kə dlam.” **5** Da kə Yasu da Kafarnakhum, ka sasəg kə mal ya tlujiyakh da waksar kə takada kwarne, **6** “Dadzikan, zər tlərər ən khəngan ən məgh, əmtsan tlapəl vəgh tsin, ən khəḃ dlad char.” **7** Ka nəv Yasu tsin, “Da dəgal ka da mbambəg.” **8** Ka ngawar khai mal ya tlujiyakh kwarne, “Dadzikan, ən tlala ba ka kə saks tsəkha da fətara bi. Uk lava da kwarga kha, da mbəga dad tlərər. **9** Wirva ka də ghərara ən kuskə ud kə, tsuguna nəg tlujiyakh ən kustsək, təkha kə kwarar khai kin, ‘Dæg dəgal,’ ka dəgal, da ka nika kə tlərna tsugun, ‘Saw,’ ka saks, da ka nika kə zər tlərər, ‘Mana də yan kə digit,’ ka mana man.” **10** Tsəna kə Yasu ndək yan ka ndawak ni, ka niya kə liye gatars gat, “Jir ən kwara kura kə, ən khud kə ya Izrail a nəgha ba ka dadak fadəghəro fəg də ndzədə ndək ina bi. **11** Ən kwara kura kwara kə, zikən li kwal Izrailakh da səgo ən mbərt kəs zə ən təvak ghər, ki da ndzakhgan tsitar zə Brakhim zə Ishaku zə Yakub ən tə vak khwadga ən tləksa gharazhigəl. **12** Liye tsa itar ən khaitəra gidən tləksa Yazhigəl, itar udakhe da tləv tər dagh ud da nikan na kə gurtl, vake da tuwa itar da kərd tliḃ.” **13** Ka nəv Yasu kə mal ya tlujiyakh, “Dæg dəgal, wirva fadəghəro fəgagh da mana kha manud.” Ən dāvən dāva ka mbu zər man tlər saren. **14** Da kə Yasu da fəta Bitrus, ka nəghan ad bab nus Bitrus magulaḃ ən ndzikən ən khəngan. **15** Ka gəman ad dāv

sar, ka mbu ən tuk magulaḅ. Ka tsifa tarkhe ad dægzu. 16 Bəlga kə khagwa, Ka ǵardəghər udakh ad liye kədtər shatan kə Yasu zikan, uk lava də ghay kalti a kwarga Yasu, ka dzadal ad sədikw bəzan ən vəgh tsitar, ka mbakhandu tsugun ad liye kwal yanga daghan. 17 A mangan ad ina kə righada däge tsa kwarga Ishay tlayang kwarne, “In də ghər sar kə ǵaf ad kud lapi mar. Ka ǵakiyamghər ad kuzakh mar.” 18 Vazga kə Yasuwa tsarghər dzakhava udakh zikəna, ka kwarar khai kə furakh sar kə zəghva dəgal da tə yan kə ghədzəva gadzak dəlva Urdun. 19 Ka saks kə dadak tsagdu ndzikha ndzikh Mus da vak sar kə kwarara kwara kwarne, “Maləma, da gatakhs gata ka tsa da makh.” 20 Ka nəv Yasu tsin, “Uvakha nəg fikakh tar, dikakhe pədlən gharazhigəl tsuguna nəg itar də fətakha tar. Ai Zər Uda, na ba də vake da bəg din ghər sar bi.” 21 Ka nəv tlərna fur sar tsin, “Dadzikan, ka daks da khədāna dadara ndan.” 22 “Gataks gat, khəda khəda tlamtsakh ad tlamtsakh tar.” Nəv Yasu tsin. 23 Da kə Yasu zə furakh sar da peryuwa ka dəgal tsitar. 24 Ka sugo kə zikan kə kalangas ən təghər kə dəlv, ka farsa daks kə ghədkuta yu ən dəlv da peryu. Yasu tsuguna ən khən khar. 25 Ka dəgal tsitar da tsiya tsiya kə kwarara kwara kwarne, “Dadzikan, Katkiyam kat, da ruwa kiyam.” 26 Ka niya tsitar, “Uḁa lava tsəkur ən gədzə ndikini? Kuram li khətsa fadəghərofəg.” Ka tsif, tavarghər ad di kə fudən zə dəlv, ka diw vake. 27 Ka ndawatrəf kə udakh, avitar, “Khulf ira kə ud ini? Zəva fudə zə dəlv ən tsənaru tsəni?” 28 Dala kə Yasu da tə yan kə ghədzəva gadzak ən tə khay kəs ya Gadarakh, ka sawala ud mits li də sədikw bəzan ən gide ngitl, ka gamgitar zin. Na ude dlən təkha kə dal ən tə yanan kə dūl bi. Wirva nagh bakha jaga tsitar bi. 29 Təvin təvina ka khula tsitar kwarne, “Zər Yazhigəl uḁa dāngwa tsəkha də kəndəndi? A sa da bakənda dləf nagh kha dla sart kwal sagha?” 30 Ən təvuk khədikəna, nəg li zighw gidə dagu. 31 Ka takadga sədikw bəzana khen ad Yasu kwarne, “Da lakundalakh, ka khayakəndanəfkə daks da daguwa khan.” 32 Ka niya tsitar, “Iyo, damdəg.” Ka dəgala itar, da itar da daguwen. Ka tsiyif gidə ya daguwen daghan kujədkujəf, ka dādara itar dəga dagh da dəlv, ruga itar ən yu. 33 Ka khwaya kə li zighw daguwen, daks da khudkəs kə kwardu lav itar, ənt däge dzaughər də liye də sədikw bəzan. 34 Ka sawal udakh ən khudkəs daghan kə gama zə

Yasu. Nəgha tsitara, ka takadga itar kə duwatər da kəs tar tsin.

9 Ka dagh Yasu da peryu, ka darghər kə dəlven kə daks da kəs ai dākdin. 2 Sa tsitar da khudkəs ka ǵardəghər yakhaya kə udakh ad dadak mətəsa tlapel vəgh ən khəngan ənt khindz. Katlga kə Yasu ad fadəghəro fəga tar, ka niya kə dadak mətəsa tlapel vəghen, “Ndid biya zərara, a bisakhanud khaipagh.” 3 Tsəna tsitar yana, ka nəv chaləm li tsagdu ndzikha ndzikh Mus ən təb tar, “Ina kə uda ən nena Yazhigəl.” 4 Tsa kə Yasu ad däge ən dāya itar ghər ən təf, ka niya tsitar, “Uḁa lava tsukur ən dzam däge ghwadghwadən ən rəvur ndək ini? 5 Ira ngulman ra, ‘A bisakhanud khaipakha nagh,’ awana, ‘Tsiya dəg dəgal khi?’ 6 Ai ən na ka tsatsəg tsukur kwarne, ka Zer Ud nəg ka də ndzəd ən lard na kə ǵisa khaipakh.” Ka niya kə dadak mətəsa tlapel vəgh, “Tsiyəf tsiy, ǵa khindza daks da məgh.” 7 Təvin təvina, ka tsiyif udanena ka daks tsin da fəta sar. 8 Vazga kə dzakhava udakha ndəkyana ka gədzəf itar, ka dābanəf itar Yazhigəle bara khulfina kə ndzəda kə udakh. 9 Duwars kə Yasu ad vaken, madəvin ən zu vuk də dəg, ka nəghan ad udanen ai dakhud də Matiyu, ən ndzəgan təvak chau khadam, ka nəv Yasu tsin, “gataks gat.” Ka tsiyifa gatars. 10 Ən tə khəl kə yan, madəv Yasu ən zu kaf ən fata Matiyu, ka saks li chau khadam zə li khaipakh zikan saks da vak sar ndzakhga itar kə zu kaf dagha zə furakh sar. 11 Nəgha kə Farisakh ndəkyan, ka nəv itar kə furakh sar, “Uḁa lava kə maləmura ən zu kaf zə li chau khadam zə li khaipakhi?” 12 Tsəna kə Yasu dina ka ni, “Na li lapi ən gat dadak ngura bi, uk liye kwal yang. 13 Dam da tsag däge ən tuku lavan, ‘Kwidkwirva ən nak ən vakur, dəg tsufa bi.’ A sau kə dakh liye man däge ən nagh Yazhigəl ba ka bi, a sau kə dakh li man khaip kə.” 14 Fitsə tlərna, ka sasəg kə zar ǵəlakh Yukhan dadak para ud da vak Yasu, ka nəv itar tsin, “A manga ndar kənda zə Fariskha ən zəḅ ndəla, zar ǵəlagha na ba itar ən zəḅ ndəl biyi?” 15 Ka ngawa tərkhay Yasu kwarne, “Da manawa ndar bazdu rəv kə tsaghwakh zil ghaula, dlaitar dagha zə zil ghauli? Ən saks sarte da ǵatərvalud ad zə zil ghaul. Da zəḅ ən tə sarta yan itar ndəl. 16 “Na ude da ndzəgharu wilwa ləgwit kə mughura gabag bi, wirva vak ndzəghena da takwalva, kukha sar tsuguna

da mala mala ad ai tsa chak. 17 Na ude da di wilwa yu inabi da mughura mbøl vigh bi. Itsa ka didaghud, da chaḡa mbøl vighen, ka da diya yu inabi, mbøl vighen tsuguna da baz, azəgha daidagh ud ad wilwa yu inabi da wilwa mbøl vigh. Wirva yana nabe da bəghalud əmb bi.” 18 Ən təghər kə kwara tərə yan kə lava Yasu ma, ka sasəg kə mal ən təghər kə gud dzakhava Yakhudakh, ka kəlgan ad juguv ən təvuk sar ka ni, “Amtsəga dughwar a zulava bi, ausəg da bo däv ən təf da tsi” 19 Ka tsiyif Yasu zə furakh sar, ka gatars itar kə udanen. 20 Ka nəg tlərna nus ai manga vəg kəlatəm mits ən tukw kuza kəl vizh, ka sagh du ligsar ka gəman ad ghay gabag sar. 21 Ni ən rəvakhud sar, “Da gəma ka itsa gabag sar da mbəga kə.” 22 Gwifkhai kə Yasu ka nəghan, ka ni, “Ndiḡ biya dughwara. Fadəghəro fəgagha kə mbakhu.” Ən təvin təvin ka mbu nusen. 23 Sa kə Yasu da fəta mal ən təghər kə gud dzakhava Yakhudakh, ka nəgha nəgha tsin liye fəg fakil zə dzakhava udakh ən kwara kava ghay sikh sikh sikh. 24 Ka ni, “Tsiyam tsiyən van. Amtsəga ba dughuna bi, ən khən khara sar.” Ka nenanef itar də ghəḡas. 25 Ai lakwtərdal tsud da mel, ka dagh khutanan ad dəva dughwen, ka tsiyif. 26 A kwazga laven itsa dəvar ən kəsən. 27 Ba Yasu ən dūda vaken ma, ka gatars ngulfakh mits ən dakh itar də ndzəḡa kwarne, “Zər Doda ziwa kəndal ziwa.” 28 Da kə Yasu da məgha ka sagh ngulfakhen da vak sar, ka niya tsitsar, “A fadəghəro nagh kur kwarne təkha kə mbakuruwa?” Ka nəv itar, “Aa, təkha kha Dadzikan.” 29 Təkhal kə yana ka gəman ad diyakh tar ka ni, “Ən tə dəva də fadəghəro fəgura da mbakura mbəgud.” 30 Ka ngwarəf diyakh tar. Ka təkhatərna Yasu char kwarne, “Kwara mara ba kə itsawar ad ina kə digit bi.” 31 Ai dala tsitar, ka kwazdu itar ad lava itsa dəvar ən kəsən. 32 Madəv itar dəgal, ka ḡardəghərud ad ude kwal təkha kə kwarga lav, dadake də səḡikw bəzan ən vəgh sar. 33 Lakwadal tsud səḡikw bəzanen, ine tsa kwar təkha kə kwarga lav ka farsa kwar lav. A ndawatrəf kə dzakhava udakh ka nəv itar, “Tsa tapa bud nəgha khulfinak digit ən khaya ya Izrail bi.” 34 Ai ka nəv Farisakh, “Afke ən zaḡado də ndzəḡa zikan na kə mal ya wurdū ad səḡikw bəzanena.” 35 A dakhai Yasu da kəsakh daghan zə gədzar kəsakh, ən tsagdu tsag ən gud dzakhava Yakhudakh, ən tləkhdu lav zəḡan ai təghər kə tləksa Yazhigəl, tsuguna ən

mbakha udakh zikən, zə itsera kə khulf kuzakh zə li kud lapi. 36 “Nəgha tsin udakh a dzavkhai zikən, ka kwid nəv rəv tsin, wirva ən khəḡ dlad itar na ude ən məlatərū məla bi, ngwada tuwaghakh itar kwal nəg kə dadak zighwtər zighw.” 37 “Ka niya kə furakh sar, zikən tsəg khi, li man tlər tsuguna khəḡikən. 38 Wirva yan, takadām takadā Dadzikan dadake nəgharu kə tlər gukhen, kə ḡəlondagh li man tlər kə tsara khi.”

10 Ka dakhga Yasu ad furakh sar kəlatəm mits, a batəran ad ndzəḡa lakdu itsəra kə sidikw bəzan, zə mbakha itsera kə khulf kuz zə liye kwal yan. 2 Auna dakhakh dzəran na kə furakh na kəlatəm mits. Dəg chaka, Siman ai dakhud Bitrus zə zərbab sar Ndros, Yakub zər Zabadi zə zərbab sar Yukhan, 3 Filibus, Bartamawus, Tom, Matiyu dadak chaw khadam, Yakub zər Alf, Tladdiyus, 4 Siman ud ya Kanan, Yakhud Iskariyoti dadake bədu Yasu kə kəḡgəkəḡ. 5 A ḡəlatərəf Yasu kə dzərana kə zar ḡəlakh kəlatəm mits, ka təkhatərna ad lava kwarne, “Damba da vak liye kwal Yakhudakh bi, tsuguna damba da tlərna kəs ya Samariyakh bi, 6 dam da vak udakh ya Izrail liye zadgan ndək tuwaghakh. 7 Madəv kur ən dəgal, kwaramatəra lav Yazhigəl kwarne, ‘Tləksa Ghərazhigəla a khərzəgan.’ 8 Mbakhama liye kwal yang, tsiyanəf kur liye amtsəgan, mbakhanu kur liye ən tukw fich, lakwakh du kur səḡikw bəzanakh ən vəgh kə udakh. A bakura butiyud, bədu ghərura buti. 9 Bam ba kwaḡ dawan zə shabu zə jingal ən mbəlur bi. 10 Bam ba jiladur bi, tsa zə gabag mits bi, tsa kimbak, ḡam ba tsa juguljugulur bi, wirva dadak tləra kalkal gəmadu dəg siga tlər sar tsin. 11 ‘Itsera kə kəs zə gədzar kəsakhe a da kur damb, gatam ga ud charan ai da ḡiḡa kur dagh tangw da da tə sarte da tsida kur. 12 Da ka da kur da məghen, ka nəghatərḡi kur kwarne, ‘gabər ən təghər tsəkur.’ 13 Da ka chau kurkhai liye məghen, tsukwa gabəruren ən təghər tsitar, ai da chau kurkhai ba itar bi, ka wura kurva gabərur. 14 Dəga məgha zə kəsə kwal chau kurkhai, awa bi kalwal kə tsən lavur, pangdu kur lagwate ən tə sigur dan səḡawala kur ən kəsən. 15 Kadi ən təkha kura kə, da ziwardal kə Sodom zə Gomora ud təghər kə kəsən fitsa takalav.” 16 Ya digiyam, ya ni ḡəla kura ḡəla ka ngwada tuwaghakh ən tatak ya ghəda təghalakh, wirva yan dēmekh ni kur ndək dəg vukhakh, tsugun

kalali nikur ndək kakur. 17 Tsukamana għar kə udakh, wirwa da lang kur langa itar da vak takalav, tsuguna da dlagħa kuru kiḡ itar ən gud dzakhavakh tar. 18 Wirvən gataks tsəka kur, da lang kur lang itar da təvuk kə li man tləks ən təghər kə tsəkur zə shikakh, wirwa ki da kwardu lav zədan tsəkur ən təvuk tar zən təvuk liye kwal Yakhudakh. 19 Da ka da zəḡ kurdəghər itar da təvuk li taka lav, dzamam ba də däge da kwara kur bi biya da kwara ndar kur bi. Ən tə yanən kə sart da bakura bəg ka də lave da kwara kur. 20 Wirwa kuram ba da kwar laven bi, wirwa Sədikw Chuwadadan Dadure ən kur, in da kwarado lava səgawal ən ghayur. 21 Zərbab da bədu zərbab sar kə kəda kəda tsud, dad tsuguna da bədu ad zər sar, zara tsuguna da tsiyara kə baba zə dad itar, zə man dəgakhai da nala kə dləva dūl əmtsa tar. 22 Itsawara da nagh kur ba wirwa ka bi. Ude bəga rəv tangw da tə mbasa sar da katakatud. 23 Da ka bakura dladud ən mbiyan kə kəs, ka kwaya kur da tlərna kəs, ya kadiyən ən kwara kura kə, kəda ditla daga kəs ya Izrail tsəkur, da sosəg ka Zər Ud. 24 Na dadake ən tsag digit da mal dadak ai ən tsagardu tsaga bi, awana zər tləre malga dad magh sar bi. 25 Da ka tlakənalın kə dadak tsag lava kə nəga ndək dadak tsagdu lav, zər tlər tsuguna ndək dad məghsar. Da ka mal ya wurdu kha nəv itar kə dad məghena, da dākha də uditar ad yaxhsari? 26 Wirwa yan, gədzamtər bi, wirwa na däge khəmban ai kwal da mədləndowal tsud bi, tsuguna na däge bəghan kwal da tsatsud bi. 27 Däge ən kwara kura kə ən gurtl, kwaram kwar ən tə fatsi təghər. Däge kwarakh dagh ud da tlim, tləkhamdu tləkhən tə mbachar. 28 Gədzam ba də liye təkha kə kəḡga vəghur bi, ya təkh ba itar kə kəḡga saf bi. Gədzam gəḡza Yazhigəl ai təkh kə kəḡga vəgha zə saf tangw da tə fay. (Geenna 91067) 29 Mits bakh chughwaghwakħ ən sukwduwud ən tə shabu kitakula? Na bai da bəlāl itsa kitakul da khay ai kwal da tsa kə dadur bi. 30 Afke itsa guj ghərura kədlana. 31 Wirwa yana, gədzam bi. Afke a malga kur ad chughwaghwakħ zikən kə ndanga char. 32 Daga ude məḡla kwarne dəg sar kə ən təvuk kə udakh, ghərər tsuguna da məḡla məḡla ka kwarne dəgar ghərsar ən təvuk Dadare ən ghərazhigəl. 33 Daga ude bəga tsuguwar ən təvuk kə udakh, ghərər tsuguna da bəg tsugu kən təvuk kə Dadare ən ghərazhigəl. 34 Dzamam ba kwarne gabər a bədagħ ka da lard bi. A so kə wirwa bədo

gabər ba ka bi, ya katsakar. 35 Ya so kə, Wusha zəra zə dad sar. Dugh zə bab sar tsəgun. Ghawul tsuguna zə dzik sar nus. 36 Dadak məgha yaxh sar da nəga kə tləghum sar. 37 Ude ən way bab sar zə dad sar mal tsək, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. Ude ən way zər sar awana dugh sar mal tsəka tsugun, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. 38 Ude bəf ba də ufa khərta sar kə gataks gata bi, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. 39 Ude ən nagh kat safa sar, da bəgh. Ude kəḡḡdu safa sar wirwa kə, da gamadu gəm. 40 Daga ude a chau kurkhai, ka chau ka yin, ude chau kai tsuguna Dade bəlakondagh a chau gin. 41 Daga ude chauga tlayang Yazhigəl da chauga kə wirve tlayangin. Dəg sige da baruda, da kalkal zə dəg tlayangen. Daga ude chauga dadak kalali da chauga kə wirve dadak kalali yin, dəg sige da baruda da kalkal zə dəg dadak kalaliyen. 42 Daga ude ənkaru itsa kwat yu kitakul ak khədikan ən tatak furar wirve furarin, ya jir ən kwara kura kə, na ba da bəghən dəg sig sar bi.

11 Udzala kə Yasu ən təkhatəra lava kə furakh sar kəlatəm mits, ka dūwars ad yanən kə vak, tsuguna ka dəgal tsin da tsagatərdi tsaga zə tləkhatəra lav Yazhigəl kə dləmdla kəsakhe khərza də yanən kə kəs. 2 Tsəna kə Yukhan dadak para ud ən zaw ad dəgakhe tsən mana Kristu, ka bələndal ad chaləm Zar bəlakh sar da vak sar. 3 Nəv itar kə Yasu, “Kwara kənkhe kwar,” “Kha naghek dadake tsən kwara Yukhan dadak para ud da səgdagh na, nagh da gwit tlərna ud sikha khəkəndi?” 4 Nəv Yasu tsitar, “Damaks da kwarara kwara kə Yukhan ad däge tsəna kur zə däge nəgha kur. 5 Ngulfakha a ngwarəf di tsitar, ən dəga ghwurdikakha, li kuza fəcha a mbakharu fidgid, ən tsənatsəna təngakh, a gwidən tsaya tərəfud kə li tsa amtsəgan, ka kwaratəra lav zədan ud kə talagakh. 6 Dadak bark liye kwal guyakdu lig wirwa däge ən mana kə.” 7 Mədv zar bəla Yukhan ən daks, ka farsa Yasu kwara təra lava kə udakh ən təghər kə Yukhan kwarne, “Dala tsəkur da vak Yukhan ən təghal, da kuram ən kurana wuḡa tsən nakur nəgha nəghi? A dal da vaz tsəḡ tsəḡan kə mase ən kəda fud nagh kur? 8 Tsa dal da vaz uḡa kuri? Ude chadfkhai ən kadlang khwaran naghf kur? Liye chadfkhai ndəkyaan ən gidən tə gəlvakh shikakh itar fəka. 9 Kwara make kwar, tsa dal da vaz uḡa kuri? Tlayang nagh? Ndek yanən, ai tsuguna a nəgha tsəkur dadake a malgan ad

Tlayang. 10 Tsa Yukhan dadake tsa vindzava lav ən təghər tsin ən kadkad kwarne, “Da bələbəla ka ad zər bələra kə dakhə ən tə vuk. Dadake da dikakha diul.’ 11 Ən tekha kura təkha kə, na nuse taḃa yig zər ai do da tə Yukhan dadak para ud də ndanga bi. Ai tsugun, dadake khədikan ən tlaksa gharazhigəla a malgan ad Yukhan kə ndang. 12 Tsif ənt sarte tsa kwardu Yukhan dadak para ud ad lav Yazhigəl tangw da tina kə sart. A wushif ghər kə tlaksa gharazhigəl, li tsiyara məkən kə udakha ən nagh pərd tlaksa Yazhigəl itar də ndzəf. 13 Lave a tsagdu ndzikha ndzikh Musa zə kadkad tlayangakh daghan a kwarga itar lav ən təghər kə tlaksen kəda səgdagh kə Yukhan 14 Da khayanəf kur də lav tara, Yukhan ai tsən kwarud lavən teghəra, in Ili na tsən kwarud da səgdagh. 15 Tsəna dadak tlim ad lave kwarud. 16 “Da kura də war ka udakh zamani? Ghila zar mbisane ən gidən te bala kasuk ən dakhva kə da man sakw ən tatak tar itar zə kwar lava kwarne, 17 “Fakurkhe kənda fyakəla. Kalwala kur kə tsug. Fuka kurkhai kənda fuk. Kalwala kur kə tu.’ 18 Sodagh kə Yukhana, tsa nəbən zu dæg zuwakh zə khəḃ itsera kə digitakh bi, ‘Ka sədikw wurdu ən vəghthsino nəv itar.’ 19 Wur sodagh Zer Uda, ən zuwa zuwa zə khəḃa khəḃ, ‘Vaza də udan na. Mbəlv zən dəyuday, zə tsaghv li chau khadama zə li man khəpo nəv itar.’ Tləre ən mana udan in da mədlan ad kwalemləme a bara Yazhigəl.” 20 Udakhe ən kəsakhe tsa manakhga Yasu ad dæg ndawakakh ən kəs tar, a kalwala itar kə pəlgər, ka tavatərgħər ad di. 21 Dəngwa tsəkur, Korasin. Dəngwa tsəkur, Betsaid. Da tsa a manakhgən kəs ya Taya zə Sidom ud ad dæg ndawakhe a manavən vakur, tsa pəlga itar ghər gulyan, tsa dəiva itar ad Ligwit ngəz zə dəiva fəts ən tə vəghakh tar. 22 Ai təkha kura təkha kə, da ziwardala kə udakh ya Taya zə Sidon ud təghər tsəkur fitsa man taka lav. 23 Kha tsugun Kafarnakhum, da ghər tsəkhən kurana da bəkha bakhud da gharazhigəla? Əmma tsəkhara, da kədkh dagh da vak liye ən tə fayud. Da tsa mangən Sadom ud ad dæg ndawakakhe tsa mangud ən vakur, tsa dila itar sakhkan. (Hadēs g86) 24 Ai təkha kura təkha kə, da ziwardala kə udakh ya Sadom ud təghər tsəkur fitsa man taka lav. 25 Ən tə yanən kə sart a kwarga Yasu kwarne, “Ən kwara kha us ka Dada, Dadzikan dadak gharazhigəl zə khay, wirva a bəgharna kha dəgakhana kə liye kwalemləm zə liye ən tsa lav, ka mədlatərankh

kə zər mbisan liye kwal tsa lav. 26 Khwara Dada, wirva ndək yanən kə manakhhal. 27 “A ba ka Dadar ad digitakh daghan. Na ude tsa Zər bi uk Dad, tsuguna na ude tsa Dad bi uk Zər, zə udakhe a naghga Zəren tsugun ad mədlatəramədl. 28 “Ausəgam da vakar, daghanure a suvgan də zəḃ kadlang dīmḃiman, da bakura fətava kə. 29 Bəməf ḃa changlagara da tə pepur. Tsagam tsagən vakar, wirva ka dadak tsukwana ghər kə man digitakh kə, zə dadak gulandagh ghər kə ən rəv, ka da mbəladu mbəla kur fətava kə ghərur. 30 Changlagara na ba dīmḃim bi, kadlangara tsuguna chafchaf.”

12 Ən sartəna a dala Yasu dəgal diwa gukh əlkam fitsa fətava Yakhudakh. Ndzitəraf kə wai kə furakh sar, ka farsa itar ad səḃ khi əlkam kə zuwazu. 2 Nəgha kə Farisakh ndək yana, ka kwararkhe itar kə Yasu kwarne, “Vaz, ən man dəge a gadlga ndzikh zar bəlakhagh fitsa fətava Yakhudakh.” 3 Ka nev Yasu tsitar, “A tugwa bakh kur ad dəge manga Dod mbatəra kə wai zə li dəgakh sara? 4 Ka da da Fəta Yazhigəl, ka ḃəf itar zə li dəga sar ad brudiye kwal kalkal ba zuwa zuwa tsitar bi, uk Zilkəs kitakul da zuwan. 5 Tsa tugwa bakh kur ən ndzikha ndzikh Mus kwarne, Zil kəsakhkhe ən Fəta Yazhigəla ən kəla ndzikh itar fitsa fətav. Tsuguna a nala ba kwarne a manga itar khaip bi. 6 Təkha kura təkha kə, auna ude a malgan ad Fəta Yazhigəl kə ndangən vana khan. 7 Da tsa katlga kur dəge ən kwara kadkad, ai kwarga Yazhigəl kwarne, ‘Gida kwidkwidərav ən na kə, dæg tsufa bən na ka bi.’ Tsa na kur ən batərgħər ghaza kə li kwal də khaip bi. 8 Wirva yan ka Zər Ud, ka Dadməgh fitsa fətava Yakhudakh.” 9 Ka duwars Yasu ad yanən kə vaka, ka dadəg tsin da gud dzakhava Yakhudakh. 10 Ən gud dzakhvena, nəg udanen dadak əmtsa dəv, ka ndidərwar itar kə Yasu kwarne, “A khayanəf nagh ndzikh ad mba ud fitsa fətava?” Nəv itar kə nəghda mbəladu ghaza Yasu. 11 Ai ka nditarwal Yasu kwarne, “Da ka nəg ude də tuwagh ən tatakuran, da bəldaghin da fik fitsa fətav, atsuk na dadak tuwaghən da ḃado ḃa biya? 12 Afka a malga ud ad tuwagh kə ndanga char. Wirva yana a khayanəf ndzikha ad məlaru kə ud fitsa fətav.” 13 Khalak yana ka niya kə dadak əmtsa dəven, “Taladala dəvagh” Ka taladal, ən təvin təvina ka mbu dəva sar charang, ka nala ndək yan kə dəv. 14 Da mbiyanən, ka dəgal kə Farisakh da

di dzanak kəf Yasu kə əmts. **15** Katlga kə Yasu ad rajakhadghər (dayaghər) tara, ka dudan ad yanən kə vak. Ka gatars gata kə udakh zikən. Ka mbakhatəru kə li kwal tsa yanga daghan. **16** Ka ndədatərnəf ad tlim kwarne, kwarara betar kə udakh ad lav ən təghər tsin bi. **17** Dəge mangin kə righanəf dəge tsa kwarga Ishay Tlayang. Ai kwarga Ishay kwarne, **18** “Auna zər tləre a zəbəf kə. Ən waya waya kə, ai zədaku zəda char. Da bara bəg ka də Sədikwar. Tsəguna ka da tləkhdu lav ən təghər kə taka lav jir kə khulf udakh daghan. **19** Na ba da man tsugu zə bura bi. Da tsəna bud lav sar də ndzəf ən tə dūlakh ən khud kəs bi. **20** Mbadize tsa tərđəfa, naba da kəlakəla bi. Karakazaze tsa dəm da əmtsə, naba da kəfakəda bi. Da təkhavala tək, akwa nəghin ad taka lav jir a zuga ad fir. **21** Da bo ghər ən tə dakh sar udakh liye kwal tsa Yazhigəl daghan.” **22** Ka bərdəghər yakhaya kə udakh ad ude ngulf ai ghwirtl da vak Yasu, wirva sədikw bəzan ən vəgh tsin. Ka mbanu Yasu. Ka farsan ad kwar lav, tsuguna ka nəgha nəgh. **23** Ka ndawətərf kə udakh daghan, Ka nəv itar, “Ara, ina kuda in khə Zər Doda?” **24** Ai tsəna kə Farisakh ndək yana ka nəv itar, “Afka də ndzəda tsawar bi. Də ndzəda Baalzabul shik ya wurd, ən zəbakhadowin ad sədikw bəzan ən vəgh kə udakh.” **25** Fatsiye audzala Yasu ən tsa dəge ən daya itar ən rəvakhud tar, ka avin tsitar, “Daga tləkse a təkaghəran mits, ən tluğuma itar ən tatak tar, yanən kə tləkse da ghitsga ba dangar bi. Dəghwa kəsə zə məghe a təkaghəra mits tsugun, ən tluğuma itar ən tatak tar, na ba da ghitsa bi. **26** Da ka ən zəbədāl Shatan, Shatan səgawal ən udakh, afka ən gadla də ghərsar. Ai da ghitsa ndar tləkse sari? **27** Ai da ka də ndzəda Baalzabul ən zəbado ka də sədikw bəzanakh, ai zar bəlakhura mi? Ən zəbətərdal dira kə ndzəda itari? Ai furakhur da taka kura lav ən təghər kin. **28** Ai daka də ndzəda Sidikw Yazhigəl ən zəbədāl ka ad shatanakh, atsuk a sa tləkse Yazhigəl da təghər tsəkur. **29** “A tək bud kə da da khutsadala kadlang ən məgha dadak ndzədan bi, khəkwa da ndzədāna ghud ndan, bīdəgud ən təkha kə khutsadala kadlang ən fəta sar. **30** “Ude kwal nəg zə kə, atsuk ən man tluğuma zə kə. Ude kwal mələku də dzakha dzakha atsuk ən kwazakdu kwaz. **31** Wirva yan, ən kwara kura kwara kə, da bīsatra bīsud kə udakh ad itsera kə khaip zə lav nənakh ai manga itar. Ai tsugun, ude kwarga lava də nən ak Sədikw

Yazhigəl, na bud da bīsara bīsə bi. **32** Daga ude kwarga lav nən ən təghər tsəka Zer Ud, da bīsara bīsud. Ai dēghwa ude kwarga lav nən ak Sədikw Yazhigəl, linglinga na bud da bīsara bīsə tsa kəvena tsa da tə kwargə da saks bi.” (aiōn g165) **33** Da nəgharu kha kə uf khwaranyan zər khwaran da yigin. Da ka nəgharu ba kha kə uf bi, zər bəzan da yigin. Wirva ufa khwarana ən katlən tə khulf zar sar ud. **34** Kur zar ya pushakhan. Da tək bud kur kə kwarga lav khwaran fatsiye ngudiyakh kuri? Afka ən khud kə dəgakhə ən rəvakhud ud inən səgawal ən tukw ghay. **35** Ud charana, ən zəbado ən dēg charanə ən khud kə dēg charanə a bəgin ən rəvakhud sar. Ud ngudiya, ən zəbado ən dēg ngudi, ən khud kə dēg ngudiye, a bəgin ən rəvakhud sar. **36** Ən kwara kura kwara kə, dēghwa kwadlamb ghaye ən kwara udakh, da kwara kwara itar dəge bətra da kwar yanən fitsa takalav. **37** Ən tə dəva də lave kwarga kha da mana khud takalav. A bakhghər ud ghaza awana dadake kwal də ghaz. **38** Ka kwararkhe yakhaya kə li tsagdu ndikh ndikh Mus zə Farisakh kwarne, “Maləm, ən na kənda mədla kənda mədla tsəkha ad zikan kə dēg ndawak ai da mədla dakhə ndzədagh.” **39** Ka niya tsitar, “Udakh li kwargəna, li kwal fadəghəro də Yazhigəl kur, ngudiyakh tsugun. Nəgha kur ad nəgha dēg ndawak ən vakar, ai na bud da mədla kura mədla bi, akwa ndawake ən təghər kə Yunan tlayang. **40** Ndəkve a manga Yunan ad khəna khəkərd vīd zə fətsi ən khud kə zikana kə kilf, da mana ndək yan ka Zər Ud ad khəna khəkərd vīd zə fətsi ən mbərt kə khay. **41** Fitsa takalav da kwara təra kwara udakh ya Nineba kə li kwargən kwarne, a manargan ad khaip. Wirva itar udakh ya Nineba a pəlga itar ghər ən tə dəva də lav Yazhigəle a kwaratərkhe Yunan. Ai tsuguna auna ude a malgan ad Yunan də ndzəd ən van. Dakhkana a pəlga ba kur ghər bi. **42** Fitsa takalav, da tsiya nuse shik ən khay ya Sheba kə kwar kwarne udakh kwargən a manargan ad khaip. Wirva soghər ən vak bita char, kə tsən lav kwalemləme ən tsagdu Saluman shik. Ai tsuguna nəg ude a malgan ad Saluman shik də ndzəd ən van.” Dakhkana a pəlga ba kur ghər bi. **43** Da sawala sədikw bəzan ən vəgh kə ud, ka gwayav ən vakakhə kwal nəg kə yu kə mbəladu vak fətava tsin. Ai da ka mbəladu bin bi, **44** ka ni, da gwiya daks da kwazaghare tsa sawalaka. Da gwiyoğhərina a tlarəghər ba kə itsawar bi tsuguna tledan,

a dikavana mægh. **45** Ka da gwiya dægal da khutsado tlørna sædikw bəzanakh udif, liye malgan kə mbərsh. Kə daks tsitar kə gidəmb. Khalakyaana, ka da malamala gidə sare kə khal, ade tsa chak kə bəz. Da dzaughər ndək yan kə ngudi udakh li kwargən. **46** Madəvin ən kwar ghay zə udakha, ka sasəg kə bab sar zə zar babakh sar. Ka ghitsəga itar ən məl, ən nagh kwar lava itar zin. **47** Ka nəv tlørna ud tsin, “Babagha zə zarbabakhagh ən ghitsən mel, ən na kwar lava itar zə kha.” **48** Ka ndidarwal kə dadake tsa kwarkhe kwar, “War babara, zə zar babakharenra?” **49** Ka mədlarnan ad furakh sar də dəva ni, “Auna babara zə zar babakharən tə van. **50** Wirva dəghwa ude ən man dəge ən nagh Dadare ən gharazhigəl kə manaman tsin, in zər babara, zə dugh babara, zə babar.”

13 Fitsa vayanena, ka sawala Yasu ən mæghen, dala ka nndzəgan ən tə ghay dəlv kə tsagardu kə udakh. **2** Dzakhava udakh zikən char tsarghər itar dingrik. Ka dagh da per yuwa nndzəgan. Dzakhava udakh tsuguna ghitsga itar ən tə ghay dəlv. **3** Ka kwara tər khai ad lava də jakva lavakh zikən. Ni, “Nəg dadak gukhen a dala da kwazdu khulf ən gukh sar. **4** Madvin ən kwazdu khulfa, ka balala yakhay kə khuf ən tə dūl, ka sa dikakha vadu itar. **5** Ka balala yakhay kə khulfakh ən tə fərad vake kwal nəg khay char. Ka fətsawala kujad kujad, wirva khayen ən təvina naba zikən bi. **6** Təvga kə fatsiye ka fayif itar, ka ghulala itar, wirva a dagh ba tləl sar char bi. **7** Yakhaya kə khulfen tsuguna a balardagh da vake də tak, fətsala tsina, ka dākalar zə tak, ka gidzatəraf taken. **8** Yakhaya kə khulfakh tsuguna a balal da vake duḅan itar. Ndəkchiḅ yiga itar zər dərmək dərmək. Yakhaya kulənkwakh kulənkwakh. Yakhaya tsuguna kulkhəkərd kulkhəkərd.” **9** Ka nəv Yasu kə dæg mbas, Dəghwa ude də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. **10** Ka sa furakh Yasu ka nəv itar tsin, “Uda lava tsəkhən kwaratəra lava tə dəva də jakva lavakhi?” **11** Ka ngawa tərkhay kwarne, “A bakura tsəkurud ndzəda tsa dəge ḅəghan ən təgher kə tləksa gharazhigəl. Ai itara a batəra bud bi. **12** Wirva dəghwa ude də digit da banarghər bəgud char, ka da ndaḅai ən vak sar zikən. Ai ude kwal də digit char, ka da chawarval chawud ngwadə khidike dinin. **13** Dəge kə mangan ən kwara təra ka lava də jakvakh in kwarne, “Wirva itsa vazavaza itara

ən nəgha ba itar bi. Itsa bəga itar tlima ən tsəna ba itar bi. Tsəguna ən katlanəf ba itar bi.” **14** Wirva yan lave tsa kwarga Ishay tlayang a righəf ən vak tar. Nəv Ishay tlayang “Da tsənakha tsəna kur lav, ai da katlga ba kur tsa khədikən bi. Uk da dəma di tsəkur ən təf, ai tsuguna da tsa ba kur dəge əmbin bi. **15** Wirva gufərva udakhana a bəngbəngəf. Ən tsəna ba tlimakh tar ad lava bi. A khadakhardu itar ad diyakh tar. Khek nəgha nəgha tsitar də diyakh tar. Khek tsəna tsəna tsitar də tlim tar tsəgun. Wirva nagh ba itar katlgakatlən rəvakhud tar bi. Ka guyoghər itar da vakara mbakhtru kə. **16** Nəg bark kə diyakhur wirvən nəgha nəgha kur din. Ndək yan tlimakhur tsugun wirvən tsəna tsəna kur din. **17** Ən təkha kura təkha kə, zikən tlayangakh Yazhigəl, zə li kalaliyakh, tsən na itar nəgha dəge ən nəgha kur. Ai a nəgha ba itar bi. Zə na tsəna dəge ən tsəna kur. Ai a tsəna ba itar bi.” **18** Auna dəge tuku jakva lav dadak kwazdu khulfen. **19** Da tsəna kə udan ad lavən təghər kə tləksa gharazhigəl, ən tə khalak yana a katlga bi, a nala ghila va khulfe a balal ən tə dūl. Tsənga kə udanen ad lav Yazhigəl, ka sa Shatan, khutsala də khulfe a tukhgud ən gufərva sar. **20** Khulfakhe balal da tə khayen tə fərad, in jakva ude benən tsəna lav Yazhigəl, ka chauga də khwadg. **21** Fatsiye a dagh ba tləl sar da khay char bi, bəga tsin ad rəv da tə sart khədikən. Tsiyif kə dladə, zə mbakhəl ən təghər kə lav Yazhigəle tsənin, kujad kujad ka mbədgan. **22** Khulfe ḅaldagh da vake də takakh tsugun, itar jakva udakhe tsənga lav Yazhigəl. Ai wirva mbakhəl nagh dæg lard zə valaval way tluwandal ən lard, a gadlarkhe ad daka kə khulfen. Khulfen tsuguna a bədu bad zər bi. (aiṇ g165) **23** Khulfe balal da tə vak duḅan tsugun, in jakva ude tsənga lav Yazhigəl katlgan tsugun. A mangan ad tlər din, tləm gəmadu ad nuba khulfen. Yakhaya dərmək dərmək. Yakhaya kulənkwakh kulənkwakh. Yakhaya tsuguna kulkhəkərd kulkhəkərd. **24** Ka gwidən Yasu ad kwara təra tlørna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigəla ghila ude tukhga khulf khwaran ən gukh sar. **25** Ən tə sarte ən khən khar udakh, ka dala dadak tləghum sar ka tukhgan ad khulf dləgh ən gukh ləkamen. Ka təkaval sar. **26** Dākala kə ləkamen yigan ad zər. Dləghen tsuguna, sawal ən khud. **27** “Ka sagh li man tlər dadak gukhen da vak sar. Ka nəv itar tsin, ‘Dadməgha, atsuk khulf charan bakh

tsa tukhga khøn gukhaghena? A sawal ndar dləgh tsugun ən gukheni?" 28 "Ka niya tsitar, 'Dadak tluhghumara kə mangain.' Ka nəv zar man tlərsar tsin. 'Əna nagh kha dəgal tsəkənda da ndaddu ndada də dləghena?' 29 "Ka niya tsitar, 'Au, wirva nalabin də kur ən ndaddu dləgha, ndədamado ba zəva ləkam tsugun bi. 30 A dūwam, daka itar dagh zə ləkam, da tə sarte da tsəgdud ləkam. Ən tə sarten da kwaratra ka kə li da tsəgətsəg, farsafəg itar ndaddu dləgh chak, dzanəf itar, ngwadana itar, ndaghana itar. Ka dzanəf itar ləkam, diyakdagh ud da kuvurar.'" 31 Ka gwidən Yasu ad kwaratra tlərna jakv lav, ni, "Tləksa gharazhigəl ngwadə khulf mastad, ai bəf udanen ka tukhgan ən gukh sar. 32 Tsakhənmina in khədikan ən khulfakh daghan. Ai da fətsawalina, dəkalina, ka in da nəga kə zikan ən tatak dəgəke ən ngəb. Da nəga kə ufa zikan, ka da man məghakh dikakh ən tə gwalakh sar." 33 Ka gwidən batra tlərna jakva lava kə Yasu kwarne, "Tləksa gharazhigəla ndəkva yisti, ai dzəgəf nus khədikən, kə khwadum ən khəpi ləkam daram khəkərd, tləm tsiyif kə khəpiyen." 34 A kwara tərkhai Yasu ad dəgəkhana daghan kə dzakhava udakh də jakva lavakh. Na bən kwara tra lava ndək yan bi, akwa də jakva lav. 35 Dəge a manga Yasu a righanəf ad dəge tsa kwara Ishay tlayang. Avin, "Da ngura ghay ka kə kwar lava də jakva lavakh. Dəge tsa bəghanud gul farsafəg sar kə lard, da kwardu kwara kə." 36 Ən tə khal kə, dūwars dzakhava udakh kə Yasu, ka da da məgh. Ka saks kə furakh sar da vak sar. Nəv itar tsin, "Kwara kənkhe kwara dəge tuku jakva lav dləghe a fətsal ən gukh Lekam." 37 Ka ngawa tərkhai, niya tsitar, "Dadake tukhga khulf khwaran, ka Zər Ud. 38 Gukh tsuguna in Lard. Khulf khwarana itar udakhe da daks da tləksa Yazhigəl. Dləgh tsuguna itar udakh ya Shatan. 39 Dadak tluhghume tukhga dləghena in wurd. Sarta tsəg khiyena, in fitsa mbasa lard. Li tsəg khiyena itar zarbəlakh Yazhigəl." (aiōn g165) 40 Ndəkve dzakhud mas kə ndəgha ndəgh, da ndək yan fitsa mbasa lard. (aiōn g165) 41 Ka Zər Ud da bəlondagh bəla ka zarbəlakh Yazhigəlar, kə dzakha dzakha tsitar daghan dəge tsən bakh udakh da man khaip, zə daghan li tsən man ngudi ngudi digitakh. Khutstral itar dəgal ən tləksar. 42 Ka tləvtərdagh itar da kara tsakai tsakai, vake da tudai tar də kərd tliđ, 43 ən tə yanən kə sart, da wudə liye kanadi ngwadə fatsi ən tləksa Dad tar. Dəghwa ude

də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. 44 Tləksa gharazhigəla ghila lemane a bəghanud ən gukh, ai mbəladu udan, ka gwidən bəghanan. Wirva khwadga, ka dala sakwdu ad dəgəkh sare dinin daghan, ka sukwgan ad yanən kə gukh. 45 Dakhkana, tləksa gharazhigəla ghila zər kasuke ən gat kurakhe ndanga char. 46 Mbəladu tsin khwaran na kə chachad fang, ka dala sakwdu ad dəgəkh sare dinin daghan, ka sukwgan ad ndangan ak chachad kuren. 47 Tsəguna, Tləksa gharazhigəla ghila sika vai kilfe bəlavdagh da dəlv, ai viyado ad kilfakh sikh sikh. 48 Righif tsin, ka ndədado udakh da tə kalam gərdz, ndzakhgud, zabadalud khwarakhwaran na kə kilf, dīdaghud da tughub, ka dīduwud dəgal ade kwal khwar. 49 Da nəga ndək yan fitsa mbasa lard. Da səgdagh zarbəlakh Yazhigəl da takatak, kə zabadal ngudi udakh səgawal ən li kanadi udakh. (aiōn g165) 50 Ka da tləvtərdagh tləva itar ad ngudi udakhen da kara tsakai tsakai, vake da tuwda itar də kərd tliđ. 51 Ka ndidətarwal Yasu, "A katləga nagh kur dəgəkhan tsagduwud daghana?" Nəv itar tsin "Əm" A katlgə kənd. 52 Ka niya tsitar, "Wirva yan dəghwa dadak tsagdu ndzikhə ndzikh Mus, ai tsagardu wud kə nəga kə zər bəla tləksa gharazhigəl, ya ghila dadak məghe a dzəgadal wuliwan zə mughuran na kə ləman ən vake bəgdin dəgəkh sar." 53 Udzala kə Yasu ən kwarakh inakhan na kə jakva lavakhen, ka dūwars ad yanən kə vak. 54 A do Yasu da kəs sar. Sa tsin da vaken, ka da da gud dzakhava Yakhudakh, ka farsan ad tsaga tərdu tsag kə udakh. Ka ndawatərf kə liye a tsəngan. Avitar ma, "A mbəladu ən vara udan na dina kə kwalemləm ra? Tsəguna a mbəladu ən varin ndzəda man dəg ndawakakhani?" 55 "Zər dadak tsakh məgh na baina biya? Bab sar ba Maryam biya? Yakub, Yusuvu, Siman, zə Yakhud saghrakh sar baitar kina biya? 56 Daghan dəghaw babakh sara ən gidən vak mar baitar biya? Ai a mbəladu dəvarin ad dəgəkhani?" 57 Ka bazala rəv tsitar, ai nəv Yasu tsitar, "Itsa dəvara, nəg ndanga kə tlayang Yazhigəl. Ai uk ən dūdən ən kəs sar zə fəta sarud." 58 A manga ba də dəg ndawakakh ən vin char bi, wirva kud fadəghəro fəga tar.

14 Ən tə yanən kə sart, ka tsəna tsəna kə Khirudus Antifas dadake man tləksən Galili ad lave ən kwara udakh ən təghər kə Yasu. 2 Ka niya kə li manara tlər, "Afka ina Yukhan dadak

para uda. A tsiyavanəf ən ngitl. Yan kə mangan nəg də ndzəda manakh dæg ndawakakh.” 3 Wirva tsa kwarga Khirudus ad viga Yukhan kə kəda da sal, wirva Khirudi nus zər bab ghərsar Filibus. 4 Wirva tsən təkharə təkha Yukhan gwil yan kə Khirudus kwarne, “Kalkal ba pərd Khirudi tsin kə nəga kə nus sar bi.” 5 Tsa khənmina tsən nagha Khirudus ad kədgə Yukhan, ai ka gədzgan ad di udakh, wirva a bənaf itar kwarne Yukhana tlayang. 6 Gwiyyoghər kə khəna vəge tsa yigdund Khirudusa, ka dzanda dugh Khirudi ad tsugw ən təvuk kə ghulabakhe sawal da vak khwadəg. Tsugwa sarna kə zədaru kə Khirudus char. 7 Wirva yan, ka manarkhai ad lanji zə wadə kwarne, da barabəg ad itsauda dəge takadgin. 8 Təkən bab sara, ka shakhanəf ad dugh sar ad dəge da kwarin. Ka ni, “Ba ka bəgud ad ghər Yukhan dadak para ud ən mbanmban ən təvana kəven.” 9 Turug ghər kə shik, ai wirva wadə a mangin da nəga kə dæg zhiru tsin ən təvuk kə ghulabakh sar. Ka kwargan ad barabəg ad dəge ən naghin. 10 Ka talal ad ghay da gud sala, əntladəghər əntlud ghər Yukhan. 11 Ka bərdəghərud ghər saks ən mbanmban, barud kə zər dughen, khalakyana ka bara kə bab sar. 12 Ka saks kə furakh Yukhan da zəb gədzumba vəgha sar, ka khədane itar. Ka dəgal tsitar kwararkhe itar kə Yasu. 13 Tsəna kə Yasu ad dəge dzaughər də Yukhan, ka tsiyawal ən tə vinen ka da da Peryu, ka dəgal tsin da gida tukudə sar ən vake kwal nəg kə ud. Ai tsəna kə dzakhava udakh kwarne a dūda Yasu ad yanən kə vak, ka səgawal tsitar ən kəsakh, ka dagala tsitar də sig da vake də Yasu. 14 Sawala kə Yasu ən peryu, ka nəghan ad dzakhava udakh zikən. Ka kwid nəv rəv tsin, tsuguna ka mbakha tərū ak li kwal yang ən tatak tar. 15 Bəlga kə khagw, ka sa furakh sar da vak sar, nəv itar tsin, “Vakna digi na tsawar bi, tsuguna a bəlga khagw. Duwatərs dūwa kə dzakhava udakhan dəgal kə saku dæg zuwa tsitar ən gadzar kəsakhan.” 16 Ka nəv Yasu tsitar, “Uda lava tsitar dəgal da tlərna vaki? Bamatra bəg ad dəge da zuwa itar.” 17 Ka ngawarkhe itar kwarne, “Uk dūmba brudi dliḡa zə kilf mits din kənd ən van.” 18 Ka ni “A nakam.” 19 Ka ndzakhamga ndzakhən tə dzuḡna niya kə udakhen. Ka bəf ad brudina dliḡ zə kilfna mits, ka lando də ghər da gharazhigəl, ka kwarara us tsin kə Yazhigəl. Ka kwachanan ad brudiyen baran kə furakh sar, ka bara furakh sar tsugun kə udakhen. 20 A zuwaru daghan tar, baghala

itar. Ka dzakhanəf furakh sar ad daghan dege təmgan. Ka raghanəf ad tughwbakh kəlatəm mits. 21 Ghwalvakhe zuwa a bə itar dəb dliḡ. A tugwana bud nughwasa zə zar bi. 22 Mbasu tsitar ma, ka kwara təkhe Yasu kə furakh sar kə daks da peryu, kə dəgal tsitar ən təvuk da tə tlərna ghədzəva gadzak. In tsuguna dliḡən ghits ən tə vin, kə da kwarara kwaza kə udakh daks ndan, kə dəgal tsin. 23 Təkhal kə kwazana dzakhava udakh tsin, ka dugo tsin da tə ghuḡ kə dəgaw tukudə tukud. Bəlga kə khagwa, ən vin təkudə sar. 24 Ən tə yanən kə sarta, bita pər yu zə ghay gərdz. Uk kadakada kə ghədkuta yu ad pər yuwen. Wirvən tləg tləga fud ad pər yuwen da təlg. 25 Kalkal karfi khəkərd də ghər kədl, ka sagh Yasu da vak furakh sar, ən dəgən təghər kə yu. 26 Nəgha kə furakh sarna ad dəga tsin ən təghər kə yuwa, ka gadzəf itar char. “Ude sawal ən tə fik,” nəv itar. Ka khula tsitar wirva gədz. 27 Təvin təvina, ka kwaratəra lava kə Yasu kwarne, “Tukhwamfəkhe tukha, i ka fəka, gədzmbiya.” Niya tsitar. 28 Ka nəv Bitrus tsin, “Dadzikan, ai da khin, khaya kanəf khaya dəgən tə ghər kə yu, kə saks da vakagh.” 29 “Ausəga,” nəv Yasu tsin. Burkhwit ka tsiyawal Bitrus səgawal ən peryuwen, ka farsa dəga tsin ən tə yu, dəgal da vak Yasu. 30 Ai vazga tsina a tsiyif fud də ndzəda char, ka gədzəf, ka farsa yu ad ndəga ndəg. Ka khula tsin, “Dadzikan katka katka” Niya tsin. 31 Təvin təvina ka talal Yasu ad dəv sar, ka viyado səgo. Ka niya tsin, “Kha dadak khətsa fadəghəro fəg, wudə lava kwal khayakəf tsəkhi?” 32 Da kə Yasu zə Bitrus da peryuwa, ka ləḡukw nəv fud. 33 Ka dabanəf furakh sare tsən Peryu ad Yasu. Ka nəv itar tsin, “Zər Yazhigəl kha kadikadi.” 34 Ghədzəvarghəra tsitar ad dəlva, ka sa itar da əntla khay ya Janisarar. 35 Ai katlga kə li kəsən kwarne, atsuk Yasu, ka bəl ghay tsitar kə kwarara kwara kə itsawar əntla khaya kəsən daghan. Khalak yana ka zabərdəghər udakh kəsən ad daghan liye kwal yang. 36 Ka tatlga itar, kə khaya tərənəf khaya kə liye kwal yang kə gəma itsa ghay gabag sar. Daghan li gəma ghay gabag sara, a mbakhu itar.

15 Dud ən kwarina, ka sasəg kə yakhaya kə Farisakh zə yakhaya kə li tsagdu ndzikha ndzkh Mus ən Wurshalim, da vak Yasu. Ka ndidarwal itar kwarne, 2 “Uda lava kə zar bəlakhagh ən kala ndzikhe a bəga dzidzakhəndi? Wirva na itar ən par dəv kəda zu kaf ndəkve

tsagdu dzidzakhənd bi.” **3** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Uda lava tsəkur ən kala ndzikha ndzikh Yazhigəl, uk ən gatars kə däge tsagdu dzidzakhura kuri?” **4** Afka nəv Yazhigəla, ‘Fərgəhfəg kə dadagha zə babagh.’ Tsuguna ni, ‘Itsawar ən lakhga dad sar zə bab sar, kədgud kəmts.’ **5** Ai ən tsagdutsaga kur kwarne, ‘Da nəg däge nagha udan ad məlaru məla kə dad sar zə bab sar din, “Ai ka avin tsugun, daghan däge tsa da mbəladu kur ən vakar, a barkhe ka kə Yazhigəl.”’ **6** Wirva yana, atsuk barari ba məlaru məla kə dad bi nikur.’ Wirva yan, a nandal kur lav Yazhigəl kə bat, kə nəghda gatars kə ndzikha ndzikhur. **7** Kuram ngudiyakhan. Kalkal däge tsa kwarga Ishay tlayang ən təghər tsukur. Kwarne, **8** “‘‘Udakhanna digi, uk ən fakghəra də ghay itar. Rəvakhud tara bita zə kə. **9** Ən dāba ka buti itar. Ən tsagdu ndzikha ndzikh udakh itar. Ən dleva lav Yazhigəl.’” **10** Khala kə yana, ka dāktərkhai Yasu kə dzakhava udakh, niya tsitar, “Bəmbəg tlim, ka diyarsa kur. **11** Däge ən da da ghay bən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi. Däge ən səgawal ən ghay kə dadak sar ən nandala kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl.” **12** Ka saks kə zar bəlakh sar da vak sar, nəv itar tsin, “Tsa tsəkha kwarne a bazala rəvakhud kə Farisakh tsənga tsitar lavana kwarga kha?” **13** Ka ngawatərkhai Yasu tsitar, “Itsera kə ufe Dadar ən gharazhigəl ba kə njivgan bi, ka da ndaddu ndadud kutsuts. **14** Duwamatərs dū, ngulfakh itar li mədlara dūl kə ngulfakh. Daka ngulf ən mədlara dūl kə ngulfa, afka bərdagha tara da mbəda itar dəgdagh da fika.” **15** Ka nəv Bitrus tsin, “Kwara kənkhai kwara däge tuku jakva lavan.” **16** “Atsuk dakhkana gharur tsuguna a katlga ba kur biya?” Nəv Yasu tsitar. **17** “Ən tsa bakh kur kwarne, dēghwa däge da da ghay kə udan, ən dəgdagh da khud sar, kə dæg mbasa ka da səgawal ən vəgh sara? **18** Ai däge səgawal ən ghaya ən səgawal ən rəvakhud. In dəgakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk Yazhigəl. **19** Afke ən səgawal ən rəvakhud ngudi ngudi daya ghəra. Ndək za kəf safə uda, gwaragwara, ərda, gəla, dlaghawa fila zə bazardu dakhə kə ud. **20** Ina dəgakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl. Ai zu kaf də dāv kwal paran ən tə dəva də ndzikh ba da naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi.” **21** Duwars kə Yasu ad yanən kə vak, ka dal da əntla khaya kəsakhe khəfa də Taya zə Sidom. **22** Dzagwdlam, ka sa nusen dugh ya Kanan ən gidən khayən da vak

Yasu. Ka tuwa tsin kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, ziwakkal ziw. Ən bara dlad sədikw bəzan kə dughwar char.” **23** A kwararkhe ba Yasu ad tsauda kə nusen bi. Ka saks kə furakh Yasu da takada takad ad Yasu. Nəv itar tsin, “Lakwars lakw, wirvən gatakiyams gat, ən mbakiyama mbəg də tu.” **24** Ka ngawa tərkhə Yasu, ni, “Uk a bəlokondagh wirva udakh ya Izraile a zadgan ud.” **25** Ai ka saks kə nusen da təvuk sar, kəlgan ad juguv. “Dadzikana, mələku məla.” Niya tsin. **26** Ka nəv Yasu kə nusen, “Ən manawa ba bəf ud kaf zara, ka barud kə ghədakh bi.” **27** Nəv nusen tsin, “Lave kwarga kha na kalkal Dadzikan. Ai tsuguna, ghədakha ən zuwa zuwa itar, ad kwacha kafakhe balal ən tə vələngakhe ən zuda li məghakh ad kaf.” **28** Ka ngawarkhe Yasu, niya tsin, “Awara nusna, fadəghəro fəgagha nəg də ndzəd, da manakha manud däge nakh.” Ən tə yanən kə sarta, ka mbu dugh sar ən təvin təvin. **29** Duda kə Yasu ad yanən kə vak, ka dəgal tsin diwa kalam dəlva Galili. Khalak yana ka ngalo da tə gil nndzəgan. **30** Ka saks kə udakh zikən da vak sar. Zəfardəghər itar də ghurdikakha, zə ngulfakha, zə li əmtsa kalam vəgha, zə tēngakha, zə chaləm li kwal yanga zikən. Ka bakhga itar ən təvuk sar. Ka mbakha tru. **31** Ka ndawatrəf kə udakh vazga tsitar ad li kwal təkha kə kwarga lava ən kwarghai itar. Li mətəsa vəgha ka a mbakharu, ghurdikakh ən dəga itar, ngulfakh ən nəgha nəgha itar. Ka fərgəhər itar kə Yazhigəl Izrail. **32** Dud ən kwarina, ka dāktərkhai Yasu kə furakh sar saks da vak sar. Ka niya tsitar, “Ən ziwardal ziwa kə dlama khan, wirva khəkərd khana tsitar ən vakar, tsuguna na dæg zuwun vak tar bi. Nəgh ba ka daks tsitar də way bi, wirvən təkha itar kə dighər khar ən tə dūl daks da məgh.” **33** Nəv furakh sar tsin, “Ən təghal ndəkina, da mbəladu ən makiyam ad dæg zuwe da təkud kə batran kə udakh pakina ra?” **34** Ka ndidatərwal Yasu kwarne, “Ngərwa brudiye din kur ra?” Ka nəv itar tsin, “Dumba udif zə mbisan na kə kilfakh.” **35** Ka bətra kə dzakhava udakh kə ndzakhga ndzakh ən tə khay. **36** Ka bəf ad dumba brudiyen udif zə kilfakhen, kwararkhai ad us kə Yazhigəl, ka kwachanəf, baran kə furakh sar. Ka bara furakh sar ad brudiyen zə kilfakhen kə udakh. **37** Itsawara a zuwa, a baghala itar. Ka dzakhanəf furakhen ad dæg zuwe a təmgan, tugwəb udif reghan. **38** Udakhe zuwa ruwa, a bə itar ghwalvakh dəb ufad. A kədlga bud

nughwasa zə zara bi. 39 Ən tə khal kə duwatərs duwa kə Yasu ad dzakhava udakh, ka da da peryu, ka dəgal da əntla khaya ya Magadan.

16 A sa Farisakha zə Sadukiyakh da vak Yasu kə nəghda kurakura tsitar. Ka ndidarwal itar kə mana tra zikan na kə dəg ndawake da mədla din kwarne a saudagh ən gharazhigəl. 2 Ka ngawa tərkhai ni, “Da dəm fatsi da bəl, da ka nəgha tsəkur khas khas ən tə gharazhigəl, ka nikur, ‘Yauwa, na yu da təda bi.’ 3 Da ka səgo gwisəl zə ghabag, da nəgha tsəkur khas khas ən tə gharazhigəl, lusəf kes, ka nikur ‘Da təda yu khan.’ Təkhə kur kə tsan ad dəgakhe da dzaughər ən tə dəva də gida kə fef gharazhigəl, wur ka təkh ba kur kə katlga dəge ən tuku jakəvakh manasar kə kwargəna bi. 4 Udakh kwargəna li kwal khayanəf də Yazhigəl itar, kəladakh tsugun. Na kur nəgha dəg ndawak, ya na bud da mədla kura tlərna dəg ndawak bi, akwa dəg Yunan.” Khalak yana ka duwatərs Yasu, dakaval sar. 5 Darghəra tsitar da tə tlərna ghədza gadzak dəlv, ka dzamana furakh sar kwarne a mbitsa tərghər səgawal da brudi. 6 Ka nəv Yasu tsitar, “Dəm nikur, ya tsukwamana ghər də yista Farisakha zə Sadukiyakh.” 7 Ka farsa dayakavu lav tsitar ən tatak tar kwarne, “Wirve a badal ba kiyam ad brudi bi nagh ən kwarin adina?” 8 A katlga Yasu ad dəge tsən kwara itar, wirva yana, ka ndidatərwal kwarne, “Uda lava tsəkur ən dayakavu lav ən təbur kwarne, wirva na kur də brudi biyi? Kuram li khətsa fadghərofəg. 9 Dakhkana a katlga ba kur biya? A mbitsa kur ghərkh sarte tsa baghandala ka udakh dəb dliḡ də dumba brudi dliḡa? Tughwb ngərwa a dzanəf kuram ake təmgani? 10 Awana ən sarte tsa baghandala ka udakh dəb ufaḡ də dumba brudi udif. Tughwb ngərwa a dzanəf kuram ake təmgani? 11 Uda kə mangan tsəkur kwal katlgan kwarne ən kwara kura lav ən təghər kə brudi ba ka biyi? Ən kwara kura kwarne tsukwamana ghər də yista Farisakh zə Sadukiyakh kə.” 12 Ka katlga furakh sar kə Yasu kwarne, ən kwarən təghər kə yiste ən diyud ən brudi bi. Tsukwamana ghər də yisti na tsən kwarina, atsuk ən kwarən təghər kə tsagdutsaga Farisakha zə Sadukiyakh. 13 Soghər kə Yasu da kəs ya Kesariya Filibiya, ka ndidatərwal kə furakh sar kwarne, “Warek ka Zər Ud vek udakh ra?” 14 Ka nəv itar tsin, “Av yakhaya Yukhan dadak para ud, av yakhaya

Ili tlayang, av yakhaya tsuguna Irmī tlayang, awana fang ən tatak tlayangakh.” 15 Niya tsitar, “Ai kur ma, warek kavek kuri?” 16 Ka ngawarkhe Siman Bitrus kwarne, “Kha Masikhu, Zər Yazhigəl dadak saf.” 17 Ka nəv Yasu tsin, “Dadak bark kha Siman zər Yukhan, wirva a sakha diwa ud dəg sig ba ina kə jir bi. Dadare ən gharazigəl kə kwara khai. 18 Ni ən kwarakha kwara kə, kha Bitrus, fərad khə, da bələn tə kha ka də kur khəgar, dəge ən tuku kur khəgena, itar udakhe da fadghərofəg ən tə kə. Ai kwal da təkha kə ndzəda mətəsa kə manar khai tsauf.

(Hədəs 986) 19 Da bakha bəg ka dəg tusa nga gud tləksa gharazhigəl. Tsugun, dəghwa dəge kwal khayanəf tsəkhə manaman ən lard, nabud da manaman ən gharazhigəl bi. Dəghwa dəge ən nakha manaman ən lard, da mana ndəkyan ud ən gharazhigəl.” 20 Ka ndədətərnəf Yasu ad tlim kə furakh sar char kwarne, kwarara ba itar kə itsawar kwarne ka Masikhu bi. 21 Tsiyif ən tə yanən kə sart, ka farsa Yasu ad kwara tra kwara tsin kə furakh sar kwarne, “Barari dəgal tsin da Wurshalim, kə khəḡ dladakh sikh sikh ən dəv kə maludakh zə zikzikanakh kə zil kəsakh zə li tsagdu nzdikha nzdikh Mus. Ka da kədke kədud, fitsa khəkərdə da tsiyaka tsiyud.” 22 Ka ndədala Bitrus ad Yasu da te kalam, ka farsan ad tavarghər di kwarne, “Tsandu tsəg Yazhigəl ad yan, Dadzikan. Da dzoghər ba yan də kha tsa khədikən bi.” 23 Ka gwiyaḡkhe Yasu ka niya kə Bitrus, “Tsiyakval tsiya kha Shatan. Kur khətingəḡ khən təvukar, wirva daya daya na, daya ghər ud dəg sig, dəg Yazhigəl bi.” 24 Ka nəv Yasu kə zar bəlakh sar, “Dəghwa ude nagh gataks gat, barari dūda way ghərsar tsin. Tsuguna ka ḡəfin ad ufa khərta sar, kə gataks gat. 25 Wirva dəghwa ude na kat safa sar, da bəgh. Ai dəghwa ude khayanəf bəghən safa sar wirva kə, da mbəladu mbəl. 26 Uda dəg sige da ḡəmadu udan, da ḡəmaduwin dəgakhe ən lard daghan, tsuguna bəghalən safa sari? Uda dəge təkha udan kə bədu kə varda safa sari? 27 Da səgadagh ka Zər Ud ən ndanga Dadar zə zarḡəlakhe ən gharazhigəl. Khalak yana, ka da bara dəg siga sar ka kə itsawar, kalkala dəge a mangin. 28 Ən təkha kura təkha kə, nəg udakhe ən ghitsən van, liye kwal da əmts, khəkwa nəgha ka itar ka Zər Ud, ən səgdagh ka ndək shik.”

17 Tækhal kə khəna unkwakh kə kwarga kwara kə Bitrus kwarne Yasu in Masikhu, ka zəbəf Yasu ad Bitrus, zə Yakub, zə Yukhan zərbab Yakub. Zəbtro da tə tsəban na kə khuḇ. Uk itar kalti ən vin. **2** A mbədfəkhe vəgh Yasu ən di tsitar. Ka wuda vakdi sar ndək fatsi, tsuguna nala kadlangakh sare a taləmin kə madəkw təl. **3** Ən təvin təvin, ka nəgha kə zar bəlakhana də Mus tlayang zə Ili tlayang ən kwar lav itar zə Yasu. **4** Ka nəv Bitrus kə Yasu, “Dadzikan, khwaren nəg kənda van. Da khayanəfkə, da manga mana ka tsikw khəkərd ən van. Fang tsəkha, fang kə Mus tlayanga, fang kə Ili tlayang.” **5** Madəv Bitrus ən kwar lava, ka sodagh ghwike ən wuf tərdləm da təghər tsitar. Khalak yana, ka tsəna tsəna tsud ad kwind səgawal ən ghwiki kwarne, “Zərəren ən waya kə, ən tsən zəda sar ka char. Tsəna maru tsən.” **6** Tsəna kə furakh sar ad yanən kə kwind, ka gədzatrəf char, ka khəmbga itar da khay. **7** Ka sa Yasu, tapa tərkhay avin, “Tsiyaməf tsi, gədzam bi.” **8** Kapanəf tsitar ghəra, aghba itsawar ən vin bi təma Yasu kitakul. **9** Madəv itar ən səgadagh ən ghufen, ka ndədaternəf Yasu ad tlim kwarne, “Kwarama tra ba kə itsawar ad däge nəgha kur bi, khəkwa tsiyanəfud ka Zər Ud ən ngitl.” **10** Ka ndidarwal furakhan na kə Yasu kwarne, “Ai udə lava kə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus ən kwarne, barari khəkwa Ili tlayang da farsa səgadagh ndan, kəda səgadagh kə Masikhuwi?” **11** Ka ngawa tərkhay, “Kalka da səgdagh kə Ili tlayang, kəda dika itsauda kə nəga kalkal ndan. **12** Ən təkha kura təkha kə, audzala Ili ən sodagh səg, a katlga ba itar kwarne in bi. A manarakhe itar däge ən nəgha reva tar. Da khəba ndək yan ka Zər Ud tsugun ad dlad ən dəva tar.” **13** Khalak yana ka katlga zar bəlakhana kwarne, atsuk ən kwara tra lav ən təghər kə Yukhan dadak para ud. **14** Sodagh tsitar ən tə khuḇen da vake də dzakhava udakh, ka sasəg kə udanen da vak Yasu, kəlgan ad juguv ən təvuk sar. Ka ni, **15** “Dadzikan, manga kwidkwidərva zərəran. Nəg fud ən vəgh tsin, tsuguna ən bara dlad char. Ngərwa siga tsin ən bala dəgdagh da kar zə yu. **16** A bala ka da vak zar bəlakhagha, a piyatərwal mbambəg.” **17** Ka ngawarkhay Yasu kwarne, “Kur udakh kwargən, li kwal də fadəghərofəg, kur mbərshakhan. Ki da zulu pak udə tsəka zə kuri? Ki da bəga pak udə tsəka rəv də kuri? Bəkdəghər bə da van, niya kə dad zərən.” **18** Ka tavarghər Yasu ad di kə wurduwen, ka sawalən

zərən, təvin təvina ka mbu. **19** Ka saks kə furakh Yasu da vak sar ən sarte təkuda sar tsin, ka ndidarwal itar, “A piyakəndəwala ndar lakwdu wurduweni?” **20** Ka ngawa tərkhay Yasu kwarne, “Wirva a khətsa fadəghərofəgur. Ən təkha kura təkha kə, da tsa nəg fadəghərofəgur khədikan ndək khulf mustad, təkha kur kə kwararkhe kə ghufna kwarne, “Tsiyin dəgal van, da tə tlərna vak”, tsuguna ka da tsi. Na däge təkha kə piyakurwala bi.” **21** “Afka khulf ina kə sədikw bəzana təkha ba kə sawala bi, khəkwa də dəgawa zə zəb ndəl da səgawalin.” **22** Dzafkhay kə Yasu zə furakh sar ən əntla khay Galili, ka nəv Yasu tsitar, “A khərzəgud da bəkdu bag ka Zər Ud, da dəva udakh. **23** Da kəd ka kəda itar. Fitsa khəkərda ka da tsiya ka tsiyud.” Ka kədətərkhe ad vəgh kə furakhna char. **24** Sa kə Yasu zə furakh sar da kəs Kafarnakhum, ka saks kə li chau khadama Fəta Yazhigəl da vak Bitrus, ka ndidarwal itar, “Nabakh dadak tsagdu lavur ən pəl khadama Fəta Yazhigəla?” **25** Ka ngawar khay Bitrus kwarne, “Ən pəla pəlin gəna.” Da kə Bitrus da maghen, ka farsa Yasu ad kwarara lav, “Udə dayaghəragh ən təghər kə ndifeni? Ən chawun vakəng shikakh lard na ad khadama ləman awana khadama gidadi? Ən vak zar tar nəgha, ən vak kəstəlakh khi?” **26** Nəv Bitrus tsin, “Ən vak kəstəlakh.” Ka nəv Yasu tsin, “Ai da ndəkyanin, a mədlanan kwarne na zar tar ən pəla pəla bi.” **27** “Ai khək bazatərdu tsəki ad rəva, dəg dəgal da tə ghay dəlv, taldagh tala khilga vi kilf da dəlv. Ka nguranəf kha ghay kilfe a viga kha chak, da mbələdu mbəla kha lotus ai da tlala kə pəl khadamagha zə dəgar. Bəffə, pəla tərkhay pəl.”

18 Ən sartenan, ka sa furakh sar da vak Yasu ka ndidarwal itar kwarne, “Warek zikan daghan ən tləksa gharazhigəli?” **2** Ka dakhga Yasu ad zər khədikan, ka ghitsanan ən təb tar. **3** Ka ni, “Ən təkha kura təkha kə, da mbədfəkhe ba gidur nala kur ndək zar mbisan bi, na kur da daks da tləksa gharazhigəl lingling bi. **4** Itsawar ən gulandagh ghərsar ndək zər khədikanən, in zikan daghan ən tləksa gharazhigəl. **5** “Daga ude chauga zər khədikan ndək inan wirva kə, ka chaukayin.” **6** “Ya digi, dəghwa ude a ba ad fang ən tatak zar mbisan, liye fadəghəro də kə, da man khaip. Adara ngudərəməd vər pəkhən kwind sar, ka tləvdagh khud da dəlvə chalangw.” **7** “Dangwa kə udakhe ən lard. Wirva

dəgakhe da bakh udakh da man khaipa, ən lard itar. Ya dāngwa kə dadake da saks dəgakhan ən tə dəva din. **8** Da dəvaghā awana sigagh ən bəg khan da man khaip, əntlədukha, tləvars khə. Adara daks də dəv kitakul, awana sig kitakul kha da safā kə ngəf, təghər kə tləvəkhədagh də dəvakhagh, awana də sigakhagh bərdagh, da kare kwal nəg ən mətša kə ngəf. (aiōnios g166) **9** Da wur diyakhagh ən bəg khan da man khaip tsugun, ndədadal kha, tləvars khə. Adara daks də di kitakul kha da safā kə ngəf, təghər kə tləvkhədagh də di bərkədagh da kare kwal nəg ən mətša kə ngəf.” (Geenna g1067) **10** “Tsukwamana ghər, khayamanəf ba nena itša fang ən təb kə zar mbisana khana bi. Wirvən təkha kura təkha kə, zarbəlakh Yazhigəl tar ai ən gharazhigəl, tsika fatsi ən nəgha nəgha itar vakdi Dadare ən gharazhigəl. **11** Wirva ka Zər Ud a saudagh da kat liye a zadgan kə. **12** “Udā dāya ghəruri? Da nəg ude də tuwaghakh dərək, da ka zadga kitakul ən təb tar, nabakhin da dūwars kul vaslambad ghərif vaslambad nən kus kə ghuḇe zighwda itara? Kə dəgal da gat kitakule zadgana? **13** Ən təkha kura təkha kə, da mbələdu win ad kitakulen, khwadge da manin ən təghər kə kitakulən, da malamala ad dæg kul vaslambad ghərif vaslambadē kwal zadgan. **14** Ndəkyan tsugun, khayənəf khaya Dadurən gharazhigəl ba zadā kə itša fang ən təb kə zar mbisana khana bi.” **15** “Da manakhai sukwtagha ad ghaz, kə dəgal kha da vak sar, kwarkhekha ghaza sar ən təbura mits mits. Da tsənkheyin, a guyondəghər kha sukwtagh saks. **16** Ai da tsənkhe bin bi, ka gwidən dāgala kha da vak sar zə ud fang. Wirva a kwarga lav Yazhigəl kwarne, ‘Itsera kə lave a ndazhana ud mitsa zə khəkərd, a mādlanan kwarne lavena jir.’ **17** Da kalwalin kə tsəntər tsən, ka kwararkhe kha ke li gata daghan. Kə dæg mbas, da kalwalin kə tsən lav li gaten daghan, ka nandala kha ndək liye kwal tsa Yazhigəl, awana ndək dadak chau khadam. **18** “Ən təkha kura təkha kə, daghan däge kwal khayənəf tsəkūr manaman ən lard, na bud da manaman ən gharazhigəl bi. Daghan däge khayənəf kur manaman ən lard, da mana manud ən gharazhigəl. **19** “Ən gwidən kwara kura kwara kə, da khayənəf ud mits ən təbur ən lard, ən tə ghər kə däge a takadga itar, da manatra mana Dadare ən gharazhigəl. **20** Wirva daghan vake dzafkhai ud mitsa zə khəkərd ən dakhār, ən vak tar

kə.” **21** Ka sa Bitrus da vak Yasu, ndidarwal kwarne, “Dadzikan, da ka manakhaka ghaza sukwtar, sig ngərwa da bisakhara ki? Sig udif nagha?” **22** “Ka ngawar khai Yasu kwarne, uk udif siga bi, udif udif sig kul udif. **23** “Wirva yan, da təkhuḇ kə kurana tləksa gharazhigəl də shike ən nagh kədlā ləmanakh sare ən dəv kə vəbakh sar. **24** Farsa kə shiken ad kədlā kədlā, ka bərdəghər ud ad ude gatarsin də gəməw kwaḇ talenti dəb kəldək, ai kwal da təkha kə udanen kə pelgan mbasu ba də gidā sar ən lard bi.” **25** “Piyarwala kə pəlapəl, ka kwarga shik kwarne, sukwamdu sukwā da udanen, zə nus sar, zə zar sar, zə daghan däge dinin, kə nəghda peldā gəməwen din.” **26** “Ka diktliḇ kəlga vəḇen ad juguv ən təvuk kə shiken, ən takadā takadā kwarne, ‘Bakai rəv, da pəlakha pəla ka itsaud.’ **27** Ka ziwārdal shiken kə vəḇen, ka bəlars, bisarnan ad gəməwen. **28** “Sawala kə vəḇen ən fəta shiken, papatl ka gamga itar ze tsaghw man tlər sare ən gatarsin də gəməw kwaḇ dinari dərək, ka vigan ən makular, niya tsin, ‘Pəlakai pəla gəməware ən gatakhs kə.’ **29** “Ka diktliḇ kəlga tsaghw man tlər sar ad juguv ən təvuk sar, ən takadā takadā kwarne, ‘Bakai rəv, da pəlakha pəla kə.’ **30** “Kalwala kə bisara bis, ka bəl dəgal da gud sal, khakwa pəlarkheyin ad gəməw saren ndan. **31** Nəgha kə chaləm zar man tlər ad däge dzaughər, a zədatru ba lingling bi. Ka dala itara, kwararkhe itar kə shik, ad däge dzoghər daghan. **32** “Ka bəlāndala shik kə dākha dəghər vəḇena tsa chak. Sa tsin, ka nəv shiken tsin, ‘Kha ngudi vəḇən. A bisakhana ka ad daghan gəməwe ən gatakhs kə, wirva takadke khə. **33** Atsuk ən təkḥ ba kha kə manga kwidkwidəreva tsaghw man tləragh, ndəkve manga ka kwidkwidā revagh biya?’ **34** A bazala rəv kə shik char, ka batrəm shik ən dəv kə li ən tuk gud salen, bara bəg itar dlad, da tə sarte da pəldin ad gəməw kwaḇ na daghan.” **35** “Da mana ndək yan Dadare ən gharazhigəl, ak itsawar ən kur ai kalwala kə bisara kə zərbab sar, ən revakhud sar.”

19 Udzala kə Yasu ən kwar dəgakhana, ka dūwars ad əntla khaya ya Galili, ka dal da ətla khay ya Yakhudi, ai ən tə ghədzəva gadzak zagh Urdu. **2** Zikən udakhe a gatars, ka mbandu ad liye ən tukw kuz ən vin. **3** Ka saks kə yakhaya kə Farisakh da vak sar, kə nəghda gat ghaza sar tsitar. Ka ndidarwal itar kwarne,

“A khayānəf nagh ndzikh khənd ad təkaghəra kə ud ze nus sar, ən tə itsera kə dəge kwal naghā tsina?” 4 Ka ngawa tərkhāi Yasu kwarne, “Atsuk a tugwa bakh kur ən kadkad ən vake tsən kwarin kwarne, dadake tsa vərđtərkhe vərđa gul farsafəga larda, ‘A vərđtərkhe kə zila zə nusa?’ 5 A kwarga Yazhigəl tsugun kwarne, ‘Wirva yan digi, da đūwar đūwa udan ad dad sar zə bab sar kə khəmbārvarn kə nus sar, kə nəga tsitar bərdagh kə ud kitakul.’ 6 Wirva yana, aghba dlaitar də ud mits bi, a narala kə ud kitakul. Wirva yan, dāge a matlanəf Yazhigəl, khayānəf ba ud ad təkā təkā bi.” 7 Ka ndidarwal Farisakhen kwarne, “Ai udā lava kə Mus tlayang a bədu ad ndzikhā ndzikh kə ud kə bədu kadkad təkaghəra zə nus sar, kə dāgala tsini?” 8 Ai ka ngawa tərkhāi Yasu niya tsitar, “A khayakurnəf Mus tlayang ak təkaghəra zə nughwasakhur, wirva bəngbəng revakhudur kə mangan, ai gul ən tə farsafəga tsa ndək yan bi. 9 Ai ən kwara kura kwara kə, dāga ude təkaghəran zə nus sar, da wirva a tlarghər ən man gwaragwar bud bi, da đūwin ad tlərna nus tsugun, gwaragwar ən manin zə nusen.” 10 Ka nəv furakh sar tsin, “Da ka ndək yan gidən təb kə ud zə nus sara, atsuk gidā kwal nus kaw.” 11 Ai ka nəv Yasu tsitar, “Daghan ud bən təkha kə đānəf lava nən kwara kur bi, khəkwa liye a khayātərnəf Yazhigəl kə nəga ndək yan. 12 Nəg dəgakhe da bəg chaləm ghwalvakh kwal da zəb nus. Wirva nəg liye a yakhtər khaiyud ndək yan. Nəg liye udakh kə natərala ndək yan. Yakhaya tsuguna itar kə nandala ghərtar kwal da nəg da zəb nus, wirva tlər tləksa gharazhigəl. Dāga ude khayānəf dā lava na, chawin.” 13 Khalak yana, zabardəghər yakhaya kə udakh ad zar mbisan kə Yasu, kə nəghda batərgħər dāv tsin, kə takad Yazhigəl wirva itar. Ai ka tav di kə furakh sar ən tə li zabado zaren. 14 Ka nəv Yasu kə furakh sar, “Duwamatərs zar mbisan saks da vakar, tsuwamatra bi. Wirva tləksa gharazhigəla dəg udakhə ndək zar mbisanakhan.” 15 Ka bakhatarghər ad dāva, ka takadgan ad Yazhigəl kə batərgħər bark, ka dakaval ən vin. 16 Dud ən manin, ka sa udanen da vak Yasu niya tsin, “Maləm, udā dəg khwarane barari da mana ka kə gəmadu safā kə ngəd?” (aiōnios g166) 17 Nəv Yasu tsin, “Udā lava tsəkhən ndidəkwala ndid ən təghər kə dāge khwarani? Afke uk Yazhigəl kitakul khwarana. Ai da ka da nakha gəmadu safā kə ngəd, ka tsufanəf kha ndzikhā

ndzikh Yazhigəl.” 18 Ka ndidarwal kə Yasu, “Irən ndzikhā ndzikhən ra?” Ka ngawarkhe Yasu, “Kəd ba safā ud bi, a đūwa gwaragwar, a đūwa man gəl, a đūwa dləgh fil, 19 fargħər fəg kə dadagha zə babagh. Tsəguna waya tləghər witəghagh ndəkve waya kha ghəragh.” 20 Ka nəv dakhwal na tsin, “Afka ən tsufatsufa kə dəgakhana daghan. Udā kə təmgan tsəki?” 21 Ka nəv Yasu tsin, “Dən nakha nəga tsəkha kə njiva char, dəg da sakwdu dāge din kha daghan, təkātərdukha kə talagakh ad kwaβen. Da mbəladu mbəla kha ləman ən gharazhigəl. Khalak yana, ka saks kha, gatakskh.” 22 Tsəna kə dakhwalen ndək yana, ka dəgal tsin də baza rəvakhud. Wirva naghbakha tluwandal tsin bi. 23 Ka nəv Yasu kə furakh sar, “Ən təkha kura təkha kə, da dəmdəm kə dadak tluwandal daks da gharazhigəl. 24 Ən gwidən kwara kura kwara kə, da tsafəsaf kə dluwam daks ən tə dūl lipər, təghər kə daks kə dadak tluwandal da tləksa Yazhigəl.” 25 Tsəna kə furakh sar ndək yana, ka a ndawatrəf char. Nəv itar, “Da ka ndək yanina, ai war da mbəladu kati?” 26 Ka vaza kə Yasu gyer ta titar, ni, “Ən vak udā, ina kə digita ən manawa bi. Ai ən vak Yazhigəla, ən manawa man.” 27 Ka nəv Bitrus tsin, “Nəgha, kənda kina a đūwars kənda tsaudā kə gataks gat. Ai takina udā da mbəladu kəndi?” 28 Ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, sarte da mbədanəfud ad itsaudā kə wiliw, ka Zər Ud da nndzəgan kən tə vija tləksare ndəgan. Kuram liye gataks gat, da nndzəgan kur ən tə vijakh man tləks kəlatəm mits. Da taka təra lava kur kə mbəta ya Izrail na kəlatəm mits. 29 Tsuguna itsawar ən dūda fətakha sar, itsa sukwta kh sara, zə dəghaw babagh sar, itsa dad, itsa bab, itsa zila awana nus, itsa zar, awana gukhakh, wirva kə. Da mbəladu mbəla mal kə yan sig dərmək. Wur tsuguna, da wurawura ad safā kə ngəd. (aiōnios g166) 30 Ai tsugun, udakh zikən liye ən təvuk, da nəga itar kə dəg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dəg chak.”

20 “Tləksa gharazhigəla ngwadā dadak gukhe a dala parta gədl, da gat li da manara tlər ən gukh inabi sar. 2 Udžala tsitar ən khayānəf lav ən təghər kə kwaβ dinari kitakul, ai da pəlarud kə ud ən vak. Ka bəlatəral dəgal da man tlər ən gukh sar. 3 “Manga kə karfi vaslambadā təkədl, ka gwidən dəgal tsin. Ka nəghan ad yakhaya kə udakh, ən gidā butbuti ən təghay

kasuk. **4** Ka niya tsitar, 'Dam dëgal ghërura da man tlër ən gukh inabiyar. Da pëla kura pëla ka dëge vazga ka khwara kə bakura bəg.' **5** Khalak yana, ka dëgal tsitar. "Ka gwidən dëgala tsin kə fatsi tēghër, zən karfi khəkərd kə khagw, ka kurgan ad gan zitar ndəkve tsa mangin chak. **6** Dakhkana, ka gwidən səgawal tsin ən tə karfi dliḡ, ka tlarghər ad yakhaya kə udakh, ən ghitsa na dëge ən mana itar bi. Ka ndidatərwal, 'Uḡa lava tsəkur birnif ən gida ən van, kwal nəg kə dëge ən manakuri?' **7** "Wirva na ude bakənda tlër mana bi,' nəv itar tsin. "Ka nəv dadak gukhen tsitar, 'Damdëgal ghërur tsugun da gukhar.' **8** "Bəlga kə khagwa, ka nəv dadak gukh kə dadak nəgharu kə gukh saren, 'Dakhtərkhe ḡakha kə li mantlören, pəlatərkhekh kwaḡ tar, farsəf ən tə li sa kə khala, da tə li tsa chak.' **9** "Ka saks kə li tsa dalən karfi dliḡ, itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. Ai pəlarud kə ud ən vak. **10** Liye tsa farsa man tlër chak, da itar ən kurana, da pəlatra mal kə chaləmakhud. Ai itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. **11** Chauga tsitar, ka farsa ḡungw tsitar ak dadak gukh. **12** Ən kwar kwarne, 'Li sawala kə khala, uk tlër aw kitakul a manga itar. Kənde a vakal ən man tlër, zə bəg rəv ən tə dliya fatsi, ka pəla kənda kalkal kha zə itar.' **13** "Ka nəv dadak gukhen kə ud fang ən tatak tar, 'Ar tsaghwa, a bidkurkhe ba ka bi. Tsa khayanəf bakh kur kwarne, da ba kura kwaḡ dinari kitakule ən pəlarud kə ud ən vaka biya?' **14** Chaukafkhai chawa dëge dëgagh, dëg daksagh. Ka kə khayanəf barabəg kə li sa kə khal, kalkal de bakha kə. **15** Nakh ka də ndzəḡa mankafkhe dëge nəghga ghərara də dëge dëgara? Ən shilga ndar kha man kəlakhudari?' **16** "Wirva yan, udakh zikən liye ən təvuk, da nəga itar kə dëg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dëg chak." **17** Madəv Yasu ən dëgo da Wurshalim. Ka ḡakhtərkhai ak furakh sar na kəlatəm mits da tə kalam. Ka niya tsitar, **18** "Nəgha kina ni dëgal da Wurshalim kiyam. Vake da bəkduwud ka Zər Ud da dəva zikzikana kə zil kəsakh zə maləmakh li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da əntlaka lav məts itar. **19** Ən tə khalak yana, ka da bəkdu bəg itar kə liye kwal Yakhudakh. Da nena ka nene tar, ka da wadzaku kiḡ itar, ka da khərtəka khərtə itar tsugun. Ən tə fitsa khəkərd tsuguna, da tsiya ka tsiyud." **20** Khalak yana, ka saks kə nus Zabadi də zar sar mits da vak Yasu. Kəlgan ad juguv ən təvuk Yasu, ka takad digit tsin ən

vak sar. **21** "Uḡən nakhara?" Nəv Yasu. Ka nəv nusen kə Yasu, "Manakai lanji kə zararana mits, tsa ndzəga itar zə khən tləksagh. Fang ən tə dəva kafagha, fang ən tə dəva dleḡagh." **22** Ai ka nəv Yasu kə nusen, "Əntsa ba kur dëge ən takad kur bi. Da təkha kur kə khəḡu dladə da khəḡa ka?" "Da təkha kənd," Nəv itar tsin. **23** Ka nəv Yasu, "Kadikadiya da khəḡa khəḡa kur dlad, ai gidən tə dəva kafara, zə gidən tə dəva dleḡara, na ka də ndzəḡa zəḡəf ude da bara ka yan bi. Ina kə vakakha, dëg liye dikatərna Dadare ən gharazhiḡal wirva itar." **24** Tsəna kə chaləm furakh khana kəldək ndək yana, ka bazdu itar ad rəv də zar babakhana mits. **25** Ka ḡakhtərkhe Yasu daghan tar, ni, "Tsa tsəkur kwarne shikakh udakhe kwal Yakhudakha, ən mədlara ndzəḡən itar kə udakh tar. Zikzikanakh tar tuguna, ən mədlə ndzəḡ itar ən tə ghər tsitar. **26** Ya kur tsuguna, nala bin ndək yan ən təbur bi. Ən dleva yan, dəga ude ən nəgh nəga kə zikan ən təbur, barari tsin nəga kə vəbur. **27** Tsugun, dəga ude na nəga kə mal ən kur, barari tsin nəga kə vəbur. **28** Udən na tsuguna, da nəga ndək va kə, ka Zər Ud, a sodagh kə ḡaba udakh kə, a so kə ḡaba ka ḡaba bud bi. Da bədu bəg ka tsugun ad safar, kə kat da udakh zikən." **29** Madəv Yasu zə furakh sar ən ḡuwers kəs Jariko, zikən dzakhava udakh ən gatətərs gat. **30** Ka nəg ngulfakh mits ən nndzəgan ən tə kalam ḡul. Tsəna tsitar kwarne Yasu ən dëgala, ka tləkha tsitar kwarne, "Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidəravənda." **31** Ka taviḡ kə chaləm ən təb kə dzakhava udakh ən tēghər tsitar kwarne, "Tərid nikur." Ka gwidən tləkha tsitar char kwarne, "Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidəravənda." **32** Ka ghitsəga Yasu, ka ḡakhtərkhai saks, ka sa itar. Niya tsitar, "Uḡən na kur mana kura mana tsəki?" **33** Ka nəv itar tsin, "Dadzikan, na kənda ngwarəf diyakhənd." **34** Wirva kwidkwidərvə, ka gəma Yasu ad diyakh tar. Təvin təvina ka nəgha nəgha itar. Ka gatərs itar.

21 Sa tsitar khəfa də Wurshalim, sara da kəs ya Betafaji, ən Ghuḡa Olive. Ka ḡəḡəndal Yasu ad furakh sar mits. **2** Niya tsitar, "Damaks da gədzar kəs nən tə vukur. Ba kurən daksa, da nəgha nəgha kur bab dlingw zə ḡəḡəba sar ngwadən. Vədamatərs vəd, ka ḡakdəghər kur. **3** Da kwara kurkhe udən ad tlərna lav, kwararkhe kur kwarne, 'Dadzikan ən nəghtəran.' Dləḡ

da wura tēra wura zula khədīkən.” 4 Ina kə dāge dzoghara, a rīghif dāge tsa kwarga Ishay tlayang. Ni, 5 “Kwaramatēra kwara kə udakh ya Wurshalim,” “Niya shikur ən saks da vakur. Nāgh bakh kalali tsin bi, ən dāg ən tē dlingw, ən dāgən tē gēlāba dlingw.” 6 Ka dāgal kə furakh saren, manga itar ndəkve tsa kwaratērkhe Yasu. 7 Ka bādāghər itar dlingwen zə zer sar. Ka balakho itar gabagakh tar ən titar, in tsuguna dowa nndzəgan ən tēf. 8 Zikən udakhe balakhga gabagakh tar ən tē dūl. Ka kalakhga yakhaya tsugun ad tlim uf, ka balakhga itar ən tē dūl. 9 Udakhe ən tēvuk sar zə liye ən gatars gatən tēlga, ka tlēkha tsitar kwarne, “Bark kə Zər Dod.” “A ndzawa bark kə dadake ən sēgdagh ən dākha Dadzikan.” “Farghərfēgud kə Yazhigēle ən khud kə gharazhigēle chakw.” 10 Da kə Yasu da Wurshalima, ka tsiyif məkən kə li kəsən daghan. Ka ndidakave tar kwarne, “Warinena kudra?” 11 Ka nəv dzakhava udakhen, “Ina Yasu tlayange ən Nazarat ən kəs Galili.” 12 Da kə Yasu da Fēta Yazhigəl, lakwtərdū kə li dzawa zə li sakw digit əmb. Ka khambanəf ad vələnga li mbađu kwaḅ. Ka khambanan ad vak ndzakhgan li sakwdu takalamasar. 13 Ka nəv Yasu tsitar, “A vindzavan ən kadkad Yazhigəl kwarne, ‘Da dākha mēgharud, mēghe da dēgawud əmb.’ Ai a nandala kur kə vak bēghava sənkarakh.” 14 Ka saks kə ngulfakh zə ghwirdikakh da vak sar ən Fēta Yazhigəl, ka mbakhatru. 15 Zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus, nəgha tsitar ad dēg ndawakakhe a mangin. Tsuguna, tsəna tsitar ad tlēkh kə zar ən Fēta Yazhigəl kwarne, “Bark kə Zər Dod.” Ka bazala rəv tsitar. 16 Ka ndidarwal itar kə Yasu, “Ən tsəna tsəna kha dāge ən kwara zara na kina?” Ka nəv Yasu tsitar, “Ən tsəna tsəna ka gən. Atsuk a tēba bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kə lav Yazhigəl kwarne, “‘A batrəm ən ghai kə zara zə vunjakh ka de mbadkhambad.’” 17 Ka dūwatərs ən vin. Sawala, ka dal da kəs ya Betani. A khənal ən vin. 18 Ngurga kə kəs, madvin ən saks da Wurshalim, ka ndzikanəf way. 19 Nəgha tsin ufa ghədiven ən tē kalam dūl, ka dal da vak ufen, na dāge mbələduwin ən tēf bi, uk tlim sar. Ka niya kə ufen, “Aghba kha da yig zər kə ngēda bi.” Təvin təvina ka ghulkavala ufen. (aiōn g165) 20 Nəgha kə furakh sar ndək yana, ka ndawatrəf char. “Uda lava kə ufa ghədivena ghulkavala gujad ndək ini?” Nəv itar. 21 Ka ngawa tərkhai Yasu, ni, “Ən tēkha kura tēkha

kə, da nəg kur dē fadāghərōfēg, tsuguna a bēga ba kur tsugu tsa khədīkən bi, da tēkha kur kə mangan mal kə dāge a manarkhe ka kə ufa ghədīvən. Tsugun, da tēkha kur kə kwarkhai kə gil zikan kwarne, ‘Tsiyin təvan, bēlvədagh bēla da dāl.’ Ka da dzoghər dzəg ndək yan. 22 Da fadāghəro kur, dāga dāge takadga kur ən vak Yazhigəl ən dāgau, da mbələdu mbēla kur.” 23 Sa kə Yasu da Feta Yazhigəl, madvin ən tsagdutsag, ka sasəg kə zik zikan na kə zil kəsakh, zə malakh tar kə dlamakh da vak sar. Ka nəv itar, “Ən mana dira kə ndzēda kha dēgakhani? Tsuguna war kə bakhena kə ndzēdi?” 24 Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Ghərara tsugun khine da ndidakurwala ndidā kə. Da ngawake kur ndidār, ghərār tsuguna, da kwara kura kwara ka ad ndzēdakhe ən manakh da ka dēgakhən. 25 A so dāvāra ndzēdē ən parada Yukhan dadak para ud ad udi? A so ən vak Yazhigēle, awana a so ən vak ud khi?” Ka farsa tsugu tsitar ən tatak tar, kwarne, “Da ka ən vak Yazhigēla nikiyam, ka da ndidā kiyamwal ndidā kwarne, ‘Ai uda lava tsukur kwal fadāghəro dini?’ 26 “Ai daka ən vakuda nikiyam, ən gēdza kiyam kə dāge da mana kiyama udakh. Wirva a fadāghəro udakh daghan kwarne tlayang Yukhan.” 27 Ka ngawarkhai itar kə Yasu kwarne, “Ən tsa ba kēnda bi.” Ka nəv Yasu tsitar, “Ai na ghərara da kwara kura khulf ndzēdē ən manakha ka dēgakhana bi.” 28 “Udən dāya kur ən tēghər kə ina kə lavi?” Ai ən kwarin kwarne, nəg udanen mits zar ghwalvakh tsin. Ka dāgal tsin da vak malan, niya tsin, “Zərara, dēg dāgal da mantlēr ən gukh inabi khan.” 29 Ka niya tsin, “Na kən dēgal bi, Ai kə khala ka dāyanan ad ghəra, ka dēgal tsin.” 30 “Dēgal kə daden da vak yan kə zər sar, kwararkhai ndəkve tsa kwarar khaiyin kə dēg chak. Ka ngawarkhai zər saren kwarne ‘Aya dada, da dēgal kə,’ Ka dal ba tsugun bi.” 31 “Ən tēb tar na mitsa, war kə manga dāge na dad tarni?” “Dadake tsa chak na,” Nəv itar. Ka nəv Yasu tsitar “Ən tēkha kura tēkha kə, li chau khadama zə garnakakh, itar da dagh da tlēksa Yazhigəl tēghər kə tsəkur. 32 Wirva a sodagh Yukhan da mēdla kura dūl kanadi, a fadāghəro ba kur din bi. Ai li chau khadama zə garnakakh, a fadāghəro itar din. Tsakhənmin nəgha tsəkur ndək yan, a mbədānəf ba kur rəvura ka fadāghəro kur din bi. 33 “Bambəg tlim kə tsən tlərna jakva lava tsugun. Nəg udanena, a njavgan ad gukh inabi. Tsarghəran dē ghərgh,

təfğan ad fike da pərtsin ad yu inabi əmb. Dikanan ad tsəbana kə vak, ki dəgo kə dadak uf chau kə nəgharu kə gukh. Ka batrəm ad gukh inabi ən dəv kə yakhay, kə nəgharu nəgha tsitar. Khala kə yana, ka dal da tlərna khaye bit. 34 Manga kə sarta tsəg zar inabi, ka bəlanəf ad zar man tlər sar, da vak li batrəmin ad gukh inabi ən dəv tar. Kə chawardəghər dleva dəg sar, ak zar inabiyen. 35 “Təkən liye nəgharu kə gukhen, ka vaitərkhay itar kə zar man tlər saren. Mbakən itar də kədə kə yan. Kədga itar ad yan kə mətə. Laiga itar ad yan də kurakh, ka amtsəgan. 36 Ka gwidən dadak gukhen ad bəla tlərna zar man tlər sar mal ke tsa chak. Ka gwidən manarkhay li nəgharu kə gukhen, ndəkve tsa manarkhay itar kə li tsa chak. 37 Kə dəg mbasa, ka bəlanəf dadak gukhen ad zər sar dəgal da vak tar. Avin, ‘Na tsugu bi, da farghərfəg itar kə zərər.’ 38 “Nəgha kə li nəgharu kə gukhen ad zərən, ka nəv itar ən təb tar, ‘Auna dadake da wur gukhen ən saks. Kədyamga kəd. Dəgakhe da wurina, nəgin kə dəg mar.’ 39 Ka viga itar, tləvars itar da tilg lingwa gukh inabi, kədga itar. 40 “Ka nəv Yasu, da soghər dadak gukh na ma, ka udə da manarin kə li nəgharu kə gukheni?” 41 Ka nəv itar tsin, “Da khədzətər khədza kə ngudiyakhən ən tə dule kwal khwara kə vaz. Ka da bara kə yakhay ad nəgharu kə gukhen. Liye da bakhara dləva dəg sar, ak zar inabi ən sarta tsəga tsəg.” 42 Nev Yasu Tsitar “Atsuk a taḃa bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kə lav Yazhigəla? Ai kwarin, “Kure a dūda li khəga kə man tlər din. In kə nala kə kure, a khutanən ad khəg. Ina kə digita tlər Yazhigəl, tsuguna dəg ndaw ndawan ən diyakh mar.” 43 “Wirva yan, ən təkha kura təkha kə, da chawa chawud tləksa Yazhigəl ən vakur. Da bara kə udakhe da man dəg khwaranakh ai da yara zərə da dlayaru kə tləksa Yazhigəl. 44 Daga ude da bəlo da tə kuren, da kala khwetl khwetl. Ude da bəlo kurna da təf tsugun, da pəkha pəkha kurdik ndək khəpi.” 45 Tsəna kə zik zikan na kə zil kəsakh, zə Farisakh ad yan kə jakva lavakhe kwargin, ka katlga itar kwarne ən kwarən təghər kə tsitar ad lavan. 46 A gatga itar dūl kə viyavi. Ai ən gədza itar kə dlamakh. Wirva a fadəghəro udakh daghan kwarne tlayang Yasu.

22 A gwidən Yasu ən kwara tərə lav də jakva, ni, 2 “Tləksa gharazighala ngwada shike, a dikarnan ad khwadga səba kə zər sar. 3 Ka bəla

tərəf kə zar man tlər sar, kə dəgal da kwara tərə kə udakhe tsa ḃalgin. Ka kalwal itar kə sausəg. 4 “Ka gwidən bəlatərəf kə tlərna zar man tlər sar kwarne, ‘Kwarama tərkhay kwara kə liye tsa ḃalgud kwarne, Niya audzala kən takhga dəg zu, a kharga ka kawakh, zə kawakh gude tsa ngalgud wuləklək. Itsauda audzandalud. Ausəgam da vak səb.” 5 “Li tsa ḃalgud da vak khwadgen, na ḃangwa tsitar də ḃalen bi. Yana dakaval da gukh, yan tsuguna dakaval da man kasukw sar. 6 Yakhaya tsuguna, ka vaige tar liye tsa bəla tərəfuden, ka mbatəre tar də dləd char, ka khadztər khay itar. 7 Ka kədga rəvakhud ad shik char. Ka bəlanəf ad tlujiyakh sar, dəgal da khədz liye tsa khədzga zar man tlər sar. Ka ndəghərs itar kəs tar. 8 “Təkhal kə yana, ka niya kə zar man tlər sar, ‘Audzandalud dikana dəg zuwa khwadga səb. Ai liye tsa ḃalguda, a dlai ga ba itar tsugun kə saks bi. 9 Wirva yan, gatamars kə ghay baramakh, ḃalamga ḃal itsəra kə ude a gamga kur zin, kə saks da vak kwadgen.’ 10 Zar man tlərən tsuguna, ka dəgala tsitar kə baram kə baram. Ka dzakhadəghər itar ad daghan udakhe a gamge tar zitar, zə liye njivva, zə liye kwal njiv. A righəf vak kwadgen də ghulabakh char. 11 “Ka sa shik da vaz liye tsa ḃalgin, ka nəgh nəgha tsin ad udanen, ai kwal taləm gabag khwadga səben. 12 Ka niya kə udanen, ‘Tsaghwa, a sa ndar kha da vana kwal taləm gabag khwadga səbi?’ Ka piyarwala dəg kwar. 13 “Ka nəv shik kə zar man tlər sar, ‘Ndžadāmarna dəva zə sig, tləvamarə tləva dəgal da mel, vake də gurtl. Vake da tudin də kərd tlid.’ 14 “Zikən liye ḃakhtərkhay ud, ai khəḃikən liye dzaravan.” 15 Dud ən kwarina, ka dala Farisakh kə ḃaya kavu lav ngara dləgd kə Yasu, kə viyaviya tsitar, ən tə dəva də dəge da kwarin. 16 Ka bəlanəf itar furakh tar, dagha zə udakhe khayanəf də man tləksa Khiridus, da vak sar. Ka nəv itar, “Maləm, tsa tsəkənda kwarne ud jir khə, ən tsagdu lav Yazhigəl kha kalkal. Wirva yakitakw ud ən vakagh. Na khən gədz kwarara lava kə ud, itsa ndar zika sar bi. 17 Kwara kənda kwar, da khən vazana, kalkal nagh pəlara khadam tsəkənda kə Kaiser, zikan kə Shik ən Roma, kalkal ba khi?” 18 Ai Yasu tsuguna, tsa tsin kəlade ən rəvakhud tar. Ka ndidatərwal, “Kur ngudiyakh, udə lava tsəkur ən na ngaka dləgd? 19 Məḃla maka kwaḃən ən pəl da kur khadamen.” Ka ḃardəghər itar ad kwaḃ dinari. 20 Ka ndidatərwal, “Vakdiying zə dakhəng ən

təfi?” 21 Ka ngawar khai itar kwarne, “Dəg Kaisar.” Ka nəv Yasu tsitar, “Bamara bəg kə Kaisar ad dəg Kaisar. Bara kur kə Yazhigəl ad dəg Yazhigəl.” 22 Tsəna tsitar ndək yana, ka ndawatəwəf char. Ka dūwars itar, dakaval itar. 23 Fitsa va yanən, təkən Sadukiyakh li kwarne na tsiyin ngitl bi, sagh itar da vak Yasu də ndid. 24 Ka nəv itar, “Maləm, a kwarga Mus kwarne, da əmtsəga ude kwal yiga zər də nus sar, barari wura wura kə zər bab sar ad nus saren, ki yakhər khai zara tsin. 25 Neg sukwatkh udif ən təbənd. Bu kə zər chak ad nus, ka əmtsəgan kwal zar, dūwardan ad nus sar kə saghər sar ai ən gatars gat. 26 A dzogher ndək yan kə dəg mits, a yiga ba də zər din bi. Ndək yan zəva kə dəg khəkərɔf, tangw da tə dəg udif, a yiga ba itar zara din bi. 27 Kə dəg mbasa, ka əmtsəga nusen. 28 Fitsa tsiyin ngitla, da nəga kə nus warin ən tək kə udakhana udifi? Fatsi daghan tara a zəbaruwi?” 29 Ka ngawa tərkhay Yasu, “A zadga kur char. Wirvən tsa ba kur vindzan na kə lav Yazhigəl bi. Tsuguna, ən tsa ba kur ndzəda Yazhigəl bi. 30 Fitsa tsiyin ngitla, na dədungw da zəb nus bi. Tsuguna na bud da bədu dugh kə səba bi. Da ngwəda zərɔləkh Yazhigəl ən gharazhigəl itar. 31 Ən təghər kə fitse da tsida tlamtsakh ən ngitla, a tugwa bakh kur dəge a kwara kur khai Yazhigəla? A vindzavan kwarne, 32 ‘Ka Yazhigəl Ibram. Ka Yazhigəl Ishaku. Ka Yazhigəl Yakub?’ A mēdlanan kwarne Yazhigəl tlamtsakh ba ka bi, Yazhigəl liye də safa kə.” 33 Tsəna kə dzakhava udakh ndək yan, ka ndawatəwəf, wirva tsagdutsaga saren. 34 Tsəna kə Farisakh kwarne a bəlatərhər Yasu ak Sadukiyakh, ka dzafkhay itar ən vak kitakul. 35 Fang a tək kə li wagayal ən tsa ndzikha ndzikh Mus, ka kurakura tsin də ndid. 36 “Maləm, ira kə ndzikh ən ndzikha ndzikh Yazhigəle a maltər khai kə yakhaya daghani?” 37 Ka ngawar khai Yasu kwarne, “Wayə də Dadzikan Yazhigəl gha, də rəvakhudagha daghan, də safagha daghan, zə dəyaghəragha daghan.” 38 Ina dəg chak, in tsugun kə maltər khai kə yakhaya daghan. 39 Dəg mits kə ndzikhe a malgan ad yakhaya kə ndzikha ndzikhakhen tsuguna, ngwəda dəg chak ghərsar. ‘Wayə də udakh daghan ndikve ən wayakha ghəragh.’ 40 Daghan dəge a vindzavan ən ndzikha ndzikh Mus, zai in kadkadakh tlayangakh Yazhigəl, a ghitso ən tə ndzikha ndzikhakhana mits itar.” 41 Dzafkhay kə Farisakh ən tə dəva kitakw, ka

ndidatərwal Yasu, 42 “Uda dəyaghərur ən tə dəva də Kristuwi? Zər warek kini? “Zər Dod,” nəv itar. 43 Ka ndidatərwal Yasu, “Uda lava kə Dod tsugun ən tə dəva də Sədikw Yazhigəl ən dakhin də Dadzikani? Wirva nəv Dod, 44 “Dadzikan Yazhigəl. Niya kə Dadzikan nar. Ndzəga ndzəg ən tə dəva kafar. Akwa bars ka ad tləghumakhagh. Ən kuskə dəgadəgagh.” 45 “Da ka ən dakhə də ‘Dadzikan,’ Dod ad Kristu, ai da nala ndar, Kristu kə zər sari?” 46 Na ude ngawar khai bi. Ve tsən tə yanən kə khəna, na dla ude sigwif kə ndidarwal ndida bi.

23 Ka nəv Yasu kə dzakhava udakh zə furakh sar. 2 “Liye tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, ən man tlər tsagdu ndzikha ndzikhe tsən mana Mus itar.” 3 “Wirva yan, tsənamaru tsəna kə dəga dəge kwara kurkhay itar. Ai gatamars ba kə dəge ən mana itar bi. Wirva na itar ən man dəge ən tsagdu itar bi. 4 Bakhatro itar kadlang dimdiman kə udakh, ai kwal təkha kə ud kə kapanəf. Ai itar də ghər tar, nugw ba itar itsa kə barva zər dəv kə məlaru kə kapa kapa kə udakh bi.” 5 “Daghan tləre ən mana itara, ən mana kə nəghda nəgha nəgha kə udakh itar. Ən ngwəda zikzikan na kə vindzan na kə lav Yazhigəl ai mbəghga itar, kə ngudən tə vakdi tar zən tə dəva tar. Tluzhe ən tukw ghay gabagakh tara, tsəbanyan mal kə dəg udakh.” 6 “Zik gat vij ndzakhgan khwarkhwaran tsitar ən vak man khwədəg. Zə vak ndzakhgan khwaran ən gud dzakhava Yakhudakh. 7 Zə gat nəghatərdi nəgh də fatərhərfəg tsud ən kasuk. Zə dakhətər dakhə də ‘Maləm.’ 8 “Ya kur dəgi, dakh kur bud də ‘Maləm’ bi. Wirva Maləməra kitakul, tsuguna daghan nura sukwatkh kur. 9 Dakhə ba də itsawar də ‘dad’ ən larda nabi. Wirva uk kitakul Dadure ən gharazhigəl. 10 Dakh kur bud də mal bi. Wirva kitakul Malur in Kristu. 11 Dadake in zikan daghan ən tatakur, barari nəga tsin kə dadak mana kura tlər. 12 Dəga ude a fərgəhər kə ghərsar, da gulandagh gulud. Ude a gulandagh ghərsar tsuguna, də fərgəhərfəg ud. 13 “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Khədardu kur dūl daks da tləksa gharazhigəl kə udakh. Kura a da ba kur bi, tsuguna a khayarnəf ba kur kə liye ən na daks kə daks bi. 14 “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ən zawakh dəgakh widgakh kur. Ən tə khala kə yana, ən zulu zula kur ən

dəgau, wirva ki nəgakura nəga tsud. Wirva yan, taka lave da mana kuruda da malamala də dəg udakh char. **15** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghəur. Wirvən ditsagharghər kə dəlvakh kur, zə khay kəsakh wirva ki gəmadu dadak pəlgħər kitakul kə gatars kə Yazhigəur. Khala kə khayanəf khaya tsin, ka da nanadala nəg kur, kə dadake tlayga daks tsin da kara fay, mal tsukur sig mits. (Geenna g1067) **16** “Dangwa tsəkur, ngulfakh li ndad ngulfakh. Ən kwara kwara kur kwarne, “Daga ude a wadgan da Fəta Yazhigəl, barari ba tsin man dage wadgin da manamana bi. Ai tsugun, daga ude a wadgan də vərshakanəv ai ən Fəta Yazhigəlen, barari tsin man dəge a wadgin da manaman.” **17** Kur dlagakhan ngulfakh. Irek ndanganra, vərshakanəve, awana Fəta Yazhigəle a nandala ad vərshakanəv kə chuwaɗad khi? **18** Nikur tsugun, “Daga ude a wadgan də vak sadak, barari ba tsin man dəge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, da ka wadgin də dəg tsuf, barari tsin man dəge a wadgin da manaman.” **19** Kur ngulfakhan. Irek ndanganra, dəg tsufa nagha, awana vak sadake a nandala ad dəg tsuf kə chuwaɗad khi? **20** Wirva yana, itsaware wadgan də vak sadak, a wadgan də vak sadak zə dəge ən təf daghan. **21** Tsugun, daga ude wadgan də Fəta Yazhigəl, a wadgan də Fəta Yazhigəlen, zə Yazhigəl ai nəzəgan ən əmb. **22** Daga ude a wadgan də gharazhigəl, a wadgan də vij man tləksa Yazhigəl, a wadgan tsugun də dadake ən nndzəgan ən tə vij man tləksen. **23** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghəur. Ən bədu bəg kur ad zak chachakuram, zə tlim dəg ɗalakhur. Ai ka ɗuwar kur man zik zikan kə dəgakhe ən nagha ndzikha ndzikh Yazhigəl kə manaman. Zik zikan na kə dəge ən nagha ndzikha ndzikh ad manaman tsukur in kwarne, man jir ən itsaɗ, mədla kwidkwidərv, khayanəf khay ən digitakh. Itar dəge tsa khwara manamana tsəkur, zə kwal ɗuda manakh yakhin bi. **24** Kur ngulfakh li mədlara ɗul kə ngulfakh. Ən ɗizdu ɗiza kur kusingakh, ai tsuguna, ka ndəg dləgwam kur. **25** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghəur. Li pardu lig kwat həb yu, zə kwat zu kaf, ai ən rəvakhudura, regħan kur də dəgakhe a khwatsga kur ən vak udakh də ndzəɗ, zə nagh ghər tsugun. **26** Kur ngulf ya Farisakh. Famarsa paradu khud kwat həb yu, zə kwat zu kaf, ən tə khal kə yana, ka da chuwaɗad zəva

ləgsar. **27** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghəur. Ngwada ngitlakhe a masar vud bəgan na kə wal, ai da khwara kə vaza də ləgan, ai ən khud khudə, uk tlatlakħ zə ruta digitakh. **28** Ndək yan ghəur tsugun ən tə ɓal. Dən vaz kur vaza udakh, li kanadi kur ən təvuk Yazhigəl. Ai du khudan tsuguna, regħan kur də man dəgakh valdu ghəur zə kələdakh. **29** “Ka zu vuk kə Yasu də kwar kwarne, Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghəur. Wirva khakhga kur ngitlakħ tlayangakhe tsa dur. Ka ɗikakhga kur ad dəg chadakhə da dzamatar dud kə li tsa manga kanadiyakh. **30** Afkur tsugun, da tsa tləm kənda ən sarta dzidzakhənd, tsa na kənda da bəg ɗəv zitar ən khəɗz tlayangakh Yazhigəl bi. **31** Ən tə ɗəva də lavur a mədlanan kwarne, zar ya udakhe tsa kadakhga tlayangakh Yazhigəl kur. **32** Dam da mbasana ngudi ngudi dəgakhe tsa farsa ndzidzakhur. **33** “Kur bubakh, kur zar ya kukhukhwakh. Da ngikha ndar kur əntla lave da mana kurud kə daks da kara fayi?

(Geenna g1067) **34** Wirva yana, ən ɓala kura ɓala kə ad tlayangakh Yazhigəl, zə li kwalemləm, zə liye ən tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da kadakadə kur yakhaya. Khərtga kur yakhay. Dlagħa tərkhay kur kəɗa tsugun kə yakhay ən gud dzakhavur. Ən gatatərs gata kur kə kəsa kəs, ən batra dləɗ. **35** Da ɓələndagh ɓəla ka ad udakhan, wirva viz li kalali, liye khəɗzavan ən lardən, kə wurakurəm da kwindur. Farsən tə viz Habil dadak kalali, kakh da tə viz Zakari zər Bereki. Ai kəɗga kur ən Fəta Yazhigəl ən təvəgh kə vak ndəgha dəg tsuf. **36** Ən təkha kura təkha kə, dagħan ina kə digitakh, da dzoghər dzəg də udakh kwargən.” **37** “Udakh ya Wurshalim, udakh ya Wurshalim, kur li khəɗz tlayangakh Yazhigəl. Liye ən lay liye a ɓələndaghud da vakur. Ngərwa siga tsəka nagh dzakha kura dzakh, ngwadaɗ dzakha ghwachik ad zar sar ən kus kə kudləbsari? Da mbiyanena kalwal kur. **38** Auna təkhina, a ɗuwakurdud fətur, nala kə kwazagh. **39** Ni ən kwara kura kwara kə, farsən təkhina, da aghba kur da nəghakan bi, akwa sarte da kwara kur kwarne, “Bark kə dadake ən səgdagh ən khud kə ɗakha Dadzikan.””

24 Sawal kə Yasu ən Fəta Yazhigəl madvin ən dəg, ka sa furakh sar da vak sar. Ka ndəɗga itar ghər sar, ka mədlara itar Fəta Yazhigəle a khəgud. **2** Ka ndidatərwal kwarne, “Nəgha

tsəkur ina kə khəgakhə? Ai ən təkha kura təkha kə, na itsa kitakul kə kure da dūdud ən tə tlərna bi. Dagħana da khatdu khatud.” 3 Madəv Yasu ən nndzəgan ən tə khuḡa Olive, ka sa furakh sar da vak sar tukudā tar. Ka ndidarwal itar. “Kwara kənda kwar, da dzoghər yawa yakhana dagħani? Tsuguna da zək ndək uḡa, da katlida kənda sarta guyo guyagħa, zə mbasa lardi?” (aiṇ g165) 4 Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne “Ya tsəkwamana ghər, valkurdu ba itsawar bi. 5 Wirva zikən li da səsəg ən dākhar da kwara kwara itsawar tar kwarne, itar Kristu. Da valduvala itar udakh zikən. 6 Da tsəna tsəna kur lav ən təghər kə pəgakh, zə lavakh wuleng wuleng ən təghər kə pəgakh. Ya gədzam bi, wirva barari dzoghər dzəg tsin ndəkyan. Ai mbasa sara a sa ba ndan bi. 7 Tlərna khayā da dargħər dəg kə tlərna khay. Tlərna shik tsugun da dargħər dəg kə tlərna shik də pəg. Da nəg way, zə mbəḡa pəgdəmakħ ən tlərna vakakh. 8 Dagħan ina kə digita, farsafəg sar kə dlād, ngwada farsa bis tatərs yiga kə nus. 9 “Da vi kur viya itar, bəkurdu itar kə li da bakura mbakhəl, kəḡ kurkhai itar. Dagħan udakh ən larda, da ḡukurd khai ḡuwa itar wirva dākhar. 10 Ən tə yan kə sart, zikən li da guyardu ləg kə fadəghərofəg. Da sakwdu sukwtakh tar itar kə tlərna udakh. Tsuguna da naghva ba itar bi. 11 Da zikən tlayanga filfilakh da sakhgawal kə valakhdu udakh zikən. 12 Wirva səgva kəladakh, wayve ən manakava udakha da zang. 13 Ai itsawar ən bəga rəv da tə mbas, da kata katud. 14 Tsuguna da kwardu kwardu ina kə lav zəḡa kə tsən, ən təghər kə tləksa gharazhigəl, itsa dəvar ən lard. Ki da nəga kə shid kə itsera kə mbərtakh ən lard dagħan. Təkhəl kə yana, ka da saks mbasa sar. 15 “Wirva yan, da ka nəgha tsəkur dəg dzadle a kwarga Daniyal tlayang, ən ghitsən tə vakvak Chuwadādan ən Fəta Yazhigəl, (dakake ən tugwado lavana katlga katlin dəge tukuwin). 16 Ghalak liye ən əntla khay ya Yakhudi, khwaya itar dəgo da ghuḡakh. 17 Ya ude nndzəgan ən tugwud tsuguna, ya so bin da zəḡ dəge ən khud məgh bi. 18 Ude ən gukh tsuguna, ya guyo bin saks da zəḡ nura sar bi. 19 Ya ḡangwa kə nəghwase də khuḡ, zə liye də zər ən tə tukw dəv, ən tə yanən kə sart. 20 Kwam dəgau, dzoghər ba khwayana ən sarta fagh bi, awana fitsa ngiya bi. 21 Yən tə yanən kə sarta, da nəg dlād char, khulfe kwal taḡa tsud manaman. Gwil farsa vərḡ lard, tangw da tina kə sart. Aghbud da gwidən man khulf sar kə

yanən bi. 22 “Da tsa khətsana bud ad khənakhən bi, tsa na ud dəg sige da təma də safā bi. Ai wirva li dzəran na kə udakh Yazhigəl, da khətsa khətsa Yazhigəl ad khənakhən. 23 Ən tə yanən kə sart, da ka nəv itar tsəkur, ‘Vaza, auna Kristu ən van’ awana, ‘A niya ən vin’ ya khayamanəf bi. 24 Wirva Kristu filfilakh zə tlayang filfilakh da sakhgawal itar. Da manakh zik zikan na kə jakvakh, zə zik zikan na kə dəg ndawakakh itar kə valdu udakh. Da tsa təkhin kə manawan, da valdu vala itar zəva liye a dzərtəkhai Yazhigəl. 25 Tsənam tsəna, a kwara kur khai ka, kəda saks kə sart. 26 “Wirva yan, da ka kwara kur khe itar kwarne, ‘Ani ən təghəl,’ a ḡuwm dəgal da vinen. Awana, ‘Aunin ən khudən kə ḡud bəghən,’ ya famadəghəro bi. 27 Ndəkve ən tsuwadā wuḡ ad gharazhigəl, səgo ən mbərt kə kəs da tə vakghər, da dzoghər ndək yan səgdaghara ka Zər Ud. 28 Daga vake də əmtsā digitakh, ən vin ən dzakhava gumbakh. 29 “Ən dəvən dəv, ən tə khal kə khəna dlādakhən, “‘Ka da nəga fatsi kə gurtl. Təl tsuguna naba da khedāḡ bi. Kwadladlakħ tsuguna ka da bəlobələn Səgadagh ən gharazhigəl. Da gəḡiya gəḡyud ad ndzəḡakhe ən fəf gharazhigəl.” 30 “Da məḡlo ən tə yanən kə sart jakva Zər Ud ən tə fəf gharazhigəl. Daga mbərt udakhe ən lard tsugun, da tuwa itar wirva ruwa udakh. Da nəgha nəgha itar Zər Ud ən səgadagh ən ghwik, də ndzəḡa zə ndanga char. 31 Da bəlonḡagh bəla ad zarḡəlakħ sar, kə fəg dəro dakh ən tuwa char. Da dzakha dzakha itar ad dzəran na kə udakh sar, ən tə kalam lard dagħan. Tsiyif ən tə yan kə kalam lard, da tə yan. 32 “Tsagam tsaga digit ən vak ufa ghəḡiv. Da farsin ḡidu tlim kə ḡado wilwa tlim, ən tsatsəg kur kwarne a khərzəga vi. 33 Ndək yan tsugun, da nəgha tsəkur dəgakhana dagħan. Da tsa tsəg kur kwarne, a khərzəgan, ən tə ghay ḡud. 34 Ən təkha kura təkha kə, udakh kwargən, da ruga ba itar bi, khəkwa dzoghər dəgakhana dagħan. 35 Gharazhigəl zə khaya da nige tar. Ai lave ən səgawal ən ghayara na bai kwal da regħa bi.” 36 “Ai na ude tsa khəna zə sarte da dzoghər dəgakhən na bi. Itsa zarḡəlakhe ən gharazhigəl, itsa Zəren, uk ḡad kitakul ən tsan. 37 Ndəkve tsa manavin ən sarta Nuhu, da dzoghər ndək yan, ən tə sarte da səgdagh ka Zər Ud. 38 Ən khəna khən kəda saks kə ərkəhəg, ən zuwazu, zə khəḡəkhəḡ udakh. Ən səbado səbud nus, ən səbdu səbud dəghaw dəgal, da tə sarte a dagħ Nuhu daks da gakhunda peryu. 39 Ən tsa ba itar

däge da dzoghər dzəg bi, ba sa kə ərkhagwa ndətru daghan. Da nəga ndək yan səgdaghara ka Zər Ud. 40 Ən tə yanən kə sart, ud mits da man tlər ən gukh, da ɓəɓud kitakula, duwars ud kitakul. 41 Nughwasa mits da pəkha itar ən tə vər, da ɓəɓud kitakula, duwars ud kitakul. 42 “Wirva yana, dikamfəkke dik, da tsa ba kur sarte da səgdagh Dadzikan nura bi. 43 Ya dəgi, katlamga katla din. Da tsa tsatsəg dadak məgh ad sarte da saks gəl da fəta sar kəvid, tsa na ba da khən khar bi. Tsuguna, tsa da khayanəf ba daks kə gəl da fəta sar bi. 44 Wirva yan, barari tsə ghərur tsəgun, kə gida dem. Wirva da səgdagh ka Zər Ud ən tə sarte kwal kurga tsəkur. 45 “War zər man tlərə njiv, zə khidanyan tsəgun, ai bəga dad məgh sar, kə nəgharu kə yakhaya kə zar man tlər sar, kə batra dəg zuwa tar tsin ən tə kalkala sart, kwal mbitsana tsini? 46 Da dadak bark yan kə zər məghe da sa dad məgh sar, ka tlarghər ən man tlərə tsa barud. 47 Ən təkha kura təkha kə, dad məgh na, da bərambəg kə zər tlərə ad daghan dəgakh sar kə nəgharu nəgha tsin. 48 Da ka dəg charan ba zər tlərə bi, ka niya kə ghərsar, ‘Dad məghara da zulu zula kə saks.’ 49 Ka farsa mbatltər mbatla tsin kə liye ən mane tar tlər dagh. Ka zuwazu zə khəbakhəba tsin zə li khaɓ digit. 50 Ka da saks dad məgh sar kə zər tlərə, ən tə khəne kwal kurga tsin, zə sarte kwal tsa tsin. 51 Ka da ngadla ngadla dad məgh sarna də kiɓ. Däge da dzoghər də liye valdu ghər tar da ndək yan kə ghər sar. Ən tə vake da tuda udakh də kərd lif.

25 “Ən tə sarte da səgdagh ka Zər Ud, tləksa gharazhigəl da kura də dugh mbəlakh kəldəkud. Li zəbarəf karakazaz tar kə dəgal da gam zil ghaul. 2 Dliɓ ən təb tara dlagakh, dliɓ tsuguna li khidan. 3 Dlagakhena a ɓarəf ad karakazaz tar, a ɓəf ba itar wal bi. 4 Li khidanakhena a ɓarəf ad wal ən khatakwakh tar zə karakazaz tar. 5 Zil ghaulena a sa ba dura bi, daghan tara a mbatəra khar, ka kad tərkhə khar. 6 “Ən təb vid char, ka tsəna tsəna tsud ɗakha kwarne, ‘Auna zil ghaul, ausəgam səgawal da gamagam.’ 7 “Ka tsayif dugh mbəlakhen daghan. Ka dikanəf itar ad karakazakh tar. 8 Ka nəv dlagakhana kə li khidan, ‘Chida makəndu chida walur, wirva karakazazənda da əmts.’ 9 “Ka nəv itar, ‘Au, da tlakiyamal ba tsəkənda zə kur bi. Damdəgal da vak li sakwdu wal, kə sukwaru sukwə tsəkur kə ghərur.’ 10 “Madəv

dlagakhən ən tə dūl dəgal da sukw walen, ka soghər zil ghaul. Dugh mbəlakhe a dikfəkhaya, ka dara zə zil ghaul da vak khwadga səb. Ka khəɗarduwud gud. 11 “Kə khala ka sasəg kə dlagakhən. ‘Dadzikan, Dadzikan, ngura kənda ngura gud,’ nəv itar. 12 “Ka ngawa tərkhəi zil ghaul kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, ən tsakura ba ka bi.’ 13 “Wirva yan, dem nikur, wirvən tsa ba kur ad khəna awana sarte da səgdagh ka Zər Ud bi. 14 “Tsugun, da kura tləksa gharazhigəlud də ude da dəgal da tlərna vak. Ka ɗakhgan ad zər tlər sar, ka batrəm ad ləmanakh sar ən dəv tar, kə nəgharu nəgha tsitar. 15 Ka baran ak itsawar ad kalkal ndzəda sar. Ak yan fanga, baran ad talenti dliɓ. Ak tlərna baran ad talenti mits. Ak tlərna tsuguna, baran ad talenti kitakul. Ka dəgala sar tsin. 16 Dadake tsa chauga talenti dliɓəna, ən təvin təvin, ka dəgal tsin da mbəda dəv də kwaɓ sar. Ka mbəladu ad tlərna talenti dliɓ ən təghər. 17 Ndək yan ak dadake tsa chauga talenti mits. Ka mbəladu ad tlərna talenti mits ən təghər. 18 Ai dadake tsa chauga talenti kitakulan, ka dəgala tsin, təfgan ad fika, ɓəghanan ad kwaɓ dadməgh saren. 19 “Ən təkhal kə zulu zula tsin, ka sasəg kə dadməgh taren, kə kwarara dəge a manga itar də kwaɓakhən. 20 Ka zəghvoghər zər tlərə tsa chauga talenti dliɓna da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadməgh, talenti dliɓ a baka khə, auna kwaɓe tsa baka khə. A mbəladu ka ad yu talenti dliɓ ən təghər tsugun.’ 21 “Ka nəv dadməgh sar tsin, ‘Dakhwal khə, zər tlər charan zə dadak khuta lanjikh. A manga kha də jir ən təghər kə digit khədikən. Da bəg kha bəga ka kə dadak nəgharu kə digitakh zikən. Ausəg da khwadga zə kə.’ 22 “Ka zəghvoghər zər tlərə tsa chauga talenti mits da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadməgh, talenti mits a baka khə. Auna kwaɓe tsa baka khə. A mbəladu ka ad yu talenti mits ən təghər tsugun.’ 23 “Ka nəv dadməgh sar tsin, ‘Dakhwal khə, zər tlər charan zə dadak khuta lanjikh. A manga kha də jir ən təghər kə digit khədikən. Da bəg kha bəga ka kə dadak nəgharu kə digitakh zikən. Ausəg da khwadga zə kə.’ 24 “Ka zəghvoghər zər tlərə tsa chauga talenti kitakul da təvəgh tsin. Ka ni, ‘Dadməgh, tsa tsəka kwarne bəza manva zə khə. Ən tsəg khikh ən vake kwal tukhga tsəkh, zə udz digit ən vake kwal kwazdu tsəkhə ad khulf. 25 Wirva yana, a gədzəf kə, a dala ka ɓəghana ka ad kwaɓagh ən khay. Auna dəge dəgagh.’ 26 “Ka ngawar khai dadməgh saren kwarne, ‘Kha

ngudi zər tlər, mandəlgħ tsəgun. Tsa tsəkha kwarne ən tsəg khi kən vake kwal tukgha tsəka? Zə udz digit ən vake kwal kwazdu tsəka khulfa? 27 Afke tsa bake kha də kwaḅar ən bank, vake ən didud kwaḅ. Da tsa soghər ka, tsa ka chauga ka də yu ən təghər. 28 Wirva yan, ka gwiavəkhə da vak udakhə ən vin, ka niya tsitar, chawamarval chaw ad talenti kitakulen, ka bara kur kə dadake də talenti kəldək. 29 Itsawar ai nəg də digit, da banarghər bəgud, ka da ngərsh digit ən vak sar. Ude naba din tsugin bi, ngwada khəḍike dinin, da pərdarval pərdud. 30 Ai ina kə ngudi zər tlərən, tləvam dagh tləva da nikyen na kə gurtl. Vake ən tuwud də kərd tliḍ.” 31 “Sarte da səgdagh Zər Ud ən ndanga sar, zə zarḅəlakh Yazighəle ən gharazhigəl. Ka da nndzəgan ən tə vəja man tləksa sar. 32 Dagħan mbərt udakh ən lard da dzakhavən təvuk sar. Ka da taka taka ad udakh, ngwade ən taka dadak zighwa ad tuwaghakh zə waghakh. 33 Ka da bəga bəga ad tuwaghakh ən tə dəva kaf sar, ka waghakh tsuguna ən tə dəva tleḅ sar.” 34 “Ka dəge da kwaratara shik ak li ən tə dəva kaf sar, ‘Ausəgam kur li ba kur ghər Dadar ad bark, wuramuwur ad tləkse a dika kur nud gwil sarta vərd lard. 35 Ən sarte tsən ndzika waya, ka ba ka kur dəg zu. Ndzikəf kə ndəl, ka ba ka kur yu khəḅ. Ən sarte tsa ghwulab kə, chaw ke kur da fətur, 36 Na ka də dəg ngudā bi, ba ka kur dəg ngud. Tsən yanga ba ka bi, ka nəghakdi kur. Tsən gud sal kə, sa kur da nəghakdi nəgh.’ 37 “Ka da ngawara ngawa li kanadi kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kənda ən ɓis way, ka bakha kənda dəg zuwi? Yawa nəgha kha kənda kədkhe ndəl, ka bakha kənda yu khəḅi?’ 38 Yawa a nəgha kha kənda ghwulab, ka chaw khe kənda da fətəndi? Yawa nəgha kha kənda kwal dəg ngud, tsuguna bakha kənd ad dəg ngudi? 39 A nəgha kha yawa kənda kwal yanga, awana ən gud sal, ka dal kənda da nəghakh di nəgh? 40 “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauda a manar khai kur kə sukwatakharan liye khətsala ndanga tar char, a manake tsəka kur.’ 41 “Ka da niya kə li ən tə dəva tleḅ sar, ‘Tsiyam tsiyin vakar, kur liye tlap kurkhay Yazhigəl. Damaks da kare kwal da əmtsa kə ngəḍ. Ai dīkarna ghud kə Shadān zə zarḅəlakh sar. (aiōnios g166) 42 Sarte tsa ndzika way, a ba ka ba kur dəg zuwa bi. Ən sarte tsa ndzika ndəl, a ba ka ba kur yu khəḅa bi. 43 Ən sarte tsa ghulab kə, a chaw kai ba kur da fətakhur bi. Na ka də dəg

nguda bi, a ba ka ba kur dəg nguda bi. Sarte kwal tsa yanga tsək, tsuguna tsən ən gud sal kə, a nəghakdi ba kur bi.” 44 “Ka da ngawara ngawa itar kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kəndən ndzika waya zə ndəli? Tsa nəgha kha yawa kənda man ghulaba ghulabi? Tsuguna yawa nəgha kha kənda kwal yanga, zən sarte tsən gud sal khə, kwal mələkhu tsəkəndi?’ 45 “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauda dəge kwal manar khai tsəkur kə sukwatakharan liye a khətsala ndanga tar char, ka kwal mələku tsəkur.’ 46 “Ka da bəg tər bəgud da dlade kə ngəḍ, li kanadi tsuguna da daks da safa kə ngəḍ tar.” (aiōnios g166)

26 Udzala kə Yasu ən kwaratəra lavakhan na dagħan, ka niya kə furakh sar. 2 “Tsa tsəkur kwarne khwadga ditsadits təgha khəna mits, da bədu bəgud ad Zər Ud kə khərtakhərt.” 3 Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh, dzafkhay itar ən fəta zikan na kə zil kəs, ai ḍakhud də Kayaf. 4 Ka ngakhanəf itar ḍule da vīda itar Yasu bəghanyan, kəḍa itar. 5 Ka nəv itar, “Yin tə sarta khwadga ditsaditsa bi, ki khai kə da tsiya kə məkən kə udakh, kə tsiya ngəji.” 6 Ən sarte tsən Betani Yasu, ən fəta Siman ai tsa ndzikən fəch. 7 Madəv Yasu ən zu kaf, ka sasəg kə nusen da vak sar, də wal bətbətan, ai də kwaḅ char righan ən khatakḅ. Ka diyaro ən tə ghər. 8 Nəgha kə furakh sar ndəkyan, a bazatərdu ad rəv. Ka nəv itar, “A bazdu kə udud ad ina ni?” 9 “Azəgha tsa sukwdu ud ad walən tə kwaḅ zikən, ka batrud ad kwaḅ sar kə talagakh.” 10 Tsa kə Yasu ad dəge ən kwara itar, ka ndidatərwal kwarne, “Uḍa lava tsəkur ən njəgharu kə nusni? Ai dəge a manakai yina dəg khwaran. 11 Itsera kə khəna dagha kur zə talagakh, ai ka, da dagh ba kiyam zə kur itsera kə khəna bi. 12 Wal na diyakddaghin, a manga kə dika ka vəgh, kə khəḍa ka khəḍ. 13 Ən təkha kura təkha kə, itsa da kwardu ən varud lav zəḍa kə tsəna nən, ən lard dagħan, dəgən na manga nusna da kwardu kwarud ki da dzama da dzam.” 14 Fang ən təḅ kə kəlatəm mits, ai ḍakha sar Yakhud Iskariyoti, dal da vak zikan na kə zil kəsakh 15 ka niya tsitar, “Uḍa da ba ka kur, da sukwakurdu ka də Yasuwi?” Ka kəḍlana itar ad kwaḅ dawan kulkhəkərd, ka bara itar. 16 Tsiyif ən tə yanən kə sarta, ka farsa Yakhud ad tsakwad ḍule da batərduwin ad Yasu. 17

Fitsa chak kə zu brudiye kwar yisti, ka sa furakh Yasu da vak Yasu, ndidarwar itar kwarne, “Ən varən nakha da dikakhana kənda vak zu kaf ditsaditsi?” 18 Ka niya tsitar, “Dam dəgal da vak udanen ən dləmdla kəs, kwararkhai kur kwarne, ‘A khərzəga sartar, da zuwun fəta ka kaf khwadga ditsaditsa zə furakhar.’” 19 Ka manga furakhen ndəkve kwara tərkhai Yasu, ka dikanəf itar ad kaf ditsaditsen. 20 Bəlga kə khakhugw, ka ndzəga Yasu zə furakh sar kəlatəm mits kə zu kaf. 21 Madəv itar ən zu kaf, ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, kitakul ən kur, da sukwdu sukw.” 22 Ka bazala rəv tsitar char. Ka farsa itar ad ndidarwar ndida də fang fang kwarne, “Ka nagh Dadzikana?” 23 Ka ngawga Yasu kwarne, “Ude ən zuwa kənda kaf ən kwat kitakul zin, in da sukwdu. 24 Da əmtsa ndəkve a kwarga kadkad Zər Ud. Ai ya dāngwa kə ude da sukwdu Zər Ud. Adara tsa kə yanən kuda, tsa yiga bud bi.” 25 Ka nəv Yakhud dadake da sukwdu sukw, “Maləma, ka nagh?” Ka ngawarkhai Yasu, “An, audzala khən kwarga kwar.” 26 Madəv itar ən zu kaf, ka bəf Yasu ad brudi, udzala tsin ən kwarara us kə Yazhigəl, ka kwachanan. Batran kə furakh sar, niya tsitar, “Vəgharen, chawam chaw, zuwam zu.” 27 Ka bəf ad kwate də yu inabi, udzala tsin kwarara us kə Yazhigəl, ka batran, niya tsitar, “Khəbām khəb daghan nura. 28 Ina vizhare a righanəf ad wilwa lanji Yazhigəl. Ai da diduwud wirva udakh zikən. Wirva ki bəsa da khaipakħ. 29 Ən kwara kura kwara kə, aghba ka da khəb yu inabi bi, akwa sarte da khəba ka wilwa yu inabi zə kur ən tləksa Dadar.” 30 Ka bəlga Yasu zə furakh sar ad ndus. Khalak yana, ka sawal itar, ka dal itar da təghuḇe da ufakh Oliv. 31 Ka nəv Yasu tsitar, “Ən khud vid khan, daghanura da khwaya kur dəgal, da dukda duwa kur. Ngwadə vindzan kwarne, “‘Da kədga kəda kad dadak zighw, Gida tuwagha da kwaza itar.’ 32 Ai ən tə khal kə tsiyakəf tsiya tsud ən ngitl, kən da dala təghər tsəkur da khaya Galili.” 33 Ka ngawar khai Bitrus, “Itsa kwazga itar daghan, ən təghər kə dəge da dzoghər də khə, na ka da khwaya dəgala, duwakhs ka lingling bi.” 34 Ka nəv Yasu kə Bitrus, “Ən təkha kha təkha kə, ən khud vid khan, kəda wuga kə ghwachik, da bəg tsugu tsakatsəg kha sig khəkərd.” 35 Ka nəv Bitrus tsin, “Itsa da əmtsa kə, na ka da bəg tsugu tsakhatsəg bi.” A kwarakhga ndəkyan chaləm furakh sar daghan. 36 Ka dal Yasu dagha zə furakh sar da

tə vaken ai dakhdud Getsemani. Ka niya tsitar, “Ndzamga ndzəg ən van, dəgal da dəgau ən tə vin.” 37 Ka dala zə Bitrus zə zar ya Zabadi na mits. Ka dzoghər bazala rəv zə dzamghər tsin. 38 Ka niya tsitar, “Rəvara righan da baza rəv, ai da təgh kə kədkai. Gidam gidə ən van, ndzamga ndzəg, ən gwitagwita zə kə.” 39 Dal tsin da təvuk khədikən, ka khəmbəgan də khud khud, ka dəgau tsin, ni, “Dadara, da təkħin kə manawan, bəkgħər bə ad ina kə dlad. Tsakhənmīna, dəge ən naka ba da manud bi, khəkwa dəge ən nakha da manud.” 40 Guyoghər tsin da vak furakh sar, ka tlatərgħər ən khən khar. Ka niya kə Bitrus, “Atsuk təgh bakh kur khəkərd dagħur kə manga dəm zə ka, kə dəg aw kitakul biya? 41 Dəm nikur zə dəgau, ki khək da bəla tsəkur da dləgd. A khayanəf sədikw, ma vəgha ləḇukw.” 42 Ka gwidən dəgal tsin da dəgau kə dəg mits, ni, “Dadara, da ka ən manawa ba bəkgħəra inen kə tlad bi, ba ka khəba khəba kə. Manud dəge ən nakh.” 43 Gwiyoghər tsin saks da vak furakh sar, ka tlatərgħər ən khən khar, wirva khar ən di tsitar char. 44 Ka gwidən duwatərs Yasu, dala kə dəg khəkərd da dəgau, ən gwayars kə lav kitakul. 45 Ka gwidən guyoghər da vak furakh sar, ka niya tsitar, “Dlakh kur ən khən khar zə fətava? Vazam vaz, a sagħ sarte da bədu wud Zər Ud, da dəv kə li khaipakħ. 46 Tsiyam tsi, ndziyam dəgal. Auna khərzəga dadake da sukwdu sukw saks da van.” 47 Madəv Yasu dlən kwar lav, təkən Yakhud ai kitakul ən tək kə kəlatəm mits, a sagħ də dzakhava udakh zikən. Khwatan katsakarakh zə yaghwatakħ ən dəvakh tar kə udakhən. Zikzikan na kə zil kəsakh, zə malanakhe ən təghər kə udakh kə bəlatərf. 48 Yakhud dadak sukwdu sukwena, audzala kəbitstər khai kəbitsa kə dzakhava udakhən kwarne, “Dadake da bruwa ka, in udanen, viyam vi.” 49 Ka sagħ Yakhud ger da vak Yasu, niya tsin, “Maləm, ndzəga ndzəg gabər ən təghər tsəkha.” Ka duts khəpangwang sar tsin. 50 Ka nəv Yasu tsin, “Tsagħwa mana dəge a bəkhədgħər.” Ka zəghvoghər udakhən, ka viga itar Yasu. Ka khutana itar char. 51 Ka fang ən tək kə liye dagħ zə Yasu, ndəfadal ad katsakar sar. Ka tsaḇgan ad vək zikan na kə zil kəs, ka əntlardu ad tlim. 52 Ka nəv Yasu tsin, “Bəmbəg ad katsakaragh da kumbəgh sar.” Dəga liye udzəva də katsakar, da əmtsən tukw katsakar itar. 53 “Da khən kurana təgh bakh ka kə tatlagə Dadar kə mələku mələ? Ən dəvən dəva ka bəlokandagh ad zar

6elakh sar mal kə dəb ənkwakh ənkwakh sig
 kəlatəm mits (6,000 x 12) kə tlujiyakha? 54
 Ai da ka takadga ka kə mälaku mäl, da rigħa
 ndarud vindzan na kə lav Yazhigəle tsa kwargin
 kwarne, barari tsin dzoghər dzəg ndəkyaŋi? 55
 Ka nəv Yasu kə dzakhava udakhe a sa da viya vi,
 “A sawala də katsakar zə yaghwatakh kur kə da
 vika viya ngwadə sənkarə? Itsera kə khəna kən
 ndzəgan ən tsagdutsag ən Fəta Yazhigəl, a vikai
 ba kur bi. 56 Ai dagħan dəkakhana dzoghəra,
 a manga kə rigħada dəge vindzga tlayangakh
 Yazhigəl ən kadkadud.” Ka khwayala furakh sar
 dagħan, duwars itar. 57 Liye tsa viga Yasu, ka
 6al itar da fəta Kayaf, zikan na kə zil kəs. Li
 tsagdu ndzikha ndzikh zə malanakh ən təghər
 kə udakh audzala itar ən dzafkhai dzəg ən vin.
 58 Bitrus tsuguna an gatatərsk kə bit, tangw da
 tə gəlvakh zikan na kə zil kəs. Da tsina, ndzəgan
 zə li uf udakh kə vaz dule da mbasda dəge da
 dzoghər dzəg. 59 Zik zikan na kə zil kəsakh zə
 dagħan li taka lav, ən gat udakhe da əntlarva
 lav fila fila itar ən təghər kə Yasu, kə nəghda
 kəda kəda tsitar. 60 Itsa kitakula a mbəladu ba
 itar bi, tsakhənmina zikən udakhe a sarawal
 kə ngatlarva fil. Kə dəg mbasa ka sawala ud
 mits, 61 Ka nəv itar, “Nəv udanən, Təkha ka
 kə khətana Fəta Yazhigəl, ndərga kən khəna
 khəkərd.” 62 Ka tsiyif zikan na kə zil kəs, ka
 niya kə Yasu, “Na kha də dəge təkha kha kə
 kwargan ən təghər kə lave ən kwarud ən təghər
 tsəkha?” 63 A mbəda ba Yasu ad khay bi. Ka nəv
 zikan na kə zil kəs tsin tsəgun, “A takad khe
 ka, a dzakhəf ka də Yazhigəl dadak saf, kwara
 kənda kwar, da kha Kristu, Zər Yazhigəl.” 64 Ka
 nəv Yasu tsin, “An kalkal ndəkve kwargakh.” Ai
 ən kwara kura kwara kə, tsiyif təkħən, da nəgha
 nəgha kur Zər Ud ən ndzəgan ən tə dəva kaf
 Dadak Ndangan dagħan, tsuguna ən səgdagh ən
 ghwiw ən gharazhigəl. 65 Ka kwakhdu zikan na
 kə zil kəs ad katlang sar, ka ni, “A nenenan ad
 Yazhigəl, wirva yan, ufa dla lava tsəkiyam ən gat
 tlərna shidakhi? Təkhina a tsəna tsəkur ad nena
 Yazhigəle a mangin. 66 Ufa dayaghəruri?” Ka
 ngawa tsitar kwarne, “Khwaran sara kədgud.”
 67 Ka tafarve tar ad shaghwvai ən tə vakdi, ka
 kədəf itar. Chaləmakħ tsuguna dayarwar itar
 mekhwpeng. 68 Ən kwar kwarne, “Kwara kənda
 kwar, kha Kristu, dadake bargħər Yazhigəl ad
 dəv, war kə kədkhəfi?” 69 Ən tə sarta yayena,
 ən ndzəgan Bitrus ən tə gəlvagh məghen, ka
 sasəg kə dugh kudig məghen da vak sar, ka ni,

“Fang ghəragħa ən təb kə liye zə Yasu ud Galili
 na” 70 Ka bəgan ad tsugu tsa Yasu ən təvuk
 tar dagħan. Ka ni, “Ən tsa ba ka dəge ən kwara
 kha lavən təghər bi.” 71 Ka dala Bitrus da tə
 ghay rang, ka nəgha nəgh kə tlərna dugh kudig,
 ka niya kə udakhe ən ghitsən vin, “Ina kə uda,
 dagħ itar zə Yasu ud ya Nazarat.” 72 Ka gwidən
 bəg tsugu tsin, zəva wadə tsin kwarne, “Ən
 tsa ba va ka də udan na bi.” 73 Zula khədikən,
 ka sasəg kə li ən ghitsən vinen da vak Bitrus.
 Ka nəv itar tsin, “Kadkadiya ghəragħa fang
 khən təb tar, wirva ghaye ən kwara kha, in kə
 mətlakħai.” 74 Ka farsa Bitrus ad tlap ghərsar,
 zəva wadə tsin kwarne, “Ən tsa ba ka də udan
 na bi.” Təvin təvin ka wuga kə ghwachik. 75 Ka
 dzamana Bitrus ad lav ai tsa kwararkhe Yasu
 kwarne, “Kəda wuga kə ghwachik, da bəg tsugu
 tsatsəgarakh sig khəkərd.” Ka dal da mel, ka
 tuwa tsin char.

27 Pərta kədl, dagħan zikzikan na kə zil
 kəsakh zə malanakhə ən təghər kə dlam,
 ka dayakavu itar dzanak kə kəd Yasu. 2 Ka
 ngwudana itar, bo itar ən təvuk, 6ala itar da
 vak Bilatus Gwumn. 3 Vazga kə Yakhud dadake
 sukwdu Yasu kwarne a təkavarna lav əmtsa
 kə Yasu, ka bazala rəv tsin da dəge a mangin.
 Ka sa da vak zikzikan na kə zil kəsakh zə
 malanakh ən təghər kə dlam, guyatərnəf ad
 kwaḅ dawan kulkhəkərdən. 4 Ni, “A manga ka
 khaip, kə sukwdu dadake kwal də ghaz.” Ka
 nəv itar, “Uda dāngwundi? Ya dāngwa yan.” 5
 Ka dīyars ad kwaḅ dawanen ən Fəta Yazhigəl,
 sawala, dakavala, ka khərtgan ad ghərsar. 6
 Ka khutsanəf zikzikan na kə zil kəsakhən ad
 kwaḅen. Ka nəv itar, “Kalkal ba dīga kwaḅ na
 tsud, ən vake didud kwaḅ Fəta Yazhigəl bi. Wirva
 kwaḅ vizhinen.” 7 Ka dayakavu itar dzanak,
 ka sugwa itar vak dadake ndar dəg ndər də
 kwaḅen. Ki da nəga tsin kə gidengitl kəstəlakħ.
 8 Wirva yan, sakhkana ən dākha kə yanud ad
 vaken də Vak Vizh. 9 Wirva yan, a righif lave tsa
 kwarga Rimi tlayang. Kwarne, “Ka 6əf itar kwaḅ
 dawan kulkhəkərdən, gane tsa kurga udakh ya
 Izrail kə pəlapəl ən təghər tsin. 10 Sukgwa itar
 vak dadak ndar dəg ndər də kwaḅen, ndəkve
 tsa kwarakhai Yazhigəl Dadzikan.” 11 Madəv
 Yasu ən ghitsən təvuk kə Bilatus Gwumn, ka
 ndidərwar Gwumn kwarne, “Kha nagh shik ya
 Yakhudakha?” Ka nəv Yasu tsin, “An, kalkal a
 kwargakh.” 12 Ai kwarakhga kə zikzikan na kə

zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, ad lav ghaze a əntlarva itar, a mbəda ba də ghay bi. **13** Ka nəv Bilatus tsin, “A tsəna bakha daghan lavakhan na ngatlakhvuda?” **14** A mbəda ba Yasu ad itsauda bi. Itsən təghər kə kitakul kə lavakhe a əntlarva itar bi. A ndawanəf ad Gwumn char. **15** Ən te itsera kə sarta khwadga fudkəs ditsa dits, a kuyala Gwumn ən bəlars dadak khai kitakul səgawəl ən gud sal. Ai naghga dlamakh ad bəlars bəl. **16** Ən tə yanən kə sart, nəg udanən ai tsaghud, a dəmal ən gud sal, dakhə sara Barabas. **17** Dzafkhai kə udakha, ka ndidatərwar Bilatus kwarne, “War na kur bəlakurnars bəla tsəki? Yasu Barabase, naghə Yasu ai ən dakhud də Kristu khi?” **18** A ndidga Bilatus ad ndidə na ndəkyan, wirva tsatsin kwarne, a bədu itar ad Yasu ən dəv sar kə wirva shilga. **19** Uk yan fang bi, madəv Bilatus ən ndzəgan ən tə vij taka lav, ka bəlanəf nus sar ad ud də lava kə kwararkhai kwara kwarne, “Duwars duwa kwar lav ən təghər kə dadake kwal khaiəpən. Wirva a mbaka dlad char, ən təghər kina kə ud khan ən suwan.” **20** Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, shakhanəf itar udakh kə kwar kwarne, duwars duwud Barabas, ka kədgud Yasu. **21** Ka gwidən ndidatərwal Bilatus kə dzakhava udakh. “Warek ən təb tar ən nakur bəlakurnars bəla tsəki?” Nəv itara, “Barabas.” **22** Ka ndidatərwal Bilatus kwarne, “Ai udə da mana ka də Yasu ai dakhud də Kristuwi?” Nəv itar daghana, “Khərtəga khərtud.” **23** Ka ndidatərwar Bilatus kwarne, “Wirva udi? Uda dæg bəzane a mangini?” Ka səga dīchaw kə udakh kwarne, “khərtəga khərtud.” **24** Vazga kə Bilatus aghba däge təkhiin kə mangan bi, tsugun a katlgan kwarne udakha ən tsikwva kə tsiya gadl. Ka ənkəf ad yu, pargan ad dəvaksar ən tə vuk dzakhava udakh. Ka ni, “Na vizh ina kə ud ən kwindara bi. Ya dāngur yan.” **25** Ka ngauga udakhen daghan kwarne, “Nalnəg vizh sar ən kwindənda zə kwində zarakhənd.” **26** Ka bəlatərnars ad Barabas. Ən təkhal kə ba udakh tsin kə wadzaru kiḡ kə Yasu, ka bədu kə khərtga khərt. **27** Ka bəla kə tlujiyakh Gwumna Bilatus ad Yasu da tə gəlvagh Gwumn, daghan tlujiyakhə ən dakwalen tsuguna a tsarghər itar. **28** Sakhardo itar kadlang, ka talarəm itar shalaraz, khulf katlang shikakh. **29** Mbusaga itar dzakw man tləks də tak, bərəm itar ən ghər. Ka ba itar da khuta gulv man tləks ən dəva kaf sar. Khala kə yana ka kalaga itar juguv ən tə vuk

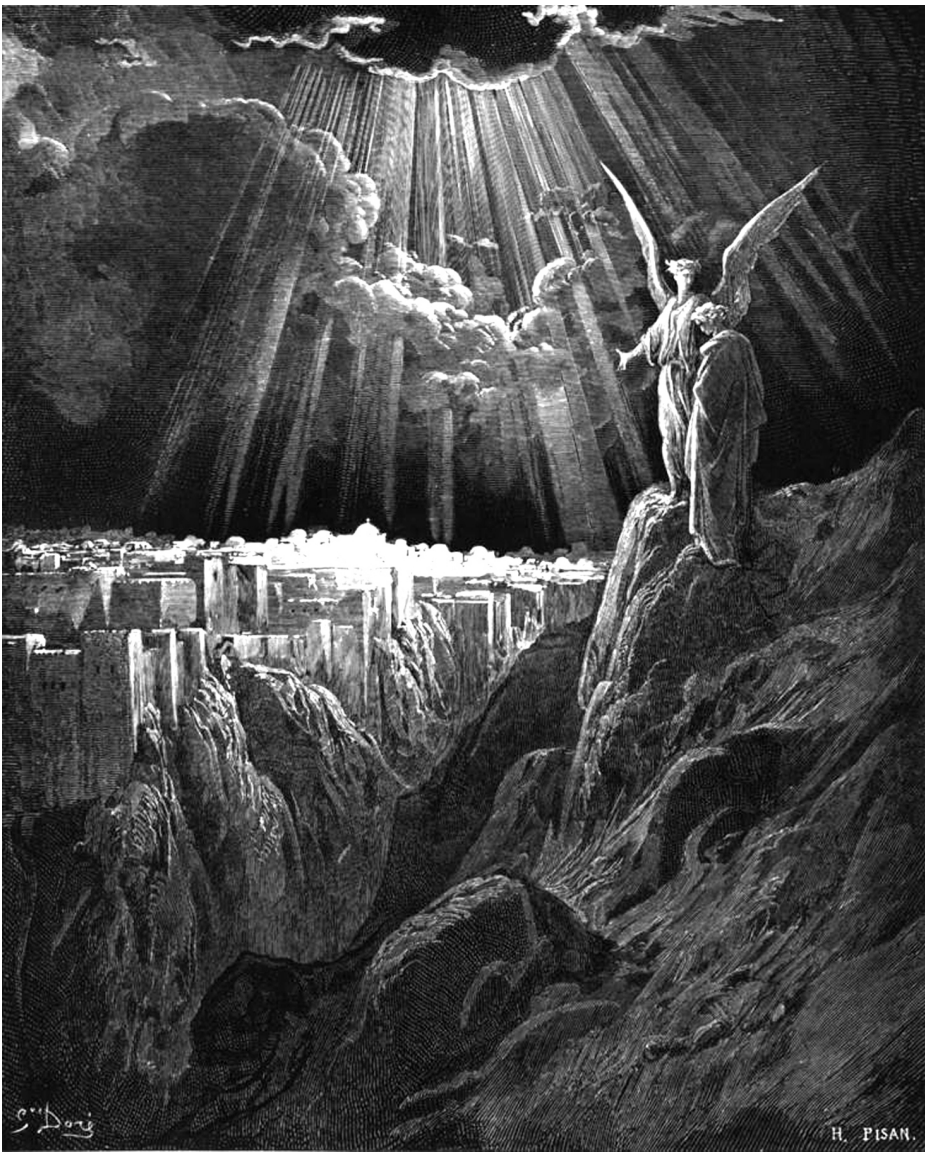
sar, ka tsafatsafa tsitar, ka nəv itar, “Dæg safagh da tə uragh, Shik ya Yakhudakh.” **30** Tafarava itar shaghvvai da tə vəgh. Ka chawarvar itar yaghwat man tləksen, dlaghar khai itar kəda din ən ghər tsəgun. **31** Udzał tsitar ən tsafatsafa, ka sakhardu itar gabag man tləkse tsa talarəm itar. Ka talarəm itar katlangakh sar. Ka bəlando itar ən təvuk, ka bəla itar kə wirva khərtə khərt. **32** Madəv itar ən təghər kə dəga, ka gamga itar zə ud ya Sayirin, dakhə sara Siman. Ka barghər itar də ndzəd ad zəb ufa khərtə da khərtud Yasu. **33** Sara da vake ən dakhud də Golgot (dəge ən tukuwina in, vak tlatl ghər). **34** Ən vin a bara itar yu inabi ləban də dæg dēkhdekhənan. Tapanə tsina, ka kalwal kə khəbakhəḡ. **35** Ən təkhal kə khərtəga khərtə tsitar ən tə ufa khərt, ka man tsats tsitar ki da taka gabagakh sar. **36** Ən təkhal kə yana, ka ndzakhga itar ən tə vin kə ufauf. **37** Ka tsakhga itar ad ghaza sare ən kwara itar, ən tə vakghər sar kwarne, “INA YASU, SHIK YA YAKHUDAKH.” **38** Khərtga itar tsugun ad sənkarakh mits ən təvəgh kə Yasu. Fanga ən tə dəva kaf tsin, yan tsuguna ən tə dəva dleḡ sar. **39** Udakhe ən dəgal, ka tsafatsafa itar ad Yasu, ka kadaghər itar. **40** Ka nəv itar, “Khai ən kwarne təkakhə ka kə khətana Fəta Yazhigəl, ka gwidən ndərgakhən tə khəna khəkərd. Ai kata də ghəragh. Da Zər Yazhigəl khə, sodagh səg ən tə ufa khərtan.” **41** Ndəkyan tsugun kə zikzikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus, zə malanakh ən təghər kə dlam, ka tsafatsafa tsitar kwarne, **42** “A katgan ad yakhai, in tsuguna a piyarwal kat ghər sar. Shik ya Izrail bakhini? Sodagh səgin ən tə ufa khərtana təkhiin, ka fadəghəro kənda din. **43** A bo də ghər ən tə Yazhigəl. Ai katga kata Yazhigələn təkhiin, dən wayawayin. Wirva Zər Yazhigəl ka ni.” **44** Ndəkyan sənkarakh ai khərt tərkhai ud dagh, ghərtar tsuguna kwarar khai itar lav bəzan. **45** Ən tə fatsi təghər, ka khədardu ngurtl ad khaya kəsən daghan, tangw da tə karfi khəkərdə khakhug. **46** Ən tə kalkala karfi khəkərdə khahughen, ka tləkha tsin char kwarne, “Elo, Elo, lama sabaktani?” Dəge ən tukuwina in, “Yazhigəla, Yazhigəla, a dukədai ndar kha ndikini?” **47** Chaləm udakhe ən ghitsən təvin, tsəna tsitar ad inen, ka nəv itar, “Ina kə uda, ən dakh Ili Tlayang.” **48** Ən dəvən dəva, ka khwayala fang ən təb tar, bədəghər ad zər ndəma ndəm, luḡanan ən yu Inabi kwarekrekan. Siḡau ən tə yaghwat, ka talaro kə Yasu kə dutsaduts.

49 Ka nəv chaləmək, “A duwaman ndan, nəgha nəgha kiyam ndan patak da səğadagh ili da katakat.” 50 Ka gwidən Yasu ən tləkhə char, ka di safə tsin, bawala safə sar. 51 Ən tə yanən kə sart, ləgwit ghay gud ai ən Fəta Yazhigələ tidəm mits, tsif ən tə vak ghər kakh da tə khay. Khay tsuguna a gidikəfkhai, tidakhəm kurakh. 52 Ka chağə ngitlakha ngwarəf itar. Zikən udakh ya Yazhigələ tsa rugana, a tsayatərəfud də saf. 53 Sakhawal itar ən ngitlakh tar. Ən khal kə tsif tsiya kə Yasu ən ngitl, ka dal itar da Wurshalim, chuwaɖadan kə dləmda kəs. A mədlawa itar kə udakh zikən. 54 Nəgha kə zikan kə tluji zə chaləm tlujiyakhe ən uf Yasu ad mbəɖə pəgdəm zə daghan dəgəkhə dzoghər, a gadzəf itar char. Ka nəv itar. “Zər Yazhigəl ina kaɖi kaɖi.” 55 Nəg chaləm nughwashk zikən tsugun ən vinen, ən vaza vaza kə bit. Liye tsa gatərs kə Yasu gwil səğawal ən Galili, ən nəgharu nəgha itar. 56 Ən təb tara nəg Maryam ən kəs ya Magdal, zə Maryam bab Yakub zə Yusuvu, zə nus Zabadi. 57 Bəlga kə khakhug, ka sa ud ya Armati, dadək tluwadal, dakhə sara Yusuvu. In tsuguna fura Yasu. 58 Ka da da vak Bilatus shik da takəɖ tluvəghə Yasu. Ka kwara tərkhə Bilatus ad barə tluvəghə Yasu tsud kə Yusuvu. 59 Ka bəf Yusuvu ad tluvəghə Yasu, mbusanəm ən wilwa lapin. 60 Ka khənanan Yusuvu ən gitl sare tsa khuradalın ən khurzəzə. Ka tləgaru ad kur zikan, ka təkaval. 61 Maryam ən kəs ya Magdal, zə tlərne ai ɖakhud də Maryam ən ndzəgan itar ən vin, ən vaza ger da tə ngitlen. 62 Təkəɖla sar kə fitsa fətav, ka dala zikzikan na kə zil kəsakh zə Farisakh da vak Bilatus. 63 Nəv itar, “Dəg safagh da tə uragh, a dzamana kəndə ad sarte tsa dla dadək valdu udakh na də saf, kwarne, ‘Fitsa khəkərdə da tsiya ka də saf.’ 64 Wirva yan, babəg ad udakh kə uf ngitlen char tangw da tə khəna khəkərd. Ki khək dəgal kə furakh sar da gəl tluvəgh sar, kwarar khai itar kə udakh tsugun kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl.’ Ya valdu udakhə kə dəg mbas, da malamala də dəg chək kə bəz.” 65 Ka nəv Bilatus tsitar, “Khutsaməf tlujiyakh, dam da ufaufa ad ngitlen, khaləvuwa təkħur.” 66 Ka dəgala itar kə gadlara gəma gəma kə itsawar ad ngitlen, ən tə dəva də tsakhə jakva ndzəɖə shik ən tə kur ghay ngitlen. Tsəguna ka ba itar tlujiyakh kə ufauf.

28 Ən təkhal kə fətav, təkətlapərt fitsa tugwa chək kə kasuk, Maryam ən kəs ya Magdal zə

tlərne ai ɖakhud də Maryam, dala itar da nəgha ngitl. 2 Kəɖə dəgal tsitar, a manguɖ mbəɖə pəgdəm, wirva zərɖələ Dadzikan a sodagh ən gharazhigəl, tləgarwar ad kur ən tukw ngitlen, ka ndzo ən təf. 3 Da nəgha tsəkhə ən wuɖə tsuwadaɖ, katlangan vəghə sar tsuguna til ndək chachad. 4 Nəgha kə li ufa ngitlen, a gədzəf itar char, ka təga vəgh tsitar. Mbadaakhə itar da khay ngwada əmtsa udakh. 5 Ai ka nəv zərɖələ Yazhigələn kə nughwasakhən, “Gədzam bi, tsatsəka Yasu ən gata kur, ai tsa khərtavan. 6 Aghbən vana bi, a tsif ndək vai tsa kwargin. Ausəgəm nəghama nəgha vakai tsa khənganin. 7 Damdəgal kujad kujad, kwaramartər khai kwar kə furakh sar kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl. Kəvena ən təvukur in da dal tsəkur da Galili. Da nəghən vin kur.’ Tsənam tsən, niya audzal kən kwarakur khai kwar.” 8 Ka duwars itar ad vak ngitl kujad kujad, də gəɖə zə khwadga char. Khwayala itar da kwarara kwara kə furakh sar. 9 Dzagwdlam ka tlatərgħər Yasu kə nughwasakhən, ka niya tsitar, “Gəbər ən təghər kə tsəkur.” Ka zəghvoghər itar da vak sar, khwtana itar ən tə sigakh sar, ka ɖabanəf itar. 10 Ka nəv Yasu tsitar, “Gədzam bi. Dam da kwarara kə zar babakhər dəg itar da Galili, ən vin da nəghaka itar.” 11 Madəv nughwasakhən ən təghər dəga tar, chaləm kə li uf ngitlen dagh itar daks da dləmdla kəs, ka tugwarkhai itar ak zikzikan na kə zil kəsakh ad dəga dəgəkhə a dzoghər. 12 Dzafkhə zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh dəya kavu itar lavakh ən təb tar kwarne, batəra bəg itar kwaɖ kə tlujiyakħna zikən. 13 Nəv itar kə tlujiyakħən, “Dəge da kwara kur, ‘Furakh sar kə sa kəviɖ kə gəlalgəl, madəv kənd ən khar.’ 14 Da dagh lavana da tlim kə Gwumn, da kwarara lava kənd kwarne na ghazur bi, wirva yan na dəge da gəma kuran bi.” 15 Ka chauga tlujiyakħ ad kwaɖən, manga itar ndəkve tsa kwara tərkhə yud. Ina kə lava sakhkana, dla Yahudakh ən kwarakħa kavu kwar ən təb tar. 16 Ka dəgala kə furakhən na kəlatəm kitakw da Galili, do itar da għuɖə tsa kwara tərkhə Yasu. 17 Nəgha tsitara, ka ɖabanəf itar, ai yakhəyən ən təb tar a khayanəf ba itar kwarne patak in bi. 18 Ka sa Yasu khərzħa ditar, ka ni, “Dəga ndzəɖə ən gharazhigəl zen lard, a baka tsəkud. 19 Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard dagħan kə nəga kə furakhər. Paratəra para kur ən ɖakhə Dada, zə Zəra, zə Səɖikw Yazhigəl. 20 Ka tsəgatərdə tsaga kur, kə tsənarə kə dəga

dəgakhai a kwarakur khai kə. Da dagha ka zə
kur tsika fatsi, tangw da tə mbasa lard.” (aiōn
g165)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Guduf-Gava at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Guduf-Gava at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Guduf-Gava---Guduf-Gava-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

äidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēse

Romans 11:32

Geenna

Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6

Hadēs

Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

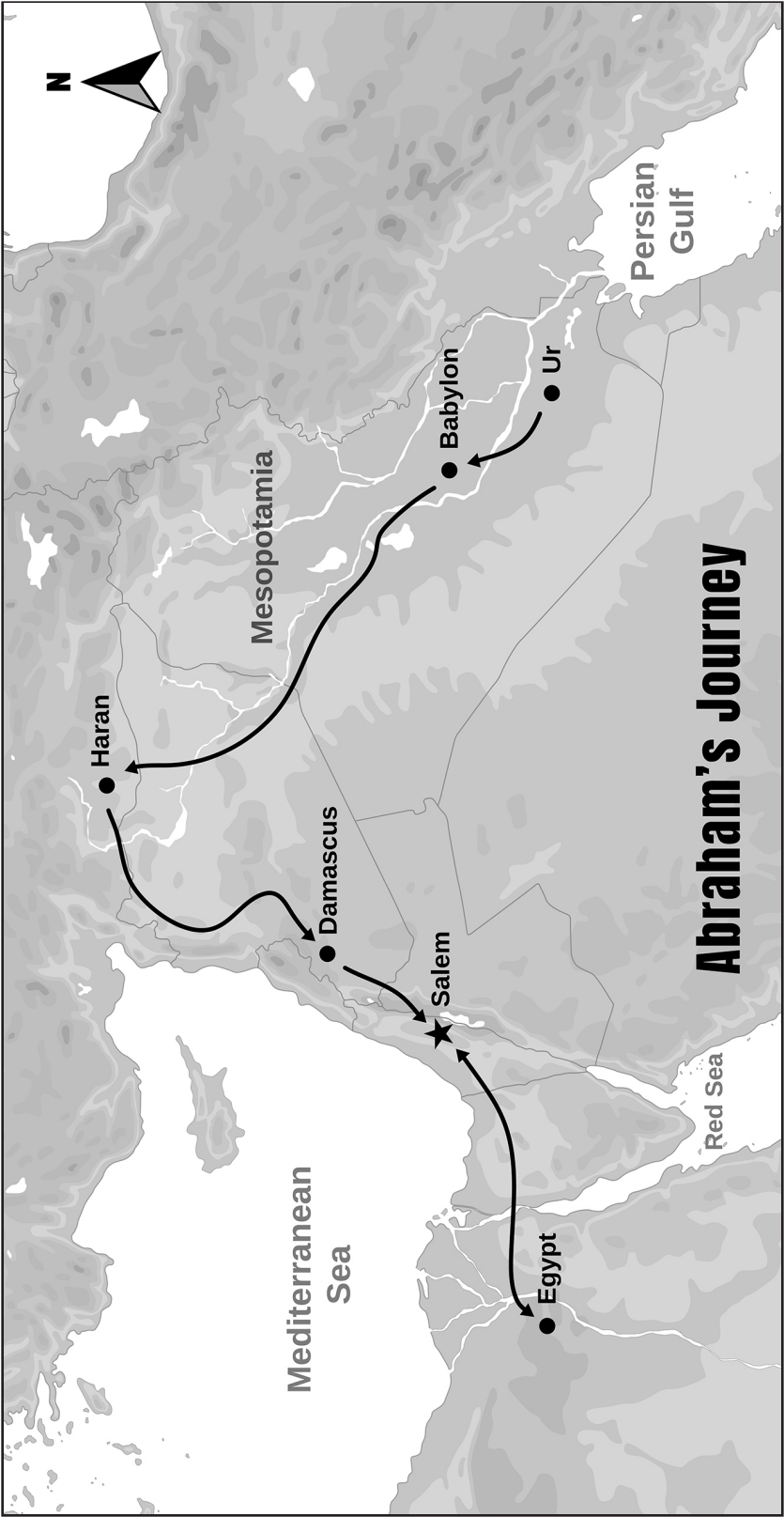
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

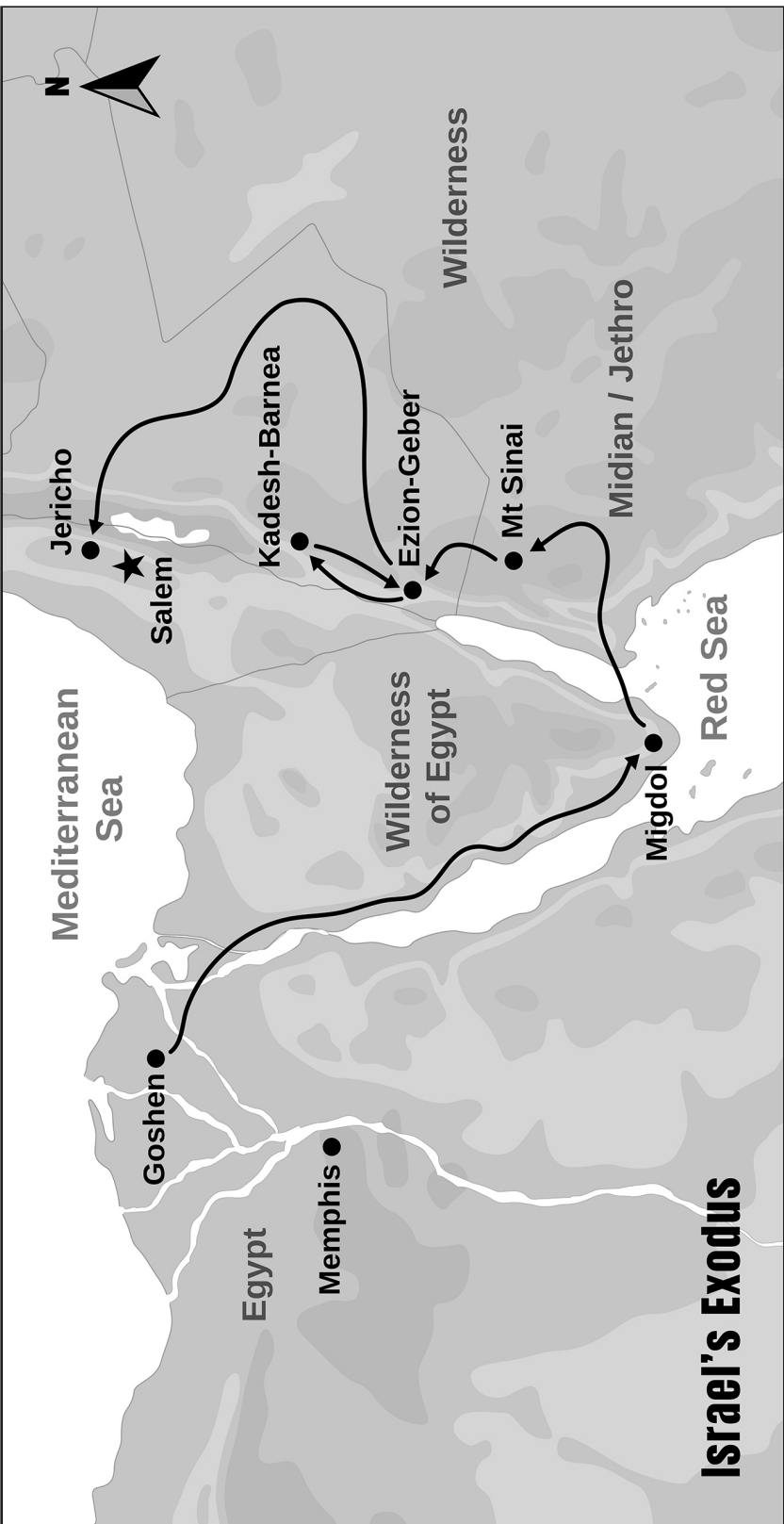
Questioned

None yet noted

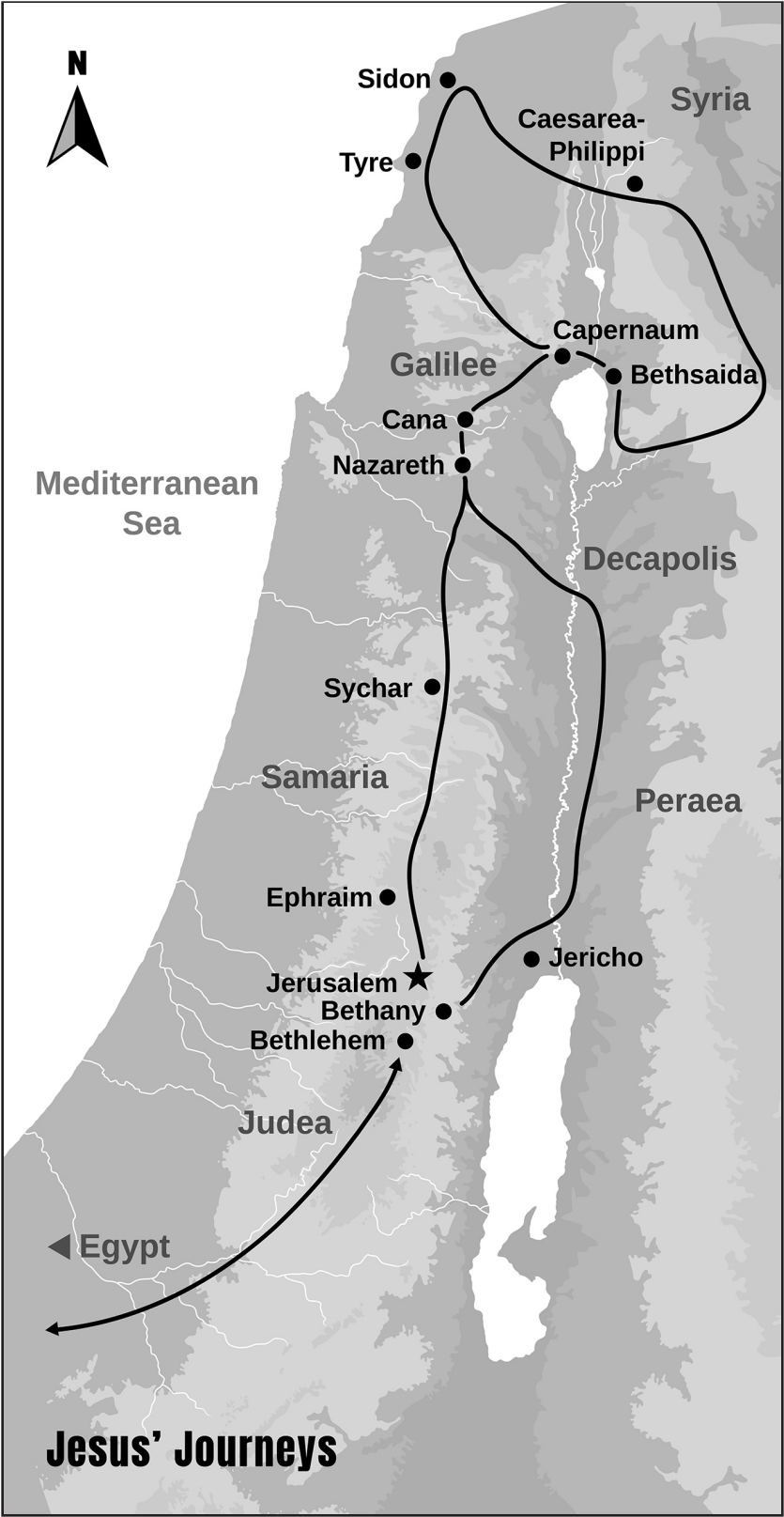

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

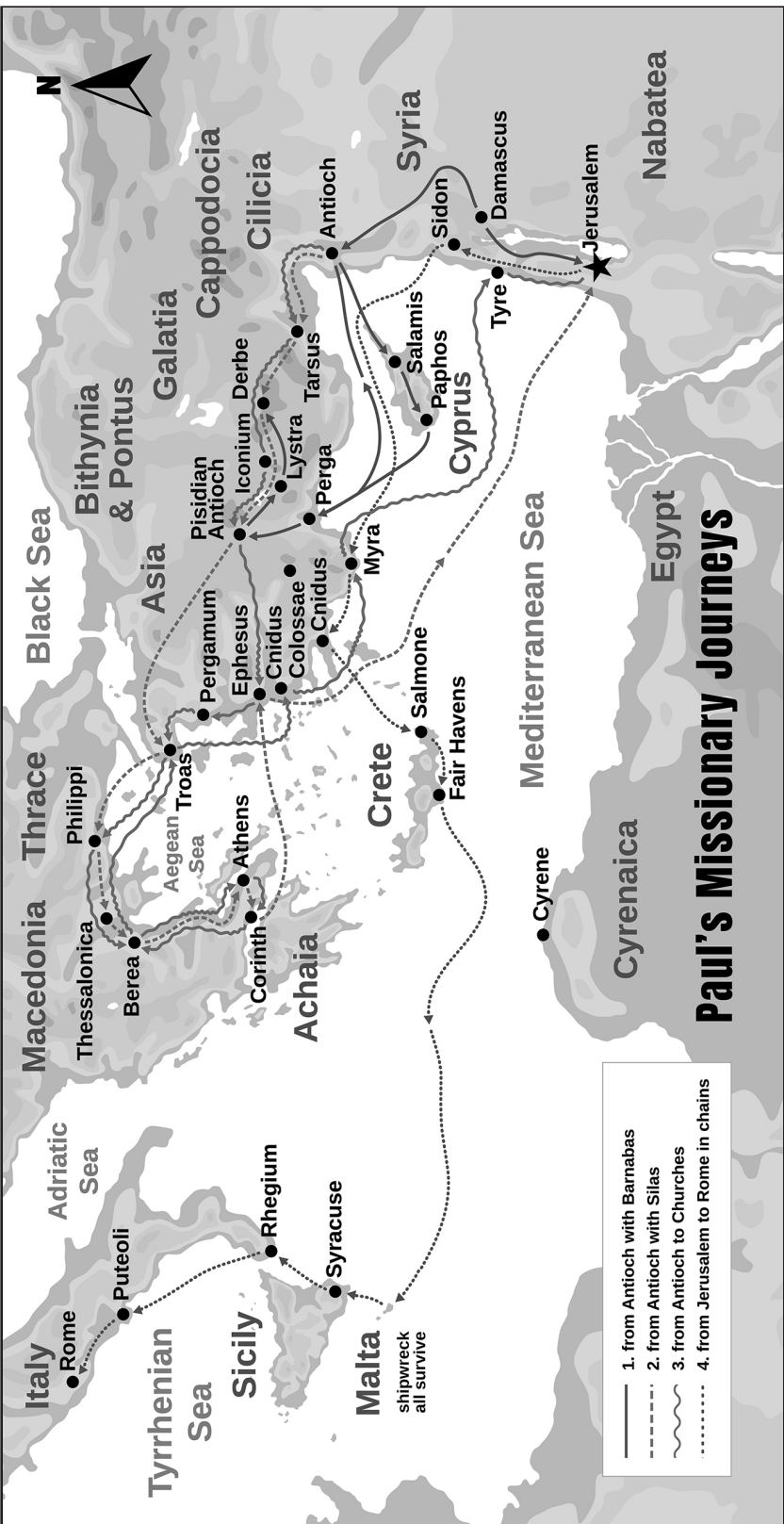
"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Jesus' Journeys

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
 - 1830** John Williams reaches Polynesia
 - 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
 - 1614** Japanese kill 40,000 Christians
 - 1572** Jesuits reach Mexico
 - 1517** Martin Luther leads Reformation
 - 1455** Gutenberg prints first Bible
 - 1323** Franciscans reach Sumatra
 - 1276** Ramon Llull trains missionaries
 - 1100** Crusades tarnish the church
 - 1054** The Great Schism
 - 997** Adalbert martyrd in Prussia
 - 864** Bulgarian Prince Boris converts
 - 716** Boniface reaches Germany
 - 635** Alopen reaches China
 - 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
 - 432** Saint Patrick reaches Ireland
 - 397** Carthage ratifies Bible Canon
 - 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
 - 325** Niceae proclaims God is Trinity
 - 250** Denis reaches Paris, France
 - 197** Tertullian writes Christian literature
 - 70** Titus destroys the Jewish Temple
 - 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
 - 52** Thomas reaches Malabar, India
 - 39** Peter reaches Gentile Cornelius
 - 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.		
▶ Who are we?	God	Father	John 10:30	God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son				
		Holy Spirit				
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy			No Creation No people	
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
	Satan					
	Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Guduf-Gava at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə furaɣhar. Paratəra para kur ən dakhə Dada, zə Zəra, zə Sadikw Yazhigəl. - Matthew 28:19

